

รายงาน
สภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1
การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง
THAI EDUCATION IN A CHANGING WORLD

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

379.593 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส691ส สภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568
การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง (Thai Education in Changing World)
กรุงเทพฯ : 2568
หน้า 80
ISBN : 978-616-270-505-2

สภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปี งบประมาณ พ.ศ. 2568
การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง (Thai Education in a Changing World)

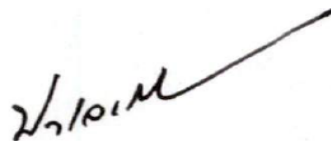
สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 9/2568
พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2568
จำนวน (e-book)
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 99/20 ถนนสุขุวิทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
 โทรศัพท์ 02 668 7123
 Website : <http://www.onec.go.th>

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษา ได้ดำเนินการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และรายงานสถานการณ์ด้านการศึกษาของประเทศ ทั้งปัจจัยด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ประเด็นร่วมสมัย และสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการสนับสนุนการจัดทำนโยบายและวางแผนการศึกษาของประเทศ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ปรับปรุงแบบการนำเสนอรายงานสภาวะการศึกษาไทย เป็น “รายงานสภาวะการศึกษาไทยรายไตรมาส” เพื่อให้สามารถนำเสนอข้อมูลความคืบหน้าและประเด็นสำคัญทางการศึกษาได้อย่างฉับไว ทันท่วงทีต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถติดตามและประเมินสถานการณ์การศึกษาได้อย่างใกล้ชิด โดย รายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เน้นประเด็น “การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป” โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของการจัดการศึกษา จำแนก 5 มิติ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้แก่ 1. คุณภาพการศึกษา (Quality) 2. การเข้าถึงการศึกษา (Access) 3. ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity) 4. ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency) และ 5. การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) รวมทั้งได้มีการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นความท้าทายสำคัญที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งประเด็นเหล่านี้ถือเป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงความจำเป็นที่ภาคการศึกษาจะต้องดำเนินการเฝ้าระวังและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการจัดการศึกษาที่จะเกิดขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้จะเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการทำความเข้าใจสถานการณ์การศึกษาไทยในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมีความมุ่งหวังการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์จากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้ก้าวหน้าและตอบสนองต่อความท้าทายในอนาคตต่อไป

(รองศาสตราจารย์ประวิต เอราวรรณ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง ถ้าเปรียบเทียบประเทศไทยเป็นร่างกายมนุษย์ การศึกษาก็เปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของร่างกาย หากการศึกษาของประเทศไทย ก็ค้ำจุนทุกองคาพยพของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ การตรวจเช็คสุขภาพทางการศึกษาจึงถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งทั้งเพื่อวินิจฉัยหาปัญหาทางการศึกษา และหาวิธีการแก้ไข รวมทั้งการบำรุงสุขภาพทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีสุขภาพที่แข็งแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้ทำการตรวจสุขภาพการศึกษาไทยเป็นประจำทุกปีผ่านการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทย เพื่อรายงานสุขภาพทางการศึกษาให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรับรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการศึกษาไทย

อย่างไรก็ตาม ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เข้ามาเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตของสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง และส่งผลกระทบต่อทุกกิจกรรมทางสังคม การวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยปีละหนึ่งครั้ง ไม่ทันการณ์ และไม่เพียงพอต่อการปรับตัวของระบบการศึกษา ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ริเริ่มจัดทำการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยรายไตรมาสขึ้นมา โดยมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิเคราะห์ที่ได้จะมีส่วนช่วยให้ทุกภาคส่วนได้มีข้อมูลที่ครบถ้วนทันสถานการณ์มากยิ่งขึ้นในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างทันที่

สำหรับ รายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ และรายงานสภาวะการณ์ด้านการศึกษาของประเทศไทย ทั้งปัจจัยด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ประเด็นร่วมสมัย และสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย เน้นประเด็น “การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป” โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของการจัดการศึกษา จำแนก 5 มิติ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้แก่ 1.คุณภาพการศึกษา (Quality) 2.การเข้าถึงการศึกษา (Access) 3.ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity) 4.ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency) และ 5.การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) รวมทั้งได้มีการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นความท้าทายสำคัญที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาของประเทศไทย

การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง

สภาวะการณ์การศึกษาของประเทศไทยในระดับนานาชาติ เมื่อนำดัชนีความสามารถทางการแข่งขันในระดับนานาชาติ (ดัชนี IMD) เป็นฐานในการวิเคราะห์ ซึ่งจะพบว่า ประเทศส่วนใหญ่ในโลก หากมีความสามารถทางการแข่งขันที่สูง ก็มักจะมีระบบการศึกษาที่ดีตามไปด้วย จะเห็นว่า เมื่อนำอันดับความสามารถทางการแข่งขันในภาพรวมมาทำกราฟเทียบกับอันดับด้านการศึกษา แนวโน้มที่ออกมาจะพบว่า ถ้าอันดับภาพรวมดี อันดับการศึกษาก็มักจะดีด้วยเช่นกัน แต่สถานการณ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับประเทศที่อันดับในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่อันดับด้านการศึกษากลับอยู่ในอันดับท้ายของการจัดอันดับ สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาของไทยยังไม่ได้มาตรฐานในระดับสากลและเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ลดรั้งความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไว้

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์แนวโน้มจำนวนประชากร ทั้งอัตราการเกิด อัตราการตาย และจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะพบว่า จำนวนประชากรมีแนวโน้มลดลง อัตราการเกิดมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และมีจำนวนเด็กเกิดต่ำกว่า 5 แสนคนมาอย่างต่อเนื่อง ตลอด 4 ปีที่ผ่านมา ขณะที่จำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้น

สภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

สภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2567 ทั้งในเรื่องภาพรวมของการศึกษา ประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้น รวมทั้งความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2568 โดยการวิเคราะห์ภาพรวมการศึกษาจะแบ่งออกเป็น 5 มิติตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 คือ คุณภาพการศึกษา (Quality) การเข้าถึงการศึกษา (Access) ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity) ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency) และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) โดยในแต่ละมิติมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1.คุณภาพการศึกษา (Quality)

คุณภาพการศึกษาไทย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กไทยยังอยู่ในระดับต่ำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากผลการทดสอบทั้งระดับชาติ อาทิ ผลการทดสอบ O – NET และระดับนานาชาติ อาทิ ผลการทดสอบ PISA และเมื่อวิเคราะห์ให้ลึกลงไป ในการสอบ PISA 2022 ประเทศไทยมีกลุ่มเด็กข้างเผือกอยู่ถึง 15% ซึ่งมากกว่ากลุ่มประเทศสมาชิก OECD ที่มีอยู่เพียง 10% สะท้อนให้เห็นว่าภายใต้วิกฤติด้านคุณภาพหรือแม้กระทั่งวิกฤติด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประเทศไทยยังมีกลุ่มเด็กที่มีศักยภาพ นอกจากนี้ ข้อมูลประมาณการอัตราการรู้หนังสือของประเทศไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการทดสอบ PISA 20 ปีที่ผ่านมาเด็กไทยมีทักษะการอ่านอยู่ในระดับต่ำมาโดยตลอด สะท้อนให้เห็นว่า “ คนไทยอ่านได้ แต่ไม่มีคุณภาพ ”

2. การเข้าถึงการศึกษา (Access)

เด็กไทยเข้าถึงการศึกษาครบถ้วนมากน้อยเพียงใด พิจารณาได้จากข้อมูลอัตราการเข้าเรียนถือซึ่งเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยเมื่อพิจารณาอัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับของประชากรวัย 6 - 14 ปี ในปีการศึกษา พ.ศ. 2566 จะพบว่าม้อัตรารุ่งสูงถึงร้อยละ 90.30 ถือเป็นจุดแข็งสำคัญของการศึกษาไทยประการหนึ่ง

3. ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity)

ประชากรไทยทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาเสมอภาคหรือไม่ พิจารณาได้จากข้อมูลสถิติปีการศึกษาเฉลี่ยในทุกช่วงวัยที่มีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรรุ่นใหม่วัยเด็ก อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยในปีการศึกษา พ.ศ. 2566 มีโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สพฐ. อยู่ถึงร้อยละ 51.16 ทำให้นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก แม้จะมีความเสมอภาคในด้านการเข้าถึงการศึกษา แต่กลับไม่เสมอภาคในเรื่องคุณภาพของการจัดการศึกษาที่ได้รับเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ สะท้อนให้เห็นว่า “ประเทศไทยเสมอภาคในเชิงโอกาส แต่เหลื่อมล้ำในเชิงคุณภาพ”

4. ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency)

ประเทศไทยมีการลงทุนทางการศึกษาในระดับที่สูง สะท้อนให้เห็นจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี ที่กระทรวงศึกษาธิการมักได้รับการจัดสรรงบประมาณอยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศทุกปี โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP สูงถึงร้อยละ 4.8 และเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP เปรียบเทียบกับต่างประเทศ จะพบว่า งบประมาณดังกล่าวอยู่ในระดับค่อนข้างไปทางสูง แต่ผลลัพธ์ทางการศึกษา กลับไม่สูงตามจำนวนงบประมาณ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงว่า “ประเทศไทยมีทรัพยากรแต่บริหารไม่ดี ผลลัพธ์จึงออกมาไม่ดี”

5. การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Relevancy)

ความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศไทยในเวทีโลก ถือเป็นเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเมื่อพิจารณาจากอันดับการศึกษาจะพบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 54 จากทั้งหมด 67 ประเทศ ซึ่งถือว่าอยู่ในอันดับท้าย นอกจากนี้ ความต้องการแรงงานในปัจจุบันเน้นไปที่กำลังแรงงานในสายอาชีพศึกษา แต่นักเรียนส่วนใหญ่ยังเลือกที่จะเรียนในสายสามัญอยู่เป็นจำนวนมาก โดยในปีการศึกษา พ.ศ. 2566 มีนักเรียนที่เรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเลือกเรียนสายอาชีพศึกษาอยู่เพียงร้อยละ 33.9 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนจะไม่ปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลกของอาชีพ

บทวิเคราะห์สภาวะการศึกษาและประเด็นความท้าทาย

ผลจากการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยภาพรวมใน 5 มิติข้างต้น รวมทั้งการประมวลสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา สามารถชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของสภาวะการศึกษาไทยในปี 2567 อยู่ 3 ประการ คือ

1. ช่องว่างทางการศึกษาที่ยังคงอยู่และแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คุณภาพและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ถือเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน และมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ช่องว่างในเรื่องคุณภาพและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาให้เร็วที่สุด สำหรับปี 2567 นั้น ช่องว่างของคุณภาพการศึกษาระหว่างนักเรียนเป็นปัญหาที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก ทั้งจากการวิเคราะห์ผลการทดสอบ PISA และ O - NET โดยหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ โดยพบว่า เกิดความเหลื่อมล้ำในเชิงคุณภาพสูงมากระหว่างนักเรียนแต่ละสังกัด และแต่ละพื้นที่โดยหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้เกิดช่องว่างทางการศึกษาดังกล่าวมากจากครอบครัวทั้งในเรื่องการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว และฐานะทางเศรษฐกิจ ฉะนั้น แนวทางในการลดช่องว่างทางการศึกษาในปัจจุบันจะต้องครอบคลุมมาถึงครอบครัวและชุมชนด้วย นอกจากนี้ อีกหนึ่งโครงการสำคัญที่อยู่ในระหว่างการขับเคลื่อนเพื่อลดช่องว่างทางการศึกษาระหว่างนักเรียนที่ขาดแคลน คือ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนการศึกษา ที่จะกลายเป็นอีกหนึ่งโอกาสที่ทำให้นักเรียนที่อยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศได้เติมเต็มการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการในการจัดการศึกษา ในแต่ละปีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการโครงการและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่การทำงานต่าง ๆ ยังไม่สามารถสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการขาดการวางแผนและบูรณาการในเชิงระบบ อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 เริ่มเกิดการทำงานอย่างบูรณาการในการพัฒนาการศึกษา โดยคณะรัฐมนตรีในการประชุมวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567 ได้มีมติเห็นชอบตัวชี้วัดขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกัน (Joint KPIs) จำนวน 6 เรื่อง โดยมีเรื่องการยกระดับผลการประเมิน PISA รวมอยู่ด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดการทำงานอย่างบูรณาการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ประเด็นการเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษาไปสู่มาตรฐานระดับนานาชาติ ความก้าวหน้าสำคัญที่เกิดขึ้น คือ การสมัครเข้าเป็นสมาชิก OECD ซึ่งปัจจุบันอยู่ในช่วงของการประเมินตนเอง (Self-Assessment) โดยมีประเด็นการศึกษาเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการ ผลของการสมัครเข้าเป็นสมาชิก OECD จะทำให้การศึกษาไทยได้มีโอกาสนำองค์ความรู้ ประสบการณ์จากประเทศชั้นนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ความก้าวหน้าในการดำเนินการเหล่านี้ เสมือนการต่อยอดการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากให้เชื่อมต่อกันให้เห็นเป็นภาพรวมของการจัดการศึกษา

3. มีกำแพงอุปสรรคที่กีดขวางการเรียนรู้ของเด็กไทย แม้ประเทศไทยจะมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมมากเพียงใด แต่หากระบบการศึกษาไม่ปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการณ์และความต้องการทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ระบบการศึกษาจะกลายเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้เสียเอง โดยในปี 2567 ปัญหาเด็กหลุดออกนอกระบบเป็นปัญหาที่สำคัญของการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กกลุ่ม NEETs มีจำนวนเพิ่มขึ้น นโยบายที่ออกมาเพื่อแก้ไขปัญหา คือ นโยบาย Thailand Zero Dropout ที่เน้นการค้นหา ส่งเสริม ดูแล

ให้เด็กได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง นอกจากนี้ การเข้ามาของเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง AI ที่กลายมาเป็นเครื่องมือที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น เป็นเหมือนดาบสองคมที่ทำให้เด็กที่มีความพร้อมให้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะที่เด็กที่ไม่มีความพร้อมก็สูญเสียโอกาสเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่ได้รับรับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ นอกเหนือจากข้อจำกัดเกี่ยวกับทรัพยากรแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อมและมลภาวะยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่กีดขวางการเรียนรู้ของนักเรียนไทยในปัจจุบัน โดยปัญหาน้ำท่วมในหลายพื้นที่ของประเทศ และปัญหาฝุ่น pm2.5 ทำให้โรงเรียนหลายแห่งไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ และนักเรียนบางส่วนเกิดปัญหาสุขภาพกลายเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของตนเอง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ประเด็นท้าทายที่ภาคการศึกษาต้องเฝ้าระวัง

ประเด็นความท้าทายสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาของประเทศไทยในปีนี้มี 5 ประการ คือ

ประการแรก การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่จำนวนเด็กเกิดใหม่มีน้อยลงทุกปี โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งบริหารจัดการให้มีคุณภาพทำได้ยากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ มีแนวโน้มเกิดมากขึ้น รวมทั้งเด็กเจนเนอเรชั่นใหม่ที่มีรูปแบบและความต้องการทางการศึกษาที่ไม่เหมือนอดีตที่ผ่านมา ทำให้โรงเรียน หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนต้องเปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สอง การปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนจากเดิมเน้นการพัฒนาทักษะมาให้ความสำคัญกับเรื่องทัศนคติ (Mindset) ของผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งนำมาสู่การศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือ Character Education

ประการที่สาม ปัญหาสุขภาพอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภัยพิบัติ และมลพิษต่าง ๆ รวมทั้งจำนวนผู้สูงอายุที่มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้การดูแลสุขภาพให้พร้อมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสิ่งจำเป็น ทำให้ความฉลาดรู้เกี่ยวกับสุขภาพ (Health Literacy) ได้กลายมาเป็นอีกหนึ่งทักษะสำคัญที่ต้องเร่งปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับทุกคน

ประการที่สี่ ความเสี่ยงจากความขัดแย้งและภูมิรัฐศาสตร์ของโลก โดยในปีที่ผ่านมา เกิดความขัดแย้งในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกมากมาย รวมทั้งในหลายประเทศมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศ

ประการที่ห้า การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ที่หลายประเทศใช้เป็นทางออกของการแข่งขันกันในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีและนวัตกรรม อาทิ ประเทศสิงคโปร์ ความท้าทายเหล่านี้ เป็นปัจจัยที่ภาคการศึกษาและผู้มีส่วนได้เสียต้องให้ความสำคัญ และประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับภารกิจทางการศึกษา รวมทั้งแนวทางในการดำเนินการให้รองรับกับความท้าทายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในปีปัจจุบันด้วย

ดังนั้น การศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อให้สามารถผ่านสถานการณ์เหล่านี้ไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ตาม ต้นทุนทางการศึกษาของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก พบว่า ประเทศไทยมีความพร้อมในเกือบทุกด้าน ทั้งการมีงบประมาณที่พร้อมสนับสนุนการจัดการศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา องค์ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดการศึกษาของภาคส่วนต่าง ๆ แต่สิ่งที่ทำให้การศึกษาของประเทศไทยไม่ก้าวหน้าอย่างที่ควรจะเป็น คือ ความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาในหลายด้าน ความไม่มีประสิทธิภาพดังกล่าวก่อให้เกิดรอยต่อทางการศึกษานำมาซึ่งความสูญเสียของระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา และเป็นบ่อเกิดของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยรอยต่อดังกล่าวมีด้วยกันอยู่ 3 ด้าน คือ

รอยต่อทางการศึกษาในแนวระนาบ เป็นรอยต่อของการทำงานระหว่างหน่วยงาน สังกัด และพื้นที่ ที่มีไม่เชื่อมโยง บูรณาการ ร่วมมือ และแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการจัดการศึกษา ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนต่างสังกัดกันหรือต่างพื้นที่กัน รวมทั้งทำให้การดำเนินการทางการศึกษาไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

รอยต่อทางการศึกษาในแนวตั้ง เป็นรอยต่อของการจัดการศึกษาไม่ส่งต่อ และเชื่อมโยงการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับอุดมศึกษา ทำให้การพัฒนานักเรียนในระดับต่าง ๆ ไม่ต่อเนื่อง และส่งต่อกันตามพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย อีกทั้งยังทำให้นักเรียนมองไม่เห็นความก้าวหน้าและเส้นทางในการศึกษาได้อย่างทันท่วงที ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อการเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงาน

รอยต่อของโลกการศึกษา กับโลกของการทำงาน เป็นรอยต่อที่สำคัญที่สุดที่การจัดการศึกษาไม่ยึดโยงกับการทำงาน และไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งโลกของอาชีพที่เปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษามีความรู้ และทักษะไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลให้สถานประกอบการไม่สามารถใช้งานแรงงานได้ทันที ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับสถานประกอบการต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป : จากผลจากการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาและความท้าทายที่เกิดขึ้นในหัวข้อที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าการศึกษาของประเทศไทยมีรอยต่อที่ก่อให้เกิดความสูญเสีย ทั้งรอยต่อระหว่างหน่วยงาน ที่ไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการทำให้เกิดการสูญเสียทางทรัพยากร รอยต่อระหว่างสถานศึกษาแต่ละสังกัด และการจัดการศึกษาระดับทำให้เกิดการสูญเสียในเชิงคุณภาพของผู้เรียนและระบบการศึกษา รวมทั้งรอยต่อระหว่างโลกของการศึกษาและโลกของการทำงานที่ไม่เชื่อมโยงกันทำให้เกิดการสูญเสียโอกาสที่ดีในการประกอบอาชีพ การพัฒนาที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ การค้นหาวิธีการในการประสานรอยต่อเหล่านั้น เพื่อให้การศึกษาของประเทศไทยมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางการดำเนินงาน 3 วิธีการ ประกอบด้วย

- **ลดช่องว่างทางการศึกษา (Narrow the Gap)** โดยใช้แนวคิด ดังนี้
 - ปรับเปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่ไม่ยึดติดกับจำนวนผู้เรียน แต่เพียงอย่างเดียว เพื่อให้โรงเรียนทุกขนาด ทุกสังกัด ทุกพื้นที่ และทุกประเภทสามารถจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน
 - สร้างกลไก Early Warning เพื่อติดตามประเมินผลผู้เรียนได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา หรือต่ำกว่า เพื่อให้มีโอกาสในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ยังเล็ก และเน้นการประเมินผลในรูปแบบ Formative Assessment มากขึ้น
 - ส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบ Peer Learning ให้ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียนให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในสภาวะแวดล้อมที่เป็นมิตรกับทุกฝ่าย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น
- **เชื่อมต่อทุกมิติการศึกษา (Connect the Dots)** โดยใช้แนวคิด ดังนี้
 - พัฒนาระบบฐานข้อมูลทางการศึกษาให้ครบถ้วน และทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อใช้เป็นฐานในการจัดทำนโยบาย และแผนต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ตอบโจทย์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างตรงเป้า ตรงประเด็น
 - กำหนดความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน (Accountability) รวมทั้งเน้นการกำหนดตัวชี้วัดขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกัน (Joint KPIs) เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการทำงานเป็นทีม
 - นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ และจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Generative AI ซึ่งจะช่วยให้การทำงานต่าง ๆ มีความสะดวกรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำเพิ่มมากขึ้น
- **ทลายทุกอุปสรรคของการเรียนรู้ (Break the Walls)** โดยใช้แนวคิด ดังนี้
 - จัดทำ tracking system นักเรียนรายบุคคล เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนสู่การทำงาน
 - ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มนอกระบบ และการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพิ่มมากขึ้น อันเป็นไปตามทิศทาง แนวโน้ม และความต้องการทางการศึกษา ที่เปลี่ยนแปลงไป
 - เน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้คนในท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาได้ตามบริบทและความต้องการของชุมชน

สารบัญ

คำนำ	หน้า ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 การนำเสนอข้อมูล	2
ส่วนที่ 2 การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง	3
2.1 ผลการจัดการศึกษาเปรียบเทียบในระดับสากล	3
2.2 ข้อมูลแนวโน้มประชากร	4
ส่วนที่ 3 สถานะการศึกษาไทย (Thai Education Situation Analysis (TESA) DASHBOARD)	6
3.1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษา	6
3.2 ข้อมูลสถิติด้านการศึกษา จำแนก 5 มิติ	8
1) คุณภาพการศึกษา (Quality)	8
2) ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity)	16
3) ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity)	18
4) ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency)	22
5) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy)	24
ส่วนที่ 4 บทวิเคราะห์สถานะการศึกษาไทยและประเด็นความท้าทาย	27
4.1 ความท้าทายทางการศึกษา (Challenge demographic)	27
4.2 การลดช่องว่างด้านการศึกษา (Narrow the gap): แนวทางและกลยุทธ์เพื่อความเสมอภาค	33
4.3 เชื่อมต่อทุกมิติทางการศึกษา (Connect the Dots)	39
4.4 ทลายทุกอุปสรรคของการเรียนรู้ (Break the wall)	46
ส่วนที่ 5 การประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่รายงานสถานะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1	54
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 การศึกษาไทยในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง	
5.1. ผลการศึกษาจากโครง PISA – based for Schools	56
5.2. ความท้าทาย บริบทที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทย ปี 2568	60

ส่วนที่ 6 บทสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	62
สรุป	62
อภิปราย	64
ข้อเสนอแนะ	68
บรรณานุกรม	70
คณะผู้จัดทำ	74

สารบัญภาพ

		หน้า
แผนภาพที่ 1	จำนวนการเกิดของประชากรในประเทศไทย ปี 2552 - 2567	4
แผนภาพที่ 2	ร้อยละของประชากรจำแนกตามช่วงวัย ปี พ.ศ. 2557 - 2566	5
แผนภาพที่ 3	จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 - 2565	6
แผนภาพที่ 4	จำนวนครูผู้สอนจำแนกตามสังกัดสถานศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566	7
แผนภาพที่ 5	ผลการทดสอบ PISA วิชาการอ่าน PISA วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ ของประเทศไทย ปี 2000 - 2022	8
แผนภาพที่ 6	ผลการทดสอบ PISA วิชาการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ของประเทศไทย จำแนกตามสังกัด ปี 2022	9
แผนภาพที่ 7	ร้อยละของนักเรียนไทยที่มีความสามารถทางการทดสอบ PISA วิชาการอ่าน ของประเทศไทย จำแนกตามสังกัด ปี 2022	10
แผนภาพที่ 8	ร้อยละของนักเรียนไทยที่มีความสามารถทางการทดสอบ PISA วิชาคณิตศาสตร์ของประเทศไทย จำแนกตามสังกัด ปี 2022	11
แผนภาพที่ 9	ร้อยละของนักเรียนไทยที่มีความสามารถทางการทดสอบ PISA วิชาวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย จำแนกตามสังกัด ปี 2022	12
แผนภาพที่ 10	คะแนนเฉลี่ย O - NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566	13
แผนภาพที่ 11	คะแนนเฉลี่ย O - NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566	13
แผนภาพที่ 12	คะแนนเฉลี่ย O - NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566	14
แผนภาพที่ 13	คะแนนเฉลี่ย NT ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 - 2566	14
แผนภาพที่ 14	คะแนนเฉลี่ย RT ปีการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 - 2566	15
แผนภาพที่ 15	อัตราผู้ไม่รู้หนังสือของประชากรไทย พ.ศ. 2559 - 2566	15
แผนภาพที่ 16	ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยจำแนกตามช่วงอายุ ปี พ.ศ. 2562 - 2566	16
แผนภาพที่ 17	ร้อยละของประชากรวัยแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ พ.ศ. 2564 - 2566	17
แผนภาพที่ 18	ร้อยละของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566	17
แผนภาพที่ 19	อัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 - 2566	18
แผนภาพที่ 20	อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 - 2566	19
แผนภาพที่ 21	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 - 2566	19

สารบัญภาพ

		หน้า
แผนภาพที่ 22	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566	20
แผนภาพที่ 23	อัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566	20
แผนภาพที่ 24	อัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 - 2566	21
แผนภาพที่ 25	อัตราการคงอยู่ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2564 และ 2565	21
แผนภาพที่ 26	สัดส่วนนักเรียนต่อครูหนึ่งคน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา (สพม.) ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566	22
แผนภาพที่ 27	ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2567	23
แผนภาพที่ 28	ผลการจัดอันดับ IMD ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 – 2567	24
แผนภาพที่ 29	สัดส่วนการเรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ต่อหลักสูตร ปวช. ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566	24
แผนภาพที่ 30	สัดส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ต่อสายอาชีวศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566	25
แผนภาพที่ 31	สัดส่วนจำนวนนักเรียนในสถานศึกษาภาครัฐต่อสถานศึกษาเอกชน ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566	25
แผนภาพที่ 32	สัดส่วนจำนวนนักเรียนในสถานศึกษาภาครัฐต่อสถานศึกษาเอกชน ระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566	26

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานเชิงนโยบายเล็งเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาทางการศึกษารวมถึงการพัฒนากิจการศึกษาสู่เป้าหมายที่ระบุไว้ในนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ทางการศึกษาต่างๆ ที่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ อาศัยระยะเวลาในการแก้ไข สำนักงานฯ จึงได้จัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และรายงานสภาวะการศึกษาไทยในช่วงเวลานั้น ๆ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนากิจการศึกษที่สอดคล้องกับบริบทและสภาวะการณ์ในแต่ละช่วงเวลาที่จัดทำรายงาน เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้นำข้อมูลจากรายงานไปใช้ในการวางแผนนโยบาย การบริหาร และการจัดการเรียนการสอน รวมทั้ง เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาและทำความเข้าใจสภาวะการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และตลอดเวลา สำนักงานฯ จึงพัฒนารูปแบบการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยเพื่อให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยจัดทำเป็น การรายงานสภาวะการศึกษาไทยรายไตรมาส เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอประเด็นสำคัญทางการศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาในเวลานั้น ๆ ทั้งข้อมูลสถิติทางการศึกษาที่สะท้อนสภาวะการศึกษาไทย ในภาพรวม ข้อมูลผลการจัดการศึกษา และความก้าวหน้าในการจัดการศึกษา ประเด็นร่วมสมัยที่บ่งบอก สภาวะการณ์ที่สำคัญทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามนโยบายการศึกษาของชาติ ทั้งสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเข้าถึงการศึกษาในแต่ละระดับ แนวโน้มการจัดการศึกษา และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในเวทีโลก รวมทั้งผลการจัดอันดับตามดัชนีชี้วัดเปรียบเทียบระหว่างประเทศด้านต่าง ๆ ด้วย เพื่อให้ทราบ ถึงตำแหน่งทางการศึกษาของประเทศไทยในระดับสากล ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะตอบโจทย์ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทางการศึกษาของไทย และเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของชาติเพื่อประกอบการจัดทำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยไตรมาส 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เพื่อเผยแพร่รายงานสภาวะการศึกษาไทยไตรมาส 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ที่สะท้อนข้อมูลผลการจัดการศึกษา และความก้าวหน้าของการดำเนินงานพัฒนากิจการศึกษารวมถึงแนวโน้มการจัดการศึกษาตามสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพที่แท้จริงของการจัดการศึกษา ในการเตรียมการรองรับ การเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่จะเกิดขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ และรายงานสภาวะการณ์ด้านการศึกษาของประเทศ ทั้งปัจจัยด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ประเด็นร่วมสมัย และสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในแต่ละไตรมาส
- 2) จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศ และเผยแพร่รายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สู่สาธารณชน

1.3 การนำเสนอข้อมูล

สำหรับการ รายงานสภาวะการศึกษาไทยไตรมาส 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยมุ่งเน้นประเด็น “การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป” ซึ่งจะเป็นการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการจัดการศึกษาในช่วงที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2567 ทั้งในเรื่องภาพรวมของการศึกษา ประเด็นสำคัญและประเด็นความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แบ่งการนำเสนอออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ เป็นการนำเสนอความเป็นมา และความสำคัญในการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาส 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 และการนำเสนอข้อมูลของเล่มรายงาน

ส่วนที่ 2 การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง (Thai Education in a Changing World) เป็นการนำเสนอผลการจัดอันดับด้านการศึกษาเปรียบเทียบกับในระดับสากล และแนวโน้มข้อมูลประชากร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลสถิติด้านการศึกษาที่สะท้อนข้อมูลผลการจัดการศึกษา (TESA : Thailand Education Sutiuation Assesment) แบ่งการนำเสนอ ดังนี้ 3.1 ข้อมูลสถิติพื้นฐานด้านการศึกษา และ 3.2 ข้อมูลสถิติด้านการศึกษา จำแนกเป็น 5 มิติตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 คือ 1) คุณภาพการศึกษา (Quality) 2) การเข้าถึงการศึกษา (Access) 3) ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity) 4) ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency) และ 5) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) เพื่อสะท้อนสภาวะการศึกษาไทย

ส่วนที่ 4 บทวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยและประเด็นความท้าทาย แบ่งการนำเสนอเป็น 4.1 ประเด็นความท้าทายทางการศึกษา (Challenge demographic) เป็นการนำเสนอการแนวโน้มสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งในด้านภูมิรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร และ Generation skill ซึ่งเป็นประเด็นความท้าทายที่การจัดการศึกษาต้องเตรียมตัว 4.2 ประเด็นการลดช่องว่างทางการศึกษา (Narrow the gap) : เป็นการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสมอภาคในการจัดการศึกษา เพื่อหาแนวทางในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในการจัดการศึกษา 4.3 ประเด็นความเชื่อมโยงและการบูรณาการในการจัดการศึกษา ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อการเชื่อมโยงในทุกมิติ (Connect the Dots) เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา และ 4.4 ประเด็นการทำลายอุปสรรคการเรียนรู้ (Break the wall) เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ 5 สรุปผลการประชุม สัมมนา เพื่อเผยแพร่รายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยมีการบรรยายพิเศษจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 หัวข้อ ประกอบด้วย ผลการศึกษาจากโครง PISA – based for Schools และประเด็นความท้าทาย บริบทที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทย ปี 2568

ส่วนที่ 6 บทสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 2

การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง (Thai Education in a Changing World)

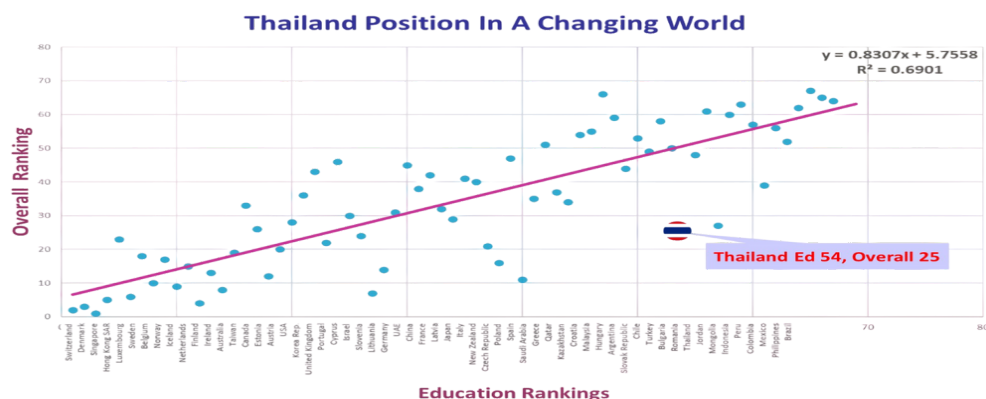
ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอผลการจัดอันดับด้านการศึกษาเปรียบเทียบในระดับสากลโดยสถาบัน IMD World Competitiveness Center ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับสากลที่ทำการเผยแพร่รายงานการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ในรายงาน IMD World Competitiveness Yearbook 2024 (WCY 2024) ซึ่งเป็นการนำเสนอผลการจัดอันดับภาพรวมและอันดับด้านการศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบในระดับนานาชาติ รวมทั้งข้อมูลแนวโน้มประชากร ทั้งข้อมูลอัตราการเกิด อัตราการตาย และจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการจัดอันดับด้านการศึกษาเปรียบเทียบในระดับสากล

ผลการศึกษาสภาวะการศึกษาไทยไตรมาส 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 พบว่า สิ่งหนึ่งที่สะท้อนผลการจัดการศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบในระดับนานาชาติ โดยสถาบัน IMD World Competitiveness Center ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับสากลที่ทำการเผยแพร่รายงานการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ในรายงาน IMD World Competitiveness Yearbook 2024 (WCY 2024) มีประเทศเข้าร่วมการจัดอันดับ 67 ประเทศ (เพิ่มเข้ามาใหม่ 3 ประเทศ ได้แก่ ไนจีเรีย กาน่า และเปอร์โตริโก) ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย 336 ตัวชี้วัด ซึ่งจะถูกจัดกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มปัจจัยหลัก สำหรับ **ปัจจัยด้านการศึกษา** เป็นปัจจัยย่อยหนึ่งที่อยู่ในปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานและมีตัวชี้วัด 19 ตัวชี้วัด

ผลการจัดอันดับในภาพรวม ประเทศไทยมีอันดับดีขึ้นจากอันดับที่ 30 เป็นอันดับที่ 25 จาก 67 ประเทศ ในปี 2567 IMD ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ซึ่งเป็น 1 ใน 5 ของปัจจัยย่อย ในปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศไทยมีอันดับด้านการศึกษาอยู่ในอันดับ 54 ซึ่งเป็นอันดับเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 และถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนของประเทศ

การศึกษาของประเทศไทยในระดับนานาชาติ

เมื่อนำดัชนีความสามารถทางการแข่งขันในระดับนานาชาติ (ดัชนี IMD) เป็นฐานในการวิเคราะห์พบว่า ประเทศส่วนใหญ่ในโลก หากมีความสามารถทางการแข่งขันที่สูง ก็มักจะมีระบบการศึกษาที่ดีตามไปด้วย ตามแผนภาพที่แสดงด้านบนจะเห็นว่า เมื่อนำอันดับความสามารถทางการแข่งขันในภาพรวมมาทำกราฟเทียบกับอันดับด้านการศึกษา แนวโน้มที่ออกมาจะพบว่า ถ้าอันดับภาพรวมดี อันดับการศึกษา ก็มักจะดีด้วยเช่นกัน แต่สถานการณ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับประเทศ ที่อันดับในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่อันดับด้านการศึกษา กลับอยู่ในอันดับท้ายของการจัดอันดับ สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาของไทยยังไม่ได้มาตรฐานในระดับสากล และเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ฉุดรั้งความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไว้

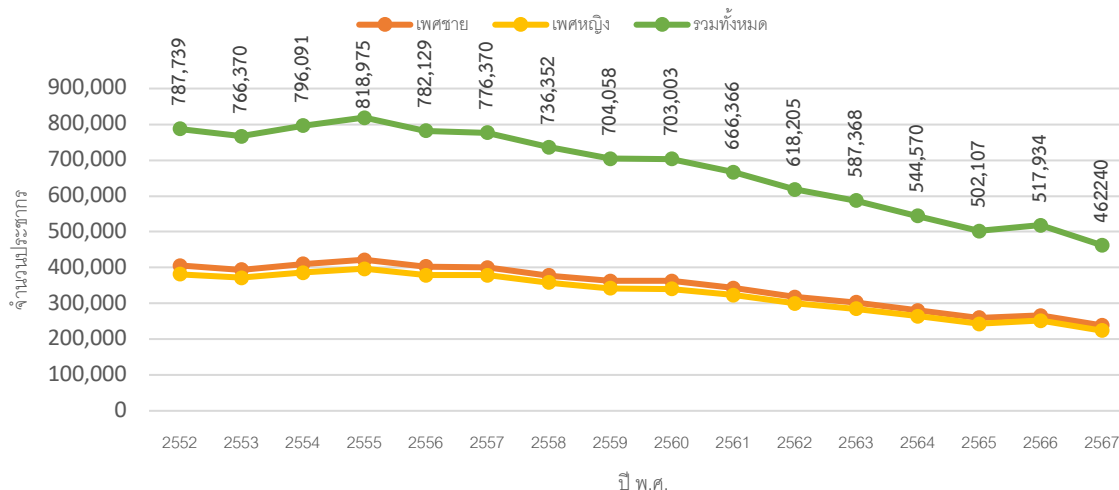
2.2 ข้อมูลแนวโน้มประชากร

จำนวนประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงปี 2552 - 2559 และมีจำนวนคงที่ในช่วงปี 2559 - 2566 โดยมีจำนวนลดลงระหว่างปี 2566 - 2567 สำหรับอัตราการเกิดของประชากรไทย มีแนวโน้มลดลง ระหว่างปี 2552 - 2553 และมีจำนวนเพิ่มขึ้นระหว่างปี 2553 - 2555 และมีแนวโน้มอัตราการเกิดลดลง ตั้งแต่ปี 2555 - 2567 ขณะที่จำนวนประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รายงานไว้ว่า ในปี 2567 เด็กไทย มีจำนวนการเกิดต่ำกว่า 5 แสนคน และลดลงอย่างต่อเนื่องตลอด 4 ปี และมีอัตราการเกิดน้อยกว่าการตาย

● อัตราการเกิดของประชากรไทย

แผนภาพ 1 จำนวนการเกิดของประชากรในประเทศไทย ปี 2552 - 2567

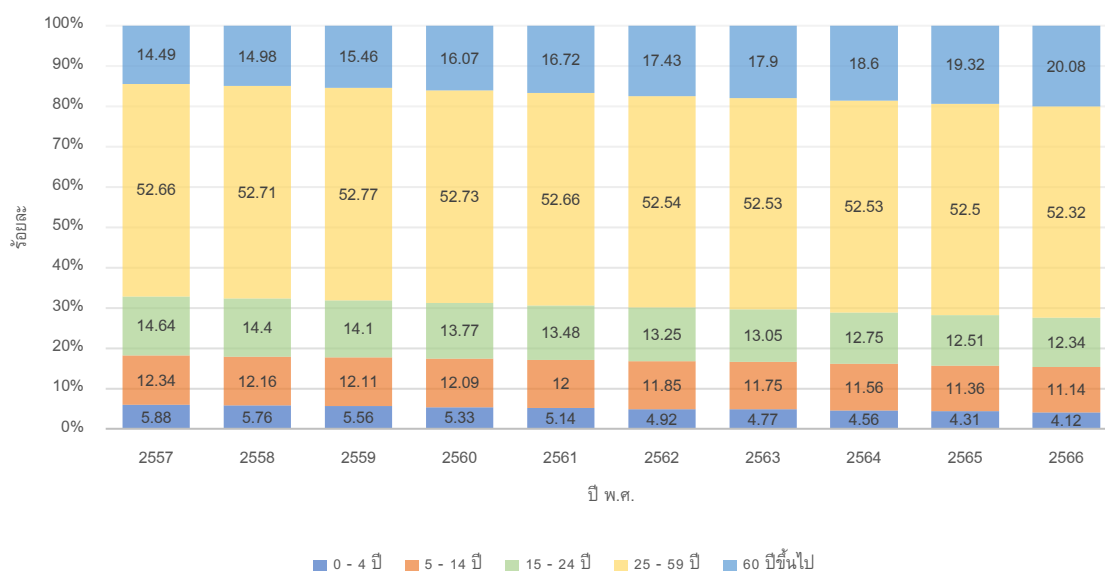
ที่มา: สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร(รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view> สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2568

เมื่อวิเคราะห์แนวโน้มจำนวนประชากร ทั้งอัตราการเกิด อัตราการตาย และจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะพบว่า จำนวนประชากรมีแนวโน้มลดลง อัตราการเกิดมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และมีจำนวนเด็กเกิดต่ำกว่า 5 แสนคนอย่างต่อเนื่อง ตลอด 4 ปีที่ผ่านมา ขณะที่จำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้น

ร้อยละของประชากรช่วงวัยต่าง ๆ

แผนภาพที่ 2 ร้อยละของประชากรจำแนกตามช่วงวัย ปี พ.ศ. 2557 – 2566

ที่มา : สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร(รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view> สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2568

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรในแต่ละช่วงวัย พบว่า ประชากรอายุต่ำกว่า 25 ปี มีแนวโน้มลดลง สืบเนื่องจากอัตราการเกิดของประชากรลดลง ขณะที่ประชากรส่วนมากที่เป็นประชากรวัยแรงงาน มีจำนวนค่อนข้างคงที่ ซึ่งสวนทางกลับประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น ภาคการศึกษาควรมีการวางแผนการจัดการศึกษา ทั้งในเรื่อง จำนวนผู้เรียนที่มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จาก จำนวนประชากรในช่วงวัยเรียน มีแนวโน้มของที่จำนวนลดลง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีโรงเรียนมีขนาดเล็กลง การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจึงเป็นโจทย์สำคัญในการบริหารจัดการศึกษา ในขณะที่ ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง ยังมีผลการจัดการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับระดับนานาชาติแล้ว ประเทศไทยยังอยู่ในอันดับรั้งท้ายประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานะการศึกษาไทย ยังไม่ได้มาตรฐานในระดับสากล และจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง รวมทั้ง แนวโน้มการเกิดของเด็กมีแนวโน้มลดลง ขณะที่ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประเทศท้าทายที่ประเทศไทยต้องเตรียมวางแผนการจัดการศึกษาของชาติให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

ส่วนที่ 3

สภาวะการศึกษาไทย (Thai Education Situation Analysis (TESA) DASHBOARD)

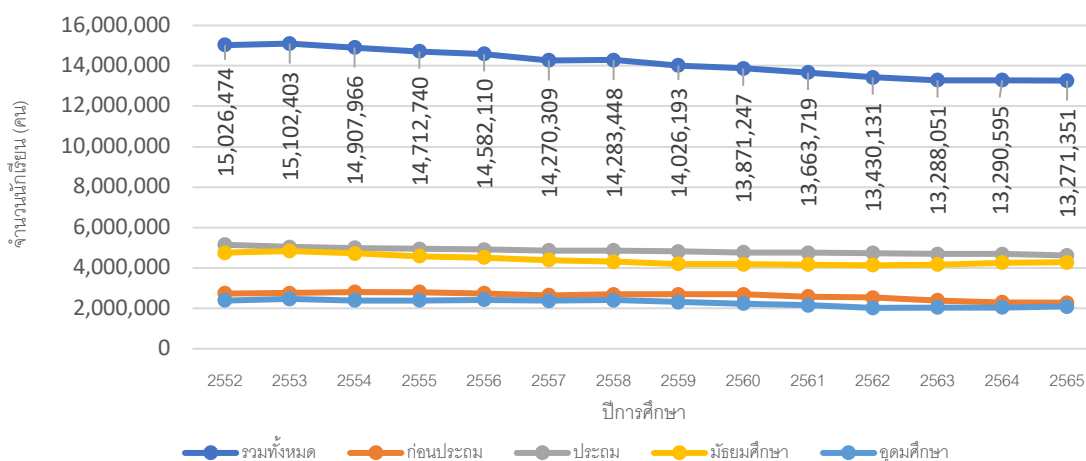
ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลสถิติการศึกษาที่สะท้อนข้อมูลผลการจัดการศึกษา (TESA : Thailand Education Sutiatiion Assesment) เพื่อรายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาส 1 ปีงบประมาณ 2568 โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3.1 ข้อมูลสถิติพื้นฐานด้านการศึกษา และ 3.2 ข้อมูลสถิติด้านการศึกษาที่สะท้อนผลการจัดการศึกษา โดยจำแนกการนำเสนอออกเป็น 5 มิติตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 คือ คุณภาพการศึกษา (Quality) การเข้าถึงการศึกษา (Access) ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity) ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency) และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลสถิติพื้นฐานด้านการศึกษา

ข้อมูลสถิติพื้นฐานด้านการศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลจำนวนนักเรียน ข้อมูลจำนวนครู โดยมีรายละเอียดดังนี้

● จำนวนนักเรียน

แผนภาพที่ 3 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2552 - 2565

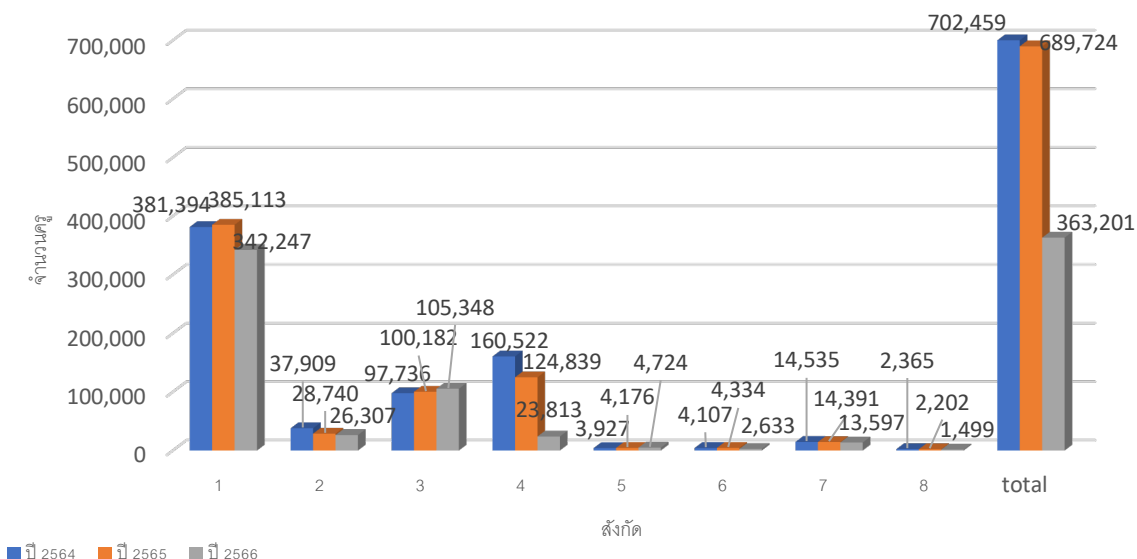

ที่มา : สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2552 - 2565 สำนักเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ห้วงเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา จำนวนผู้เรียนโดยภาพรวมทั้งหมดในทุกระดับการศึกษาพบว่า มีแนวโน้มลดลงเกือบ 2 ล้านคน ซึ่งสอดคล้องกับนักเรียนทุกระดับการศึกษาที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

จำนวนครู

แผนภาพที่ 4 จำนวนครูผู้สอนจำแนกตามสังกัดสถานศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566

ที่มา : สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปี 2566 สำนักเทคโนโลยีดิจิทัล
เพื่อการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- 1 - สำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน
- 2 - สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- 3 - สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
- 4 - สังกัดกระทรวงมหาดไทย
- 5 - สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- 6 - สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 7 - สังกัดกรุงเทพมหานคร
- 8 - สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

ในภาพรวม พบว่า จำนวนครูผู้สอนมีแนวโน้มที่ลดลงกว่าครึ่งเมื่อเทียบจากปี 2564 กับปี 2566 โดยเกือบทุกสังกัด (นับเฉพาะ 8 สังกัดตามที่นำเสนอข้อมูล) มีแนวโน้มของจำนวนครูที่ลดลงเช่นกัน สอดคล้องกับภาพรวมที่เกิดขึ้น ขณะที่ สข. และ อว. กลับมีแนวโน้มของจำนวนครูที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาสังกัด สข. ที่มีจำนวนครูเพิ่มขึ้นกว่า 7,612 อัตราเมื่อเทียบจากปี 2564 กับปี 2566

3.2 ข้อมูลสถิติด้านการศึกษา จำแนกเป็น 5 มิติ

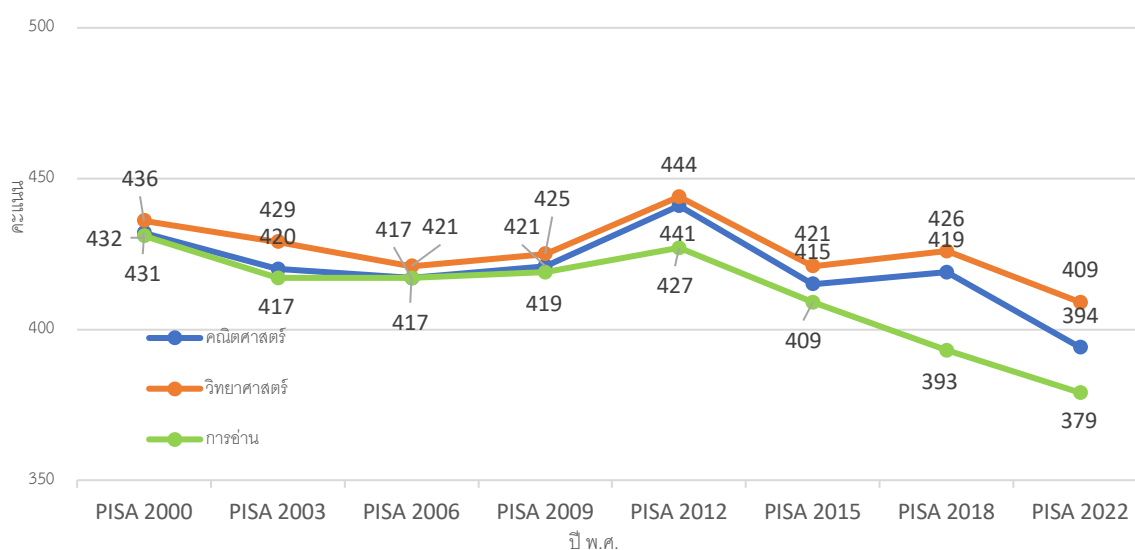
จำแนกตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 จำแนกเป็น 5 มิติ

ข้อมูลสถิติด้านการศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอ ออกเป็น ๕ มิติ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้แก่ 1) คุณภาพการศึกษา (Quality) 2) การเข้าถึงการศึกษา (Access) 3) ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity) 4) ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency) และ 5) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) คุณภาพการศึกษา (Quality)

● ผลการทดสอบ PISA

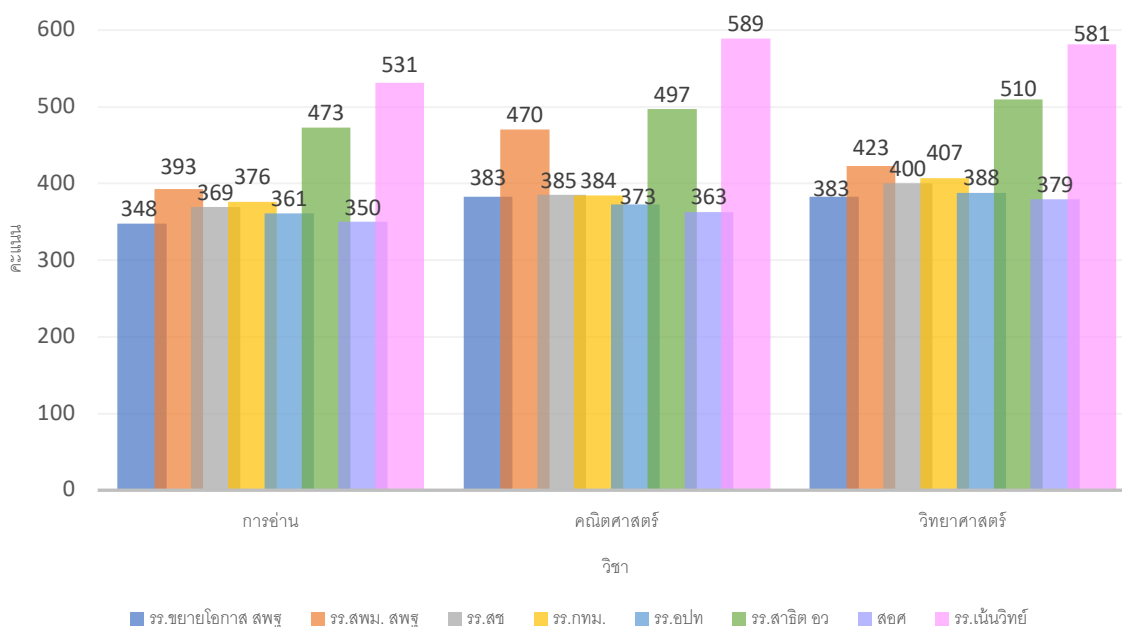
แผนภาพที่ 5 ผลการทดสอบ PISA วิชาการอ่าน PISA วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์
ของประเทศไทย ปี 2000 – 2022

ที่มา : สสวท <https://pisathailand.ipst.ac.th> . สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2568

กว่า 2 ทศวรรษ พบว่าผลการทดสอบ PISA ในทุกรายวิชามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการอ่านที่ลดลงกว่า 53 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง PISA 2000 กับ PISA 2022 เช่นเดียวกับวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนลดลง 38 คะแนนและ 27 คะแนน ตามลำดับ

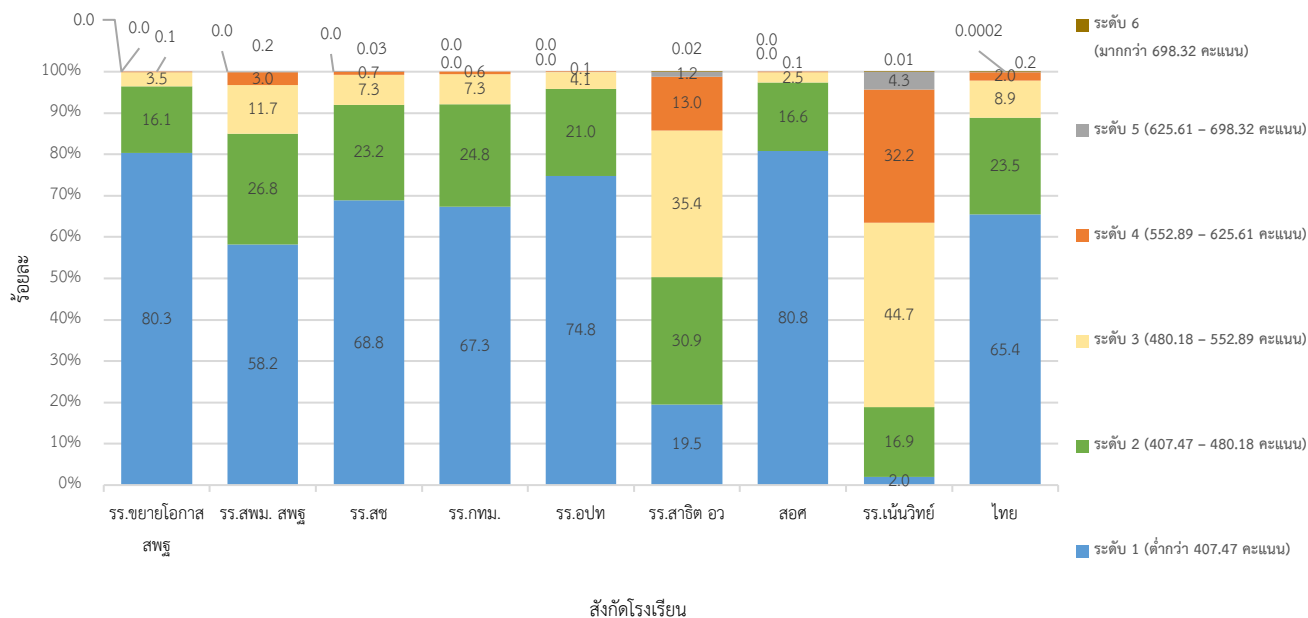
แผนภาพที่ 6 ผลการทดสอบ PISA วิชาการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย
จำแนกตามสังกัด ปี 2022

ที่มา : สสวท <https://pisathailand.ipst.ac.th> สืบค้น. เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2568

จากข้อมูลปี 2022 เมื่อพิจารณาสถานศึกษาในแต่ละสังกัดแล้ว พบว่า สถานศึกษาสังกัด อว. (โรงเรียนสาธิต) และโรงเรียนเน้นวิทย์ มีผลการทดสอบที่ค่อนข้างดี โดยเฉพาะโรงเรียนเน้นวิทย์ที่มีผลคะแนนในทุกๆรายวิชา มากกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ที่ 500 คะแนน รองลงมาคือ โรงเรียนสาธิต รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีคะแนน 510 คะแนน ขณะที่โรงเรียนสังกัดอื่น พบว่า มีผลการทดสอบที่ใกล้เคียงกันในแต่ละรายวิชา และยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD โดยวิชาที่มีผลการทดสอบต่ำที่สุดคือ การอ่าน ซึ่งพบว่า โรงเรียนขยายโอกาส สพฐ. และสถานศึกษาสังกัด สอศ. มีผลการทดสอบด้านการอ่านเพียง 348 และ 350 คะแนนเท่านั้น

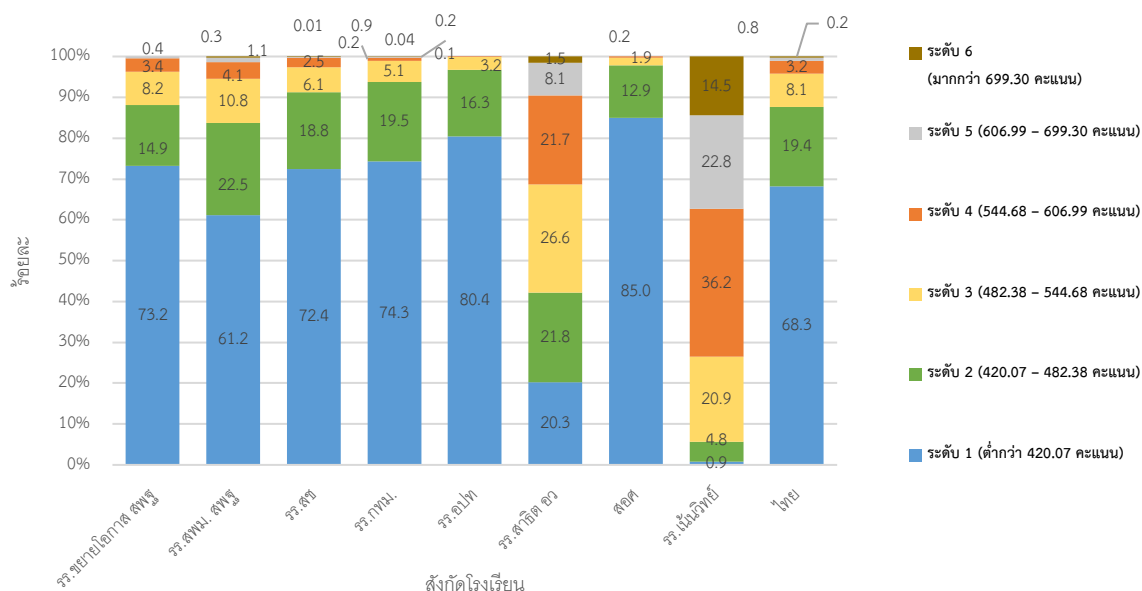
แผนภาพที่ 7 ร้อยละของนักเรียนไทยที่มีความสามารถทางการทดสอบ PISA วิชาการอ่าน
ของประเทศไทยจำแนกตามสังกัด ปี 2022

ที่มา : สสวท.<https://pisathailand.ipst.ac.th> สืบค้น เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2568

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของผลการทดสอบด้านการอ่านในภาพรวมแล้ว พบว่า นักเรียนไทยมีความสามารถด้านการอ่านในระดับ 1 (ต่ำกว่า 407.47 คะแนน) มากที่สุด (ร้อยละ 65.4) รองลงมาคือ ระดับ 2 (คะแนน 407.47 - 480.18 คะแนน) ร้อยละ 23.5 ระดับ 3 ร้อยละ 8.9 ระดับ 4 ร้อยละ 2.0 ระดับ 5 ร้อยละ 0.0002 และระดับ 6 ร้อยละ 0.2 ตามลำดับ โดยนักเรียนในเกือบทุกสังกัด มีสัดส่วนคะแนนคล้ายกับภาพรวมของประเทศ ยกเว้นนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด อว. (โรงเรียนสาธิต) และโรงเรียนเน้นวิทย์ที่มีสัดส่วนที่แตกต่างไป กล่าวคือ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมีผลคะแนนในระดับ 3 มากที่สุด ร้อยละ 35.4 รองลงมาคือ ระดับ 2 ร้อยละ 30.9 ระดับ 1 ร้อยละ 19.5 ระดับ 4 ร้อยละ 13.0 ระดับ 5 ร้อยละ 1.2 และระดับ 6 ร้อยละ 0.02 ซึ่งทุกสัดส่วนคะแนนในแต่ละระดับดีกว่าภาพรวมประเทศ ขณะที่นักเรียนโรงเรียนเน้นวิทย์ มีสัดส่วนคะแนนที่โดดเด่นมาก คือ มีสัดส่วนคะแนนในระดับ 1 ที่น้อยมาก เพียงร้อยละ 2.0 เท่านั้น และอีกกว่าร้อยละ 80 มีคะแนนตั้งแต่ระดับที่ 3 ขึ้นไป ร้อยละ 44.7 ระดับ 4 ร้อยละ 32.2 ระดับ 5 ร้อยละ 4.3 และระดับ 6 ร้อยละ 0.01 เมื่อจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา พบว่า นักเรียนไทยมีความสามารถด้านการอ่านในระดับ 1 (ต่ำกว่า 407.47 คะแนน) มากที่สุด ร้อยละ 80.3 คือ สถานศึกษาขยายโอกาส สังกัด สพฐ. รองลงมาคือ สถานศึกษาสังกัด อปท. และ สถานศึกษา สังกัดสช. ตามลำดับ (ร้อยละ 80.4, 74.3)

แผนภาพที่ 8 ร้อยละของนักเรียนไทยที่มีความสามารถทางการทดสอบ PISA วิชาคณิตศาสตร์
ของประเทศไทย จำแนกตามสังกัด ปี 2022

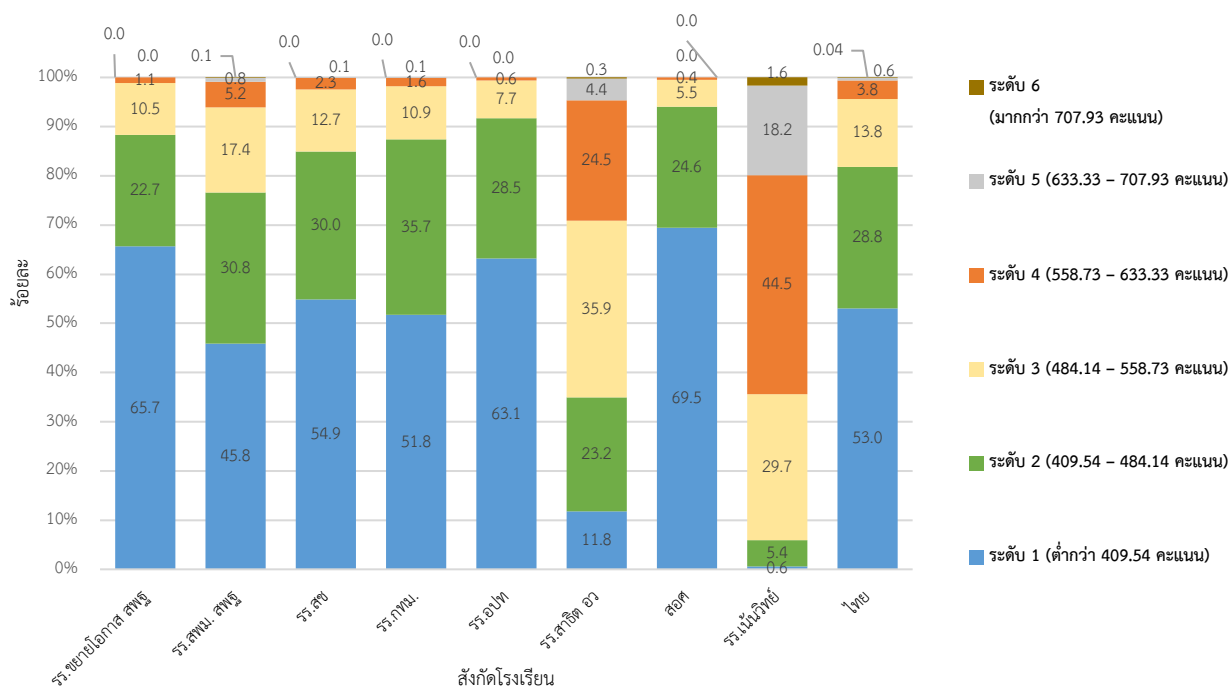

ที่มา : สสวท.<https://pisathailand.ipst.ac.th> สืบค้น เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2568

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของผลการทดสอบด้านวิชาคณิตศาสตร์ในภาพรวมแล้ว พบว่า นักเรียนไทยมีความสามารถวิชาคณิตศาสตร์ในระดับ 1 (ต่ำกว่า 420.07 คะแนน) มากที่สุด (ร้อยละ 68.3) รองลงมา คือ ระดับ 2 (คะแนน 420.07 – 482.38 คะแนน) ร้อยละ 19.4 ระดับ 3 ร้อยละ 8.1 ระดับ 4 ร้อยละ 3.2 ระดับ 5 ร้อยละ 0.8 และระดับ 6 ร้อยละ 0.2 ตามลำดับ โดยนักเรียนในเกือบทุกสังกัด มีสัดส่วนคะแนนมีคล้ายกับภาพรวมของประเทศ ยกเว้นนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด อว. (โรงเรียนสาธิต) และโรงเรียนเน้นวิทย์ ที่มีสัดส่วนที่แตกต่างไป กล่าวคือ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมีผลคะแนนในระดับ 1 – 4 ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ระหว่าง 20.3 – 26.6 รองลงไปคือระดับ 5 ร้อยละ 8.1 และระดับ 6 ร้อยละ 1.5 ซึ่งทุกสัดส่วนคะแนนในแต่ละระดับดีกว่าภาพรวมประเทศ ขณะที่นักเรียนโรงเรียนเน้นวิทย์ มีสัดส่วนคะแนนที่โดดเด่นมาก คือ มีสัดส่วนคะแนนในระดับ 1 ที่น้อยมากเพียงร้อยละ 0.9 เท่านั้น และอีกกว่าร้อยละ 95 มีคะแนนตั้งแต่ระดับที่ 3 ขึ้นไป ร้อยละ 20.9 ระดับ 4 ร้อยละ 36.2 ระดับ 5 ร้อยละ 22.8 และระดับ 6 ร้อยละ 14.5

เมื่อจำแนกตามสังกัดของสถานศึกษา พบว่า นักเรียนไทยมีความสามารถด้านวิชาคณิตศาสตร์ในระดับ 1 (ต่ำกว่า 420.07 คะแนน) มากที่สุด ร้อยละ 85.0 คือ สถานศึกษาสังกัด สอศ. รองลงมาคือ สถานศึกษาสังกัด อปท. และ กทม. ตามลำดับ (ร้อยละ 80.4, 74.3)

แผนภาพที่ 9 ร้อยละของนักเรียนไทยที่มีความสามารถทางการทดสอบ PISA วิชาวิทยาศาสตร์ของ
ประเทศไทยจำแนกตามสังกัด ปี 2022

ที่มา : สสวท.<https://pisathailand.ipst.ac.th> สืบค้น เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2568

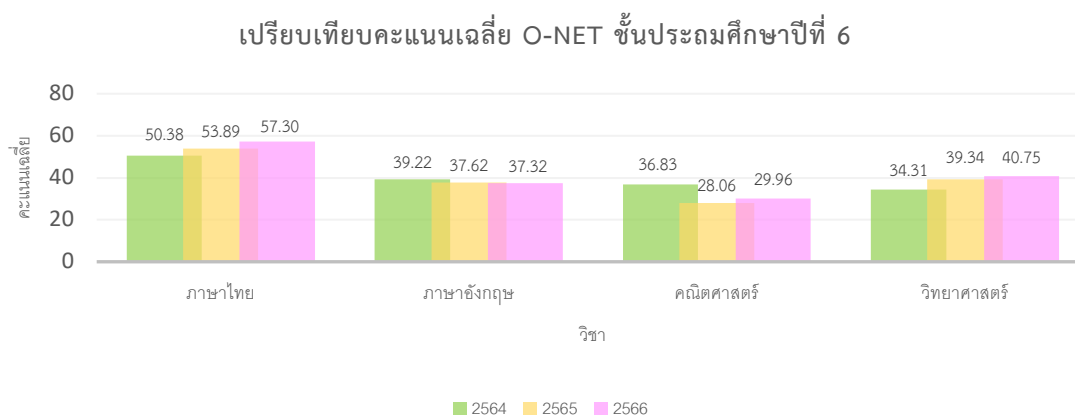
นักเรียนไทยที่มีคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ในภาพรวม มีสัดส่วนที่คล้ายกับด้านการอ่านภาพรวมของประเทศ กล่าวคือ สัดส่วนคะแนนระดับ 1 จะมีมากที่สุด รองลงมาคือ ระดับ 2 ถึงระดับ 6 เรียงไปตามลำดับ (ร้อยละ 53.0, 28.8, 13.8, 3.8, 0.6 และ 0.04)

เช่นเดียวกับนักเรียนสังกัด อว. (โรงเรียนสาธิต) และโรงเรียนเน้นวิทย์ ที่มีสัดส่วนคะแนนที่แตกต่างไป กล่าวคือ นักเรียนโรงเรียนสาธิต และโรงเรียนเน้นวิทย์ มีคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป มีสัดส่วนกว่าร้อยละ 65.1 และร้อยละ 94.0 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม นักเรียนในสถานศึกษาสังกัด สอศ. สพฐ. (โรงเรียนขยายโอกาส) และ อปท. ยังคงมีผู้เรียนที่มีคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับ 1 ค่อนข้างมาก คือ ร้อยละ 69.5, 65.7 และ 63.1 ตามลำดับ

ผลการทดสอบ O - NET

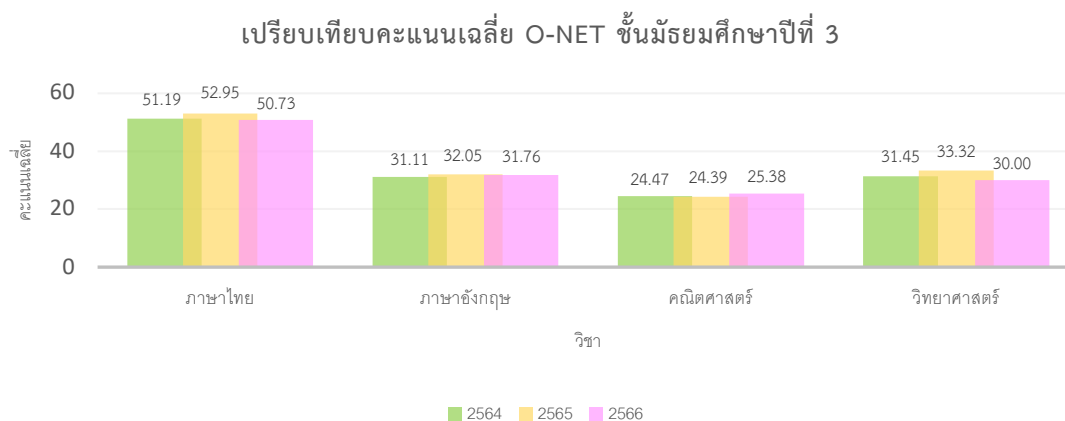
แผนภาพที่ 10 คะแนนเฉลี่ย O - NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คะแนนเฉลี่ย O - NET วิชาภาษาไทย ยังคงเป็นวิชาที่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลคะแนนค่อนข้างดี และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงอยู่ในระดับที่ไม่มากนัก โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ที่มีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึง 30 คะแนน ในปีการศึกษา 2565 - 2566

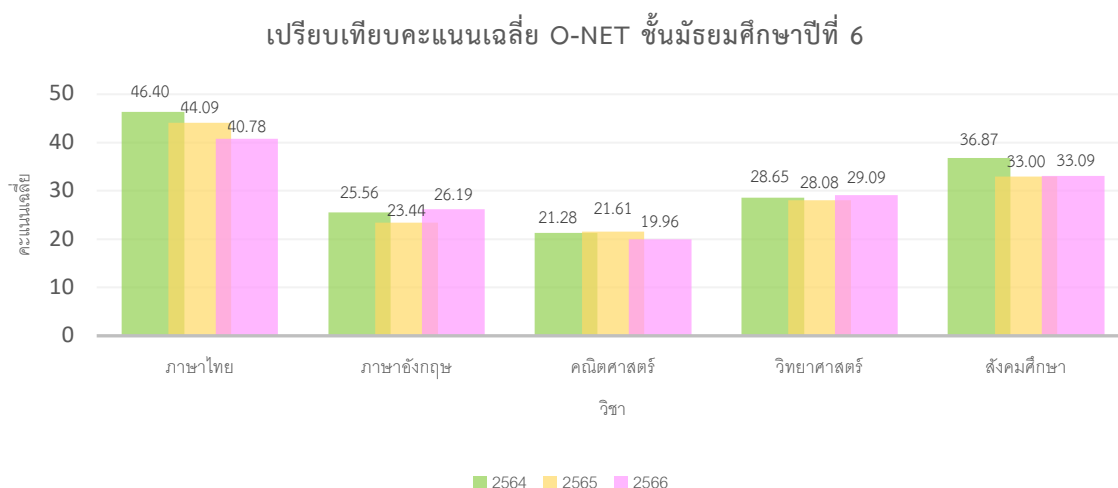
แผนภาพที่ 11 คะแนนเฉลี่ย O - NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลคะแนนเฉลี่ย O - NET วิชาภาษาไทยค่อนข้างดี คือมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 50 คะแนน อย่างไรก็ตาม ผลคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงอยู่ในระดับที่ไม่มากนัก โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ที่มีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึง 30 คะแนน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 – 2566

แผนภาพที่ 12 คะแนนเฉลี่ย O - NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566

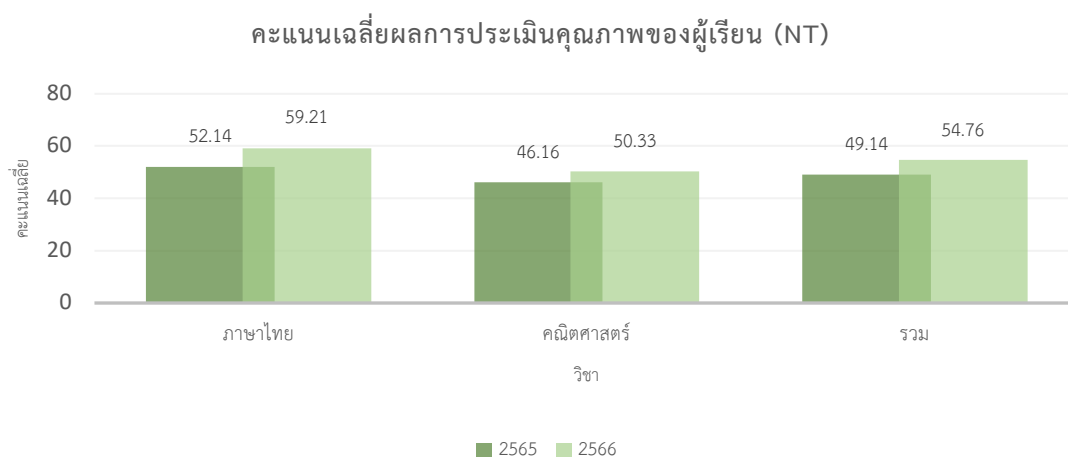

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คะแนนเฉลี่ย O - NET วิชาภาษาไทย ยังคงเป็นวิชาที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลคะแนนค่อนข้างดี แม้จะมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึง 50 คะแนน (อยู่ระหว่าง 40.78 – 46.40) รองลงมาคือวิชาสังคมศาสตร์ ที่มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 30 คะแนน อย่างไรก็ตาม วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ไม่ดีมากนัก โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ที่มีคะแนนเฉลี่ยเพียง 19.96 – 21.61 เท่านั้น

● ผลการทดสอบ NT และ RT

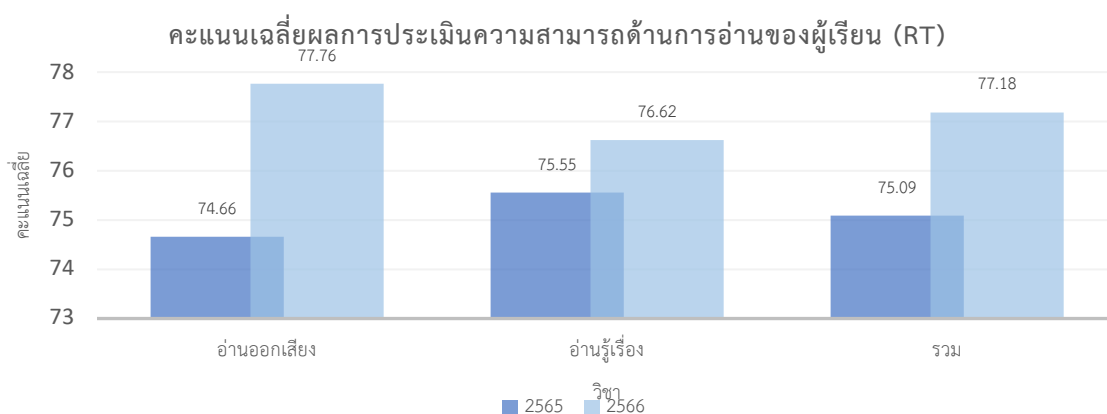
แผนภาพที่ 13 คะแนนเฉลี่ย NT ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คะแนนเฉลี่ย NT ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 – 2566 พบว่า วิชาภาษาไทย มีผลคะแนนค่อนข้างดี คือ มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 50 คะแนน และมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ขณะที่วิชาคณิตศาสตร์ แม้จะมีคะแนนที่น้อยกว่าวิชาภาษาไทย แต่ก็พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน จาก 46.16 ในปี 2565 เพิ่มขึ้นเป็น 50.33 ในปี 2566

แผนภาพที่ 14 คะแนนเฉลี่ย RT ปีการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คะแนนเฉลี่ย RT ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 – 2566 ทั้งการอ่านออกเสียง และการอ่านรู้เรื่อง พบว่ามีผลคะแนนที่ดีมาก มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยด้านการอ่านออกเสียงคะแนนเพิ่มจาก 74.66 ในปี 2565 เพิ่มเป็น 77.76 ในปี 2566 ขณะที่ด้านการอ่านรู้เรื่องคะแนนเพิ่มจาก 75.55 ในปี 2565 เพิ่มเป็น 76.62 ในปี 2566

● อัตราผู้ไม่รู้หนังสือ

แผนภาพที่ 15 อัตราผู้ไม่รู้หนังสือของประชากรไทย พ.ศ. 2559 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

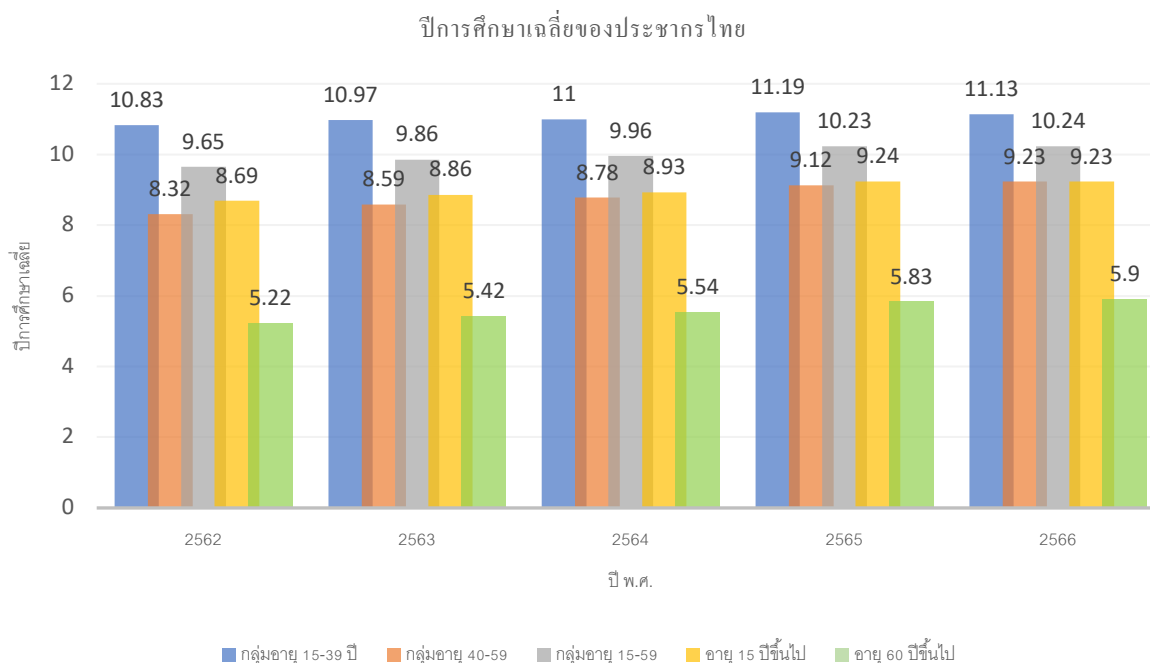
อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรไทย ปี พ.ศ. 2559 – 2566 พบว่ามีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยลดลงจากปี 2559 ร้อยละ 4.85 เหลือเพียงร้อยละ 3.55 ในปี 2566

กล่าวโดยสรุป ด้านคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังมีคุณภาพที่ไม่ดีมากนัก จะเห็นได้จากผลการทดสอบ PISA ในระดับนานาชาติ และผลการทดสอบ O-NET มีแนวโน้มของคะแนนลดลง รวมทั้งอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรไทยมีแนวโน้มลดลง ถึงแม้ว่า ผลการทดสอบ NT และ RT จะมีแนวโน้มของคะแนนที่ดีขึ้นก็ตาม

2) ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity)

● ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป

แผนภาพที่ 16 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยจำแนกตามช่วงอายุ ปี พ.ศ. 2562 - 2566

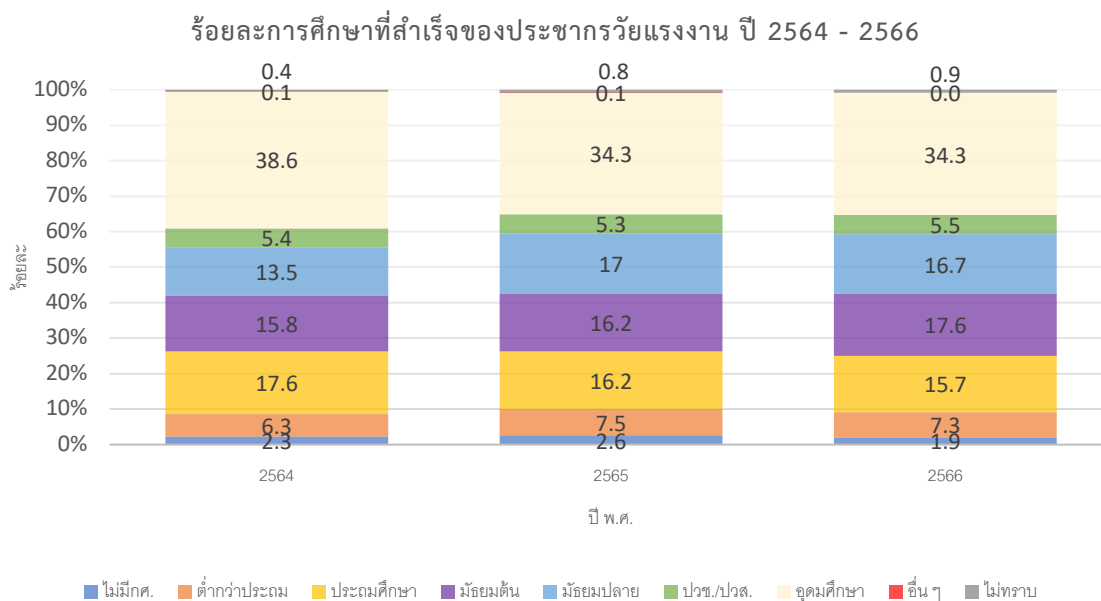

ที่มา : รายงานเรื่องปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี พ.ศ. 2566 สำนักเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
<https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/2085-file.pdf>
 สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2568

ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี พ.ศ. 2562 – 2566 จำแนกตามช่วงอายุ 5 กลุ่ม พบว่า ทุกกลุ่มอายุมีแนวโน้มของปีการศึกษาเฉลี่ยที่เพิ่มมากขึ้น แม้จะเป็นการเพิ่มที่ยังไม่เป็นแบบก้าวกระโดด แต่เป็นการเพิ่มอย่างมั่นคง ต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อเทียบปีการศึกษาเฉลี่ย ปี 2562 กับปี 2566 จะพบว่า ประชากรกลุ่มอายุที่มีการเพิ่มขึ้นของปีการศึกษาเฉลี่ยมากที่สุด คือ ประชากรกลุ่มอายุ 40-59 ปี เพิ่มขึ้น 0.9 ปี รองลงมาคือ ประชากรกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้น 0.7 ปี ประชากรกลุ่มอายุ 15 – 59 ปี เพิ่มขึ้น 0.6 ปี ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้น 0.5 ปี และประชากรกลุ่มอายุ 15 - 39 ปี เพิ่มขึ้น 0.3 ปี

ร้อยละของระดับการศึกษาที่สำเร็จของประชากรวัยแรงงาน

แผนภาพที่ 17 ร้อยละของประชากรวัยแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ พ.ศ. 2564 - 2566

ที่มา : สํารวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2564 – 2566 สํานักงานสถิติ

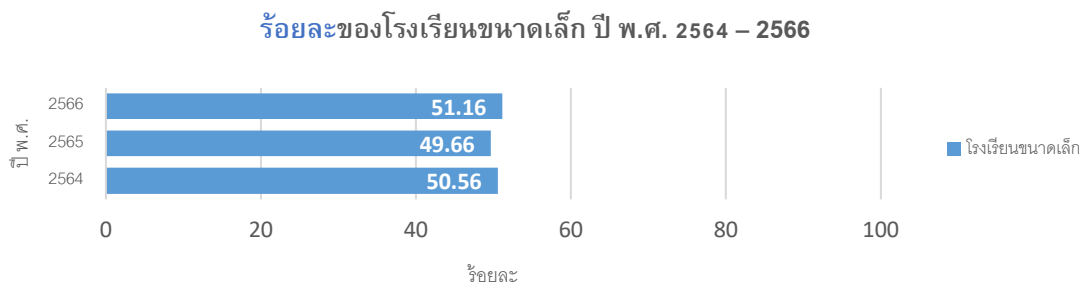
แห่งชาติ https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/9u สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2568

ปี 2564 – 2566 พบว่า ประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่ยังเป็นสัดส่วนที่ไม่มากนัก (ร้อยละ 34.3 – 38.6) เมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมดที่จบการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษา โดยประชากรวัยแรงงานกลุ่มดังกล่าว มีจำนวนกว่าร้อยละ 60.9 – 64.8 ซึ่งในจำนวนนี้ เป็นประชากรวัยแรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา กว่าร้อยละ 30 รองลงมาคือระดับ ประถมศึกษา ร้อยละ 15-17 และระดับปวช./ปวส. ร้อยละ 5 ตามลำดับ

ร้อยละของโรงเรียนขนาดเล็ก

แผนภาพที่ 18 ร้อยละของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สํานักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สพฐ. ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566 พบว่า มีสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้นเล็กน้อย โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50.56 ในปี 2564 เป็นร้อยละ 51.16 ในปี 2566

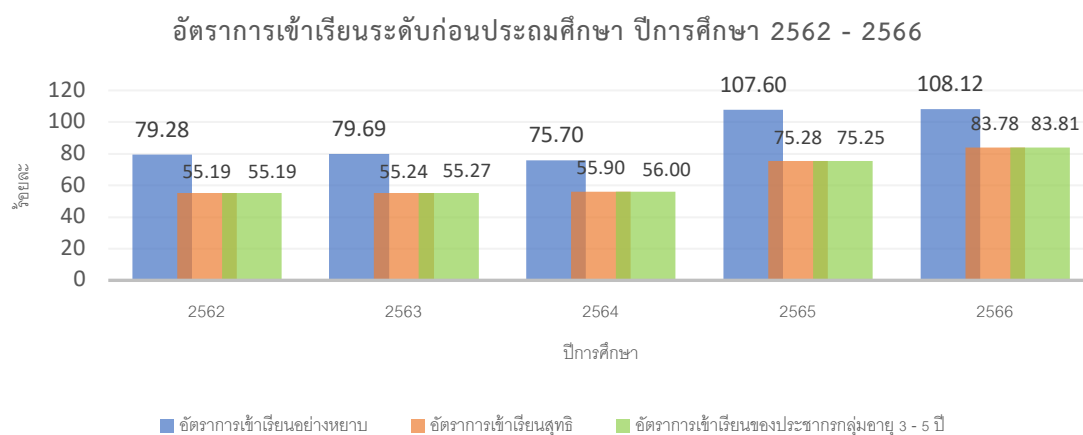
อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยในปีการศึกษา พ.ศ. 2566 มีโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สพฐ. อยู่ถึงร้อยละ 51.16 ทำให้นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก แม้จะมีความเสมอภาคในด้านการเข้าถึง การศึกษา แต่กลับไม่เสมอภาคในเรื่องคุณภาพของการจัดการศึกษาที่ได้รับเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ สะท้อนให้เห็นว่า “ประเทศไทยเสมอภาคในเชิงโอกาส แต่เหลื่อมล้ำในเชิงคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป ด้านความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จาก ประเทศไทยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยที่เพิ่มมากขึ้น และประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา มีแนวโน้มที่จะสำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลจะพบว่า จำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสะท้อนการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา แต่ยังไม่มีความเสมอภาคในเรื่องคุณภาพ ของการจัดการศึกษา ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นท้าทายที่ต้องเตรียมวางแผนสำหรับการจัดการศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

3) การเข้าถึงการศึกษา (Access)

● อัตราการเข้าเรียน

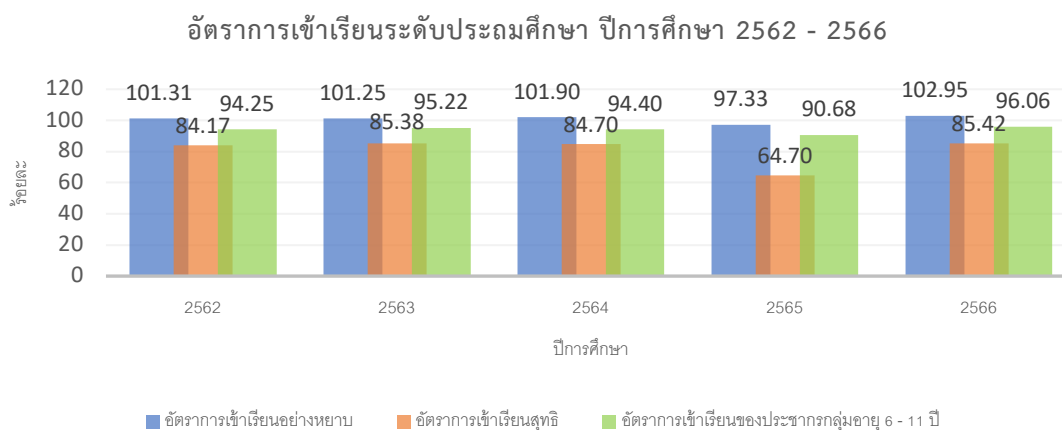
แผนภาพที่ 19 อัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

อัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566 สามารถพิจารณาได้ 2 แบบ คือ อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ และอัตราการเข้าเรียนสุทธิ ซึ่งพบว่า อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบเพิ่มขึ้นอย่างมากในปี 2565 – 2566 โดยมีค่ามากกว่าร้อยละ 100 (ร้อยละ 107.60, 108.12 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับการเข้าเรียนแบบสุทธิ ที่มีอัตราการเข้าเรียนเพิ่มมากขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 55.19 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 83.78 ในปี 2566 ทั้งนี้ การเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษาทั้ง 2 แบบ มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น เมื่อเทียบจากปี 2562 กับปี 2566

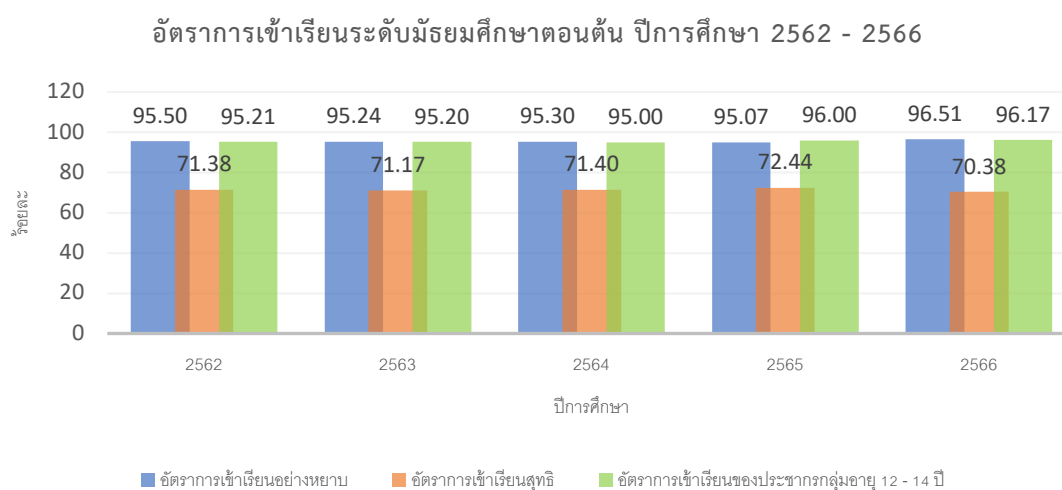
แผนภาพที่ 20 อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566 นั้น พบว่า มีอัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบเกินกว่าร้อยละ 100 (ระหว่างร้อยละ 101.25 – 102.95) ยกเว้นปี 2565 ที่มีเพียงร้อยละ 97.33 ขณะที่อัตราการเข้าเรียนสุทธิ มีค่าเพียงร้อยละ 84.17 – 85.42 ยกเว้นปี 2565 ที่มีค่าเพียง 64.70 ทั้งนี้ การเข้าเรียนทั้ง 2 แบบในระดับประถมศึกษา พบว่า มีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ หรือมีการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

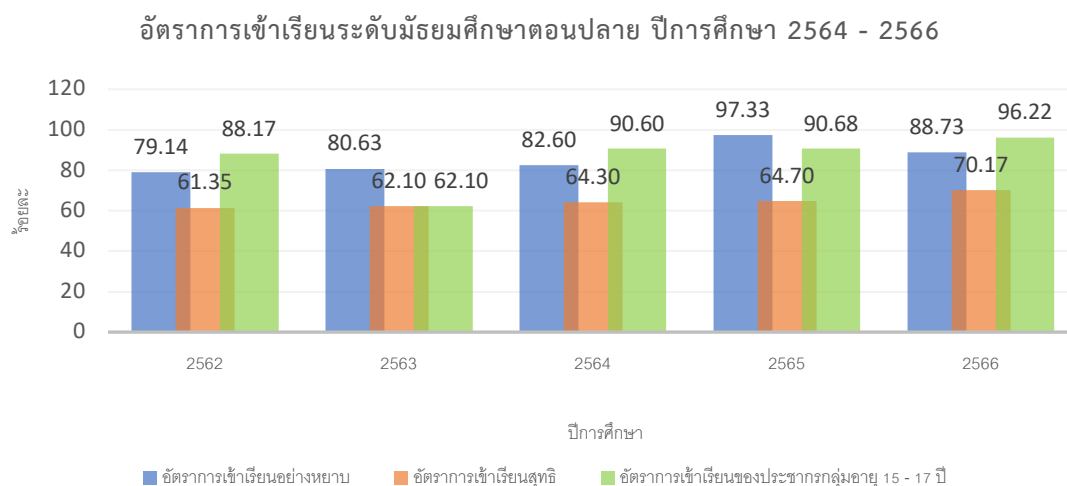
แผนภาพที่ 21 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566 พบว่า มีลักษณะใกล้เคียงกับอัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566 กล่าวคือ อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบและอัตราการเข้าเรียนสุทธิ มีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ หรือมีการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยอัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบอยู่ที่ร้อยละ 95.24 – 96.51 ส่วนอัตราการเข้าเรียนสุทธิ อยู่ที่ร้อยละ 70.38 – 72.44

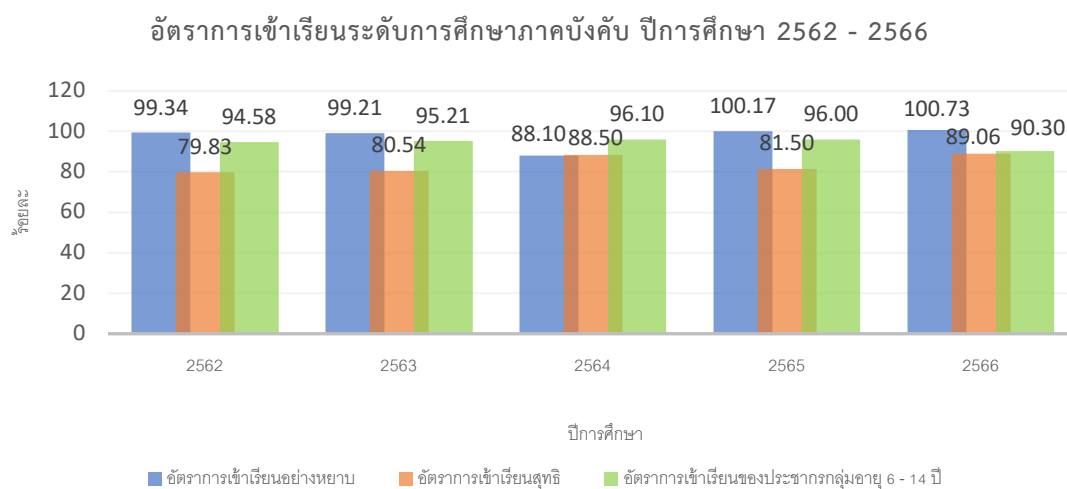
แผนภาพที่ 22 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566 มีค่าร้อยละน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับอัตราการเข้าเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีเพียงร้อยละ 79.14 – 97.33 เท่านั้น เช่นเดียวกับอัตราการเข้าเรียนแบบสุทธิที่มีค่าร้อยละเพียง 61.35 – 70.17 อย่างไรก็ตาม อัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อพิจารณาจากปี 2562 – 2566 โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 79.14 และ 61.35 เป็น 88.73 และ 70.17

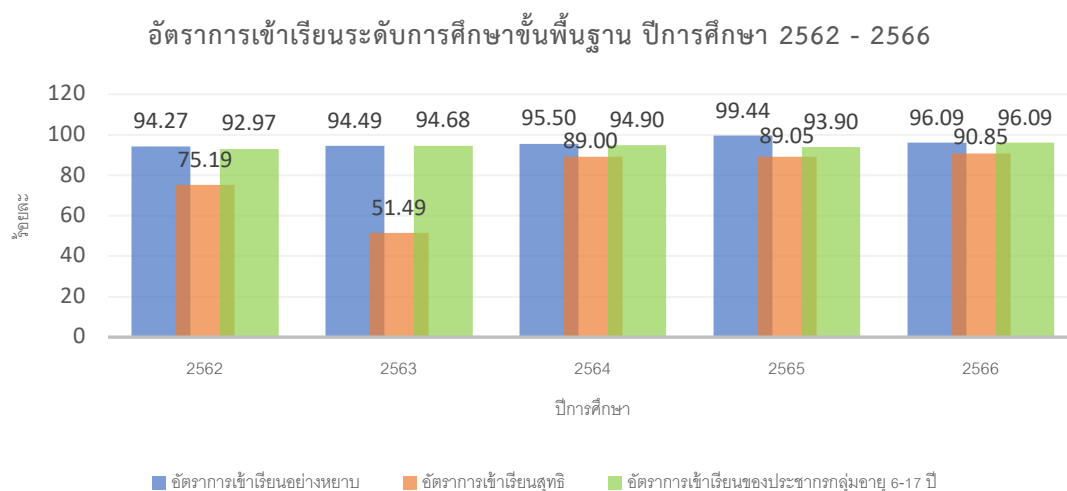
แผนภาพที่ 23 อัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

อัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566 พบว่า อัตราการเข้าเรียนอย่างหยวนมีค่าใกล้เคียงร้อยละ 100 ซึ่งหมายความว่า เด็กทุกคนเข้าสู่ระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอัตราการเข้าเรียนสุทธิ กลับพบว่า มีเด็กที่ยังไม่เข้าถึงการศึกษามาก่อนข้างมาก แม้จะมีการบังคับให้เข้ารับการศึกษาแล้วก็ตาม โดยมีอัตราการเข้าเรียนสุทธิเพียงร้อยละ 79.88 – 89.06 เท่านั้น

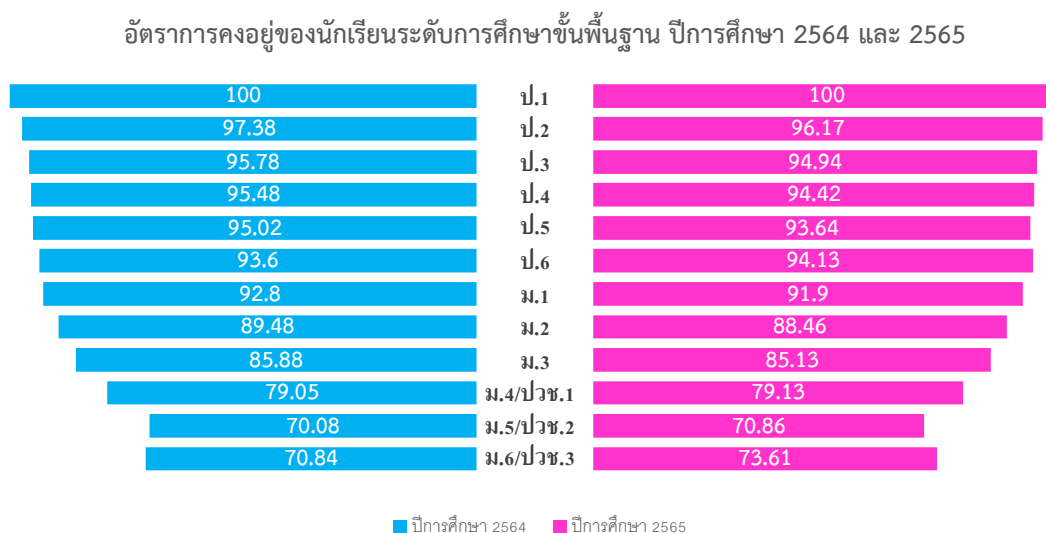
แผนภาพที่ 24 อัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 - 2566

อัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 – 2566 พบว่า อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ มีค่าใกล้เคียงร้อยละ 100 โดยปี 2562 มีค่าเท่ากับร้อยละ 94.27 และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปี 2566 ที่มีค่าร้อยละ 96.09 ทั้งนี้ อัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 2 แบบ คือ อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ และอัตราการเข้าเรียนสุทธิ มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ยกเว้นปี 2563 ที่มีค่าร้อยละค่อนข้างน้อย เพียงร้อยละ 51.49 เท่านั้น

● อัตราการคงอยู่

แผนภาพที่ 25 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2564 และ 2565

อัตราการคงอยู่ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2564 และปีการศึกษา 2565 พบว่า มีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อนักเรียนอยู่ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยลดลงจากระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 100 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 70.84 ในปี 2564 และร้อยละ 73.61 ในปี 2566

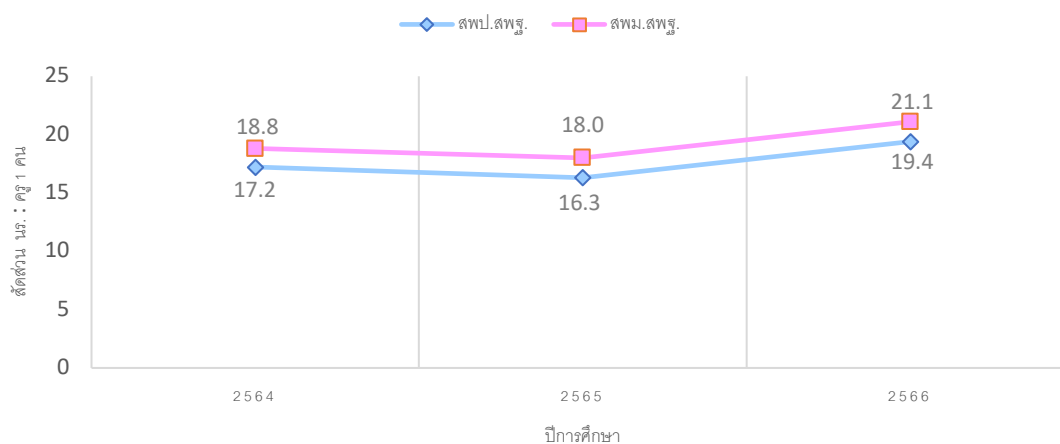
กล่าวโดยสรุป การเข้าถึงการศึกษาของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จาก ข้อมูลอัตราการเข้าเรียนที่มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลอัตราการคงอยู่ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวโน้มที่ลดลง ดังนั้น แนวทางการจัดทำข้อมูลเพื่อการติดตามการเข้าเรียน ของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเป็นธรรมชาติ

4) ประสิทธิภาพทางการศึกษา (Efficiency)

● สัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อครูหนึ่งคน

แผนภาพที่ 26 สัดส่วนนักเรียนต่อครูหนึ่งคน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา (สพม.) ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566

อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สัดส่วนนักเรียนต่อครูหนึ่งคน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566 พบว่า มีแนวโน้มของสัดส่วนนักเรียนต่อครูหนึ่งคนเพิ่มขึ้น โดยใน สพป. เพิ่มขึ้นจาก 17.2 ในปี 2564 เป็น 19.4 ในปี 2566 ขณะที่ สพม. เพิ่มขึ้นจาก 18.8 ในปี 2564 เป็น 21.1 ในปี 2566

อย่างไรก็ตาม สัดส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน สังกัด สพฐ. มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้ครูต้องรับภาระในการดูแลนักเรียน ที่มากขึ้น รวมทั้งภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการสอนของครูที่เพิ่มขึ้นทุกวัน อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอนของครูลดลงอีกด้วย

ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP

แผนภาพที่ 27 ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2567

ที่มา : IMD.World Competitiveness Yearbook 2014-2024

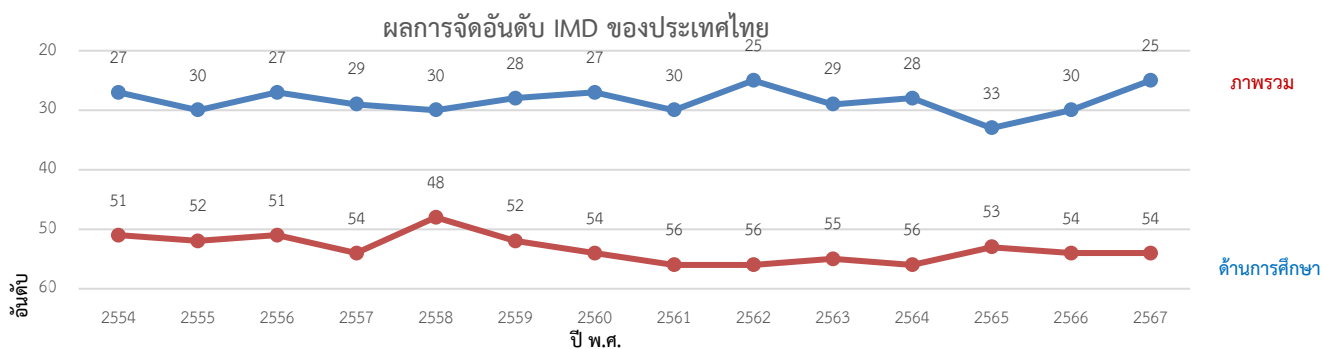
ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับของตัวชี้วัด

งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP ของประเทศไทย ระหว่างปี 2557 – 2567 พบว่า มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น โดยเพิ่มจากร้อยละ 3.9 เป็นร้อยละ 4.8 ซึ่งตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับของประเทศไทย จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ IMD สะท้อนให้เห็นว่า ยังมีค่าร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP มาก ก็ยังจะทำให้อันดับในด้านนี้ ดีขึ้นตามไปด้วย

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยมีการลงทุนทางการศึกษาในระดับที่สูง สะท้อนให้เห็นจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี ที่ ศธ. มักได้รับการจัดสรรงบประมาณอยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศทุกปี โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP สูงถึงร้อยละ 4.8 และเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP เปรียบเทียบกับต่างประเทศ จะพบว่า งบประมาณดังกล่าวอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่ผลลัพธ์ทางการศึกษากลับไม่สอดคล้องกัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงว่า “ประเทศไทยมีทรัพยากรแต่บริหารไม่ดี ผลลัพธ์จึงออกมาไม่ดี”

5) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy)

แผนภาพที่ 28 ผลการจัดอันดับ IMD ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 - 2567

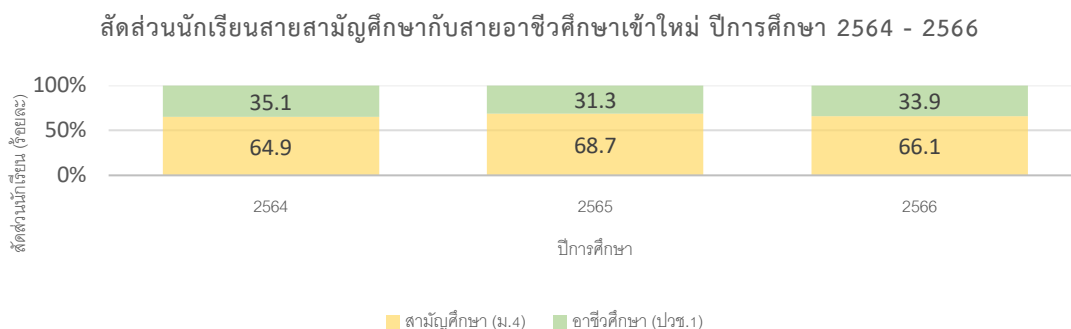

ที่มา : IMD.World Competitiveness Yearbook 2014-2024
ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับของตัวชี้วัด

เมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับสมรรถนะความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยพบว่า ในปี 2567 ประเทศไทยมีอันดับด้านการศึกษาอยู่ในอันดับ 54 มีอันดับเท่าเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบ 13 ปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีสมรรถนะด้านการศึกษาลดลง จากอันดับที่ 51 ในปี 2554 ลดลงเป็นอันดับที่ 54 ในปี 2567 ขณะที่ผลการจัดอันดับในภาพรวมมีอันดับดีขึ้น 5 อันดับจากปีที่ผ่านมา และเมื่อเปรียบเทียบ 13 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีอันดับภาพรวมที่ดีขึ้น จากอันดับที่ 27 ในปี 2554 เป็นอันดับที่ 25 ในปี 2567

● สัดส่วนนักเรียนสายสามัญต่อสายอาชีวศึกษา

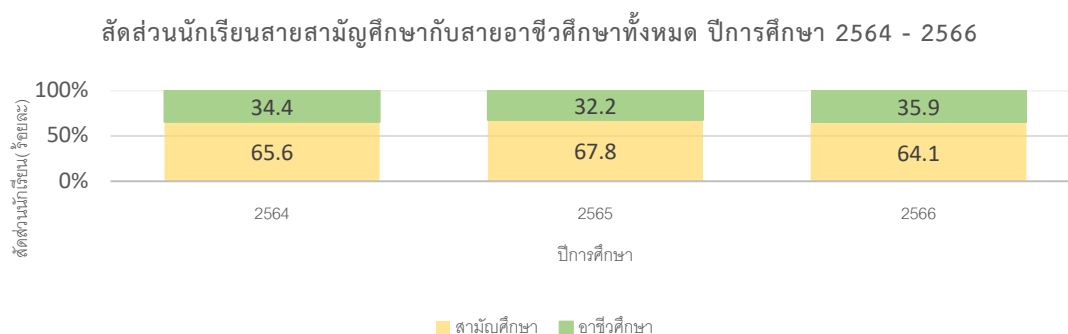
แผนภาพที่ 29 สัดส่วนการเรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญต่อหลักสูตร ปวช. ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สัดส่วนการเรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญต่อหลักสูตร ปวช. ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566 พบว่า ผู้เรียนในระดับ ปวช. มีจำนวนที่ลดลง โดยลดลงจากร้อยละ 35.1 ในปี 2564 เหลือเพียง 33.9 ในปี 2566 ซึ่งเป็นจำนวนที่ยังห่างไกลจากที่เป้าหมายของประเทศ กำหนดให้ผู้เรียนทั้ง 2 ประเภท มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

แผนภาพที่ 30 สัดส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญต่อสายอาชีวศึกษา
ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566

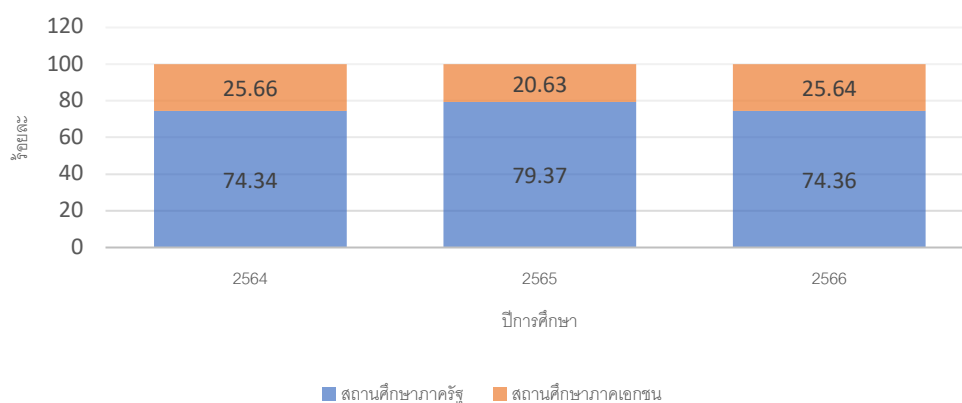
ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สัดส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญต่อสายอาชีวศึกษา พบว่า มีผลที่สอดคล้องกับสัดส่วนการเรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญต่อหลักสูตร ปวช. โดยผู้เรียนสายสามัญมีจำนวนมากกว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาว่า 2 เท่า อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนอาชีวศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เมื่อพิจารณาจากปี 2564 ที่มีสัดส่วนเท่ากับ 34.4 6 โดยเพิ่มขึ้นเป็น 35.9 ในปี 2566

อย่างไรก็ตาม ความต้องการแรงงานในปัจจุบันเน้นไปที่กำลังแรงงานในสายอาชีวศึกษา แต่นักเรียนส่วนใหญ่ยังเลือกที่จะเรียนสายสามัญ

● สัดส่วนนักเรียนภาครัฐต่อภาคเอกชน

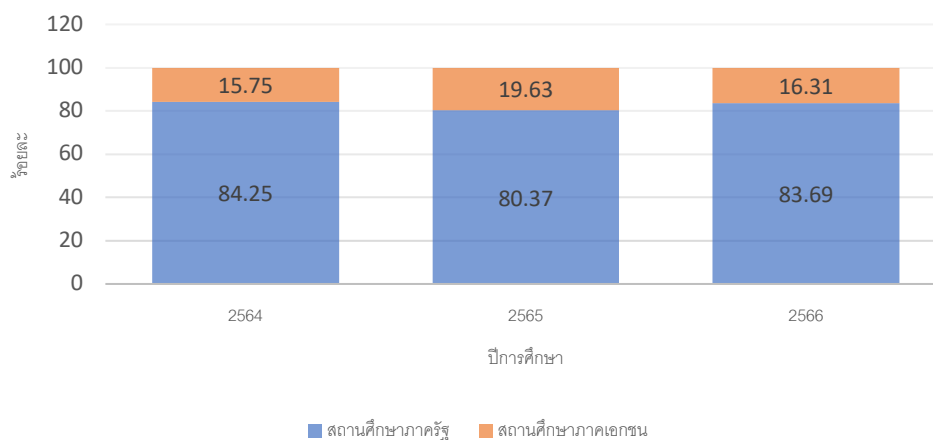
แผนภาพที่ 31 สัดส่วนจำนวนนักเรียนในสถานศึกษาภาครัฐต่อสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา
ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สัดส่วนจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาภาครัฐต่อสถานศึกษาเอกชน ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566 พบว่า นักเรียนในสถานศึกษาของรัฐ มีจำนวนมากกว่านักเรียนในสถานศึกษาเอกชนกว่า 2 เท่า โดยสถานศึกษาทั้ง 2 ประเภท มีแนวโน้มของสัดส่วนนักเรียนในระดับค่อนข้างคงที่

แผนภาพที่ 32 สัดส่วนจำนวนนักเรียนในสถานศึกษาภาครัฐต่อสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา
ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 - 2566

ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สัดส่วนจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาภาครัฐต่อสถานศึกษาเอกชน ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 – 2566 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 เรียนอยู่ในสถานศึกษาภาครัฐ มีเพียงร้อยละ 15.75 – 19.63 เท่านั้นที่เรียนในสถานศึกษาเอกชน ทั้งนี้ สถานศึกษาเอกชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เทียบกันระหว่างปี 2564 กับปี 2566

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาของประเทศไทยยังตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก จะเห็นได้จากผลการจัดอันดับด้านการศึกษาของสถาบัน IMD ที่มีอันดับรั้งท้ายจากประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ขณะที่สัดส่วนของผู้เรียนอาชีวศึกษามีสัดส่วนไม่ถึง 50 % ซึ่งยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการกำลังคนของภาคเอกชน

ส่วนที่ 4

บทวิเคราะห์สถานะการศึกษาไทยและประเด็นความท้าทาย

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์สถานะการศึกษาไทยและประเด็นความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยจะนำเสนอใน 4 มิติ ได้แก่ 4.1 ความท้าทายทางการศึกษา (Challenge demographic) 4.2 การลดช่องว่างด้านการศึกษา (Narrow the gap) : แนวทางและกลยุทธ์เพื่อความเสมอภาค 4.3 การเชื่อมต่อทุกมิติทางการศึกษา (Connect the Dots) และ 4.4 การทำลายทุกอุปสรรคของการเรียนรู้ (Break the wall) มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความท้าทายทางการศึกษา (Challenge demographic)

1) การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics)

ปัจจุบันแนวโน้มสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งในด้านภูมิรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร และ Generation skill ซึ่งเป็นประเด็นความท้าทายที่การจัดการศึกษาต้องเตรียมตัว ปัจจุบันโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ทั่วโลก ขั้วอำนาจทางการเมืองในโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบทบาทของรัสเซีย จีน และอิหร่าน (Hoover Institution, 2024) ส่งผลให้การเพิ่มขึ้นของมหาอำนาจใหม่ในภูมิภาคเอเชีย และการลดบทบาทของประเทศตะวันตกในบางพื้นที่ ความขัดแย้งระหว่างประเทศ รวมถึง การแข่งขันเพื่อทรัพยากรธรรมชาติและอำนาจทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ระเบียบโลกเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนขึ้น จึงทำให้สังคมต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างอำนาจและการพัฒนา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา โดยเน้นถึงความจำเป็นที่ระบบการศึกษาต้องยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวในช่วงเวลาของความไม่แน่นอนทางการเมือง พร้อมรับมือกับความท้าทายทางภูมิรัฐศาสตร์ ผู้เรียนต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในบริบททางสังคมและการเมือง นอกจากนี้ ยังต้องมีการศึกษาที่เน้นความยั่งยืนเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

โดยในปีที่ผ่านมา เกิดความขัดแย้งในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกมากมาย รวมทั้งในหลายประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศ ทำให้ทั่วโลกเผชิญกับสงครามอาวุธ สงครามการค้า และสงครามการเมือง รวมทั้งการอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คนเนื่องจากความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การศึกษาต้องเตรียมความพร้อมรับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ดังนั้น การศึกษาควรเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระดับโลกและสร้างเส้นทางสู่อนาคตที่ยุติธรรมและยั่งยืน

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยี ทำให้ความต้องการการศึกษาเพื่อความยั่งยืนจึงมีความสำคัญมากขึ้น แนวคิด **การศึกษาเพื่อความยั่งยืน**ในระเบียบโลกใหม่ (Sustainable Education in a New World Order) คือ การศึกษาเพื่อความยั่งยืนไม่เพียงแต่เน้นด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างระบบการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว เข้าถึงได้สำหรับทุกคน และมุ่งเน้นไปที่อนาคตที่ไม่เพียงแค่อตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้แบบดั้งเดิม แต่ยังคงเตรียมผู้เรียนให้มีความทักษะและค่านิยมที่จำเป็นสำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดเดาไม่ได้ การศึกษาเพื่อความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาวิธีการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์ต่อระบบนิเวศ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต โดยเน้นความเชื่อมโยงของระบบมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ เป้าหมายคือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักคิดเชิงวิพากษ์ พลเมืองที่มีจริยธรรม และมีความสามารถในการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น การศึกษาควรเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระดับโลกและสร้างเส้นทางสู่อนาคตที่ยุติธรรมและยั่งยืนมากขึ้น

2) ปัจจัยด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Health and Environment)

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกใหม่นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นส่งผลกระทบต่อประชากรทั่วโลก ทุกเพศ ทุกช่วงวัย สำหรับประเทศไทย ได้ถูกจัดอันดับเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ภูมิอากาศสุดขีด เป็นอันดับ 9 ของโลก (กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, 2567) และข้อมูล IPCC ระบุว่าอุณหภูมิของโลกได้เพิ่มสูงขึ้นแล้ว 1.3 องศาเซลเซียส และในอีก 5 ปีข้างหน้ามีโอกาสที่จะเกิน 1.5 องศาเซลเซียส ซึ่งผลกระทบที่สำคัญ ได้แก่ 1. การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล 2. ปะการังเสียหายอยู่ในภาวะฟอกขาว 3. เกิดภัยแล้งรุนแรงในบางภูมิภาคของโลก 4. ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ภัยทั้งหมดที่กล่าวมากระทบทุกภาคส่วนทั้งในระดับประเทศ และท้องถิ่น เช่น ภาคการท่องเที่ยวเสี่ยงสูญเสียสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนไป ภาคสาธารณสุขเสี่ยงต่อการอุบัติใหม่ของโรคติดต่อที่เคยถูกกำจัดไปก่อนหน้านี้ (UNDP, 2024) อีกทั้งรูปแบบของภูมิอากาศทั่วโลกในบางพื้นที่เริ่มเปลี่ยนแปลงแล้วเมื่อเทียบกับอดีต สำหรับประเทศไทยจะเผชิญกับความเสี่ยงที่รุนแรงและยากต่อการคาดการณ์มากขึ้น เช่น ภาคใต้เกิดฝนตกหนักแบบกระจุกตัว (Rain bomb) เกิดน้ำท่วมฉับพลันและดินโคลนถล่ม ประชาชนได้รับผลกระทบกว่า 7 แสนครัวเรือน มีผู้เสียชีวิต 35 ราย มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจราว 5 พัน – 1 หมื่นล้านบาท (กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, 2567)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาวิกฤติจากมลภาวะและภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งหมดล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนทั้งสิ้น การศึกษาต้องเตรียมตัวสร้างคนที่สามารถรับมือกับความเสี่ยงได้ โดยเน้นสร้าง Health Literacy (ความรู้ทางสุขภาพ) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพซึ่งเป็นการส่งเสริมเพิ่มความสามารถทักษะให้แก่บุคคลในการพัฒนาสุขภาพที่จะเป็นทุนที่สะสมตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่บ้าน โรงเรียนและชุมชน (WHO, 2024) โดยต้องเข้าถึง (Access) เข้าใจ (Understand) และประเมินเพื่อนำไปใช้เพื่อปรับปรุง ป้องกัน และรักษาพยาบาลพร้อมส่งเสริมสุขภาพของตนเอง/ครอบครัวและชุมชนด้วยการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต

หรือสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า Health Literacy มีความสัมพันธ์กับการอ่านออกเขียนได้ (Literacy and Numeracy) และเป็นพื้นฐานของการรับรู้สุขภาพ ทำให้บุคคลที่อ่านออกเขียนได้ในระดับต่ำ จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาส่วนบุคคล สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความรู้ทางสุขภาพในระดับต่ำด้วย

อย่างไรก็ตามการพัฒนา Sustainability Mindset (สำนึกอย่างยั่งยืน) โดย Sustainability ถือเป็นส่วนย่อยหนึ่งของ Growth Mindset คือ ทักษะคิดและแนวความคิดยืดหยุ่น ที่เชื่อว่าตนเองมีทักษะและความรู้มากพอที่จะเติบโตและพัฒนาต่อไปข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่อง และเชื่อว่าความสามารถของทุกคนเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ผ่านความพยายาม การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการไม่ยอมแพ้ ถึงแม้จะอยู่ท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทายก็ตาม บุคคลที่มี Growth Mindset มองปัญหาเป็นโอกาส สามารถแก้ปัญหา และสามารถพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนา Sustainability Mindset ควรเริ่มจากการพัฒนาตนเองเพื่อความยั่งยืนของส่วนรวม (Oxford, 2024) โดยการจะมี Sustainability Mindset ได้ ต้องเริ่มจาก 4 ปัจจัยดังต่อไปนี้ มองการณ์ไกล ใส่ใจคนรอบตัว ไม่หยุดเดินและให้ความสำคัญกับสังคมและโลก (F. Koch, 2025)

นอกจากนี้ ข้อมูลจาก IMD World competitiveness Yearbook 2024 พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Health and Environment) เป็นปัจจัยหลักของประเทศไทยซึ่งเป็นปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ (Infrastructure) มีอันดับลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี 2565 อยู่ในลำดับที่ 51 ต่อมาในปี 2566 อยู่ในลำดับที่ 53 และล่าสุดปี 2567 อยู่ในลำดับ 55 จาก 64 สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญทางด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมยังไม่เท่าที่ควร รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนับวันยิ่งชัดเจนขึ้น ประชากรไทยนับล้านกำลังถูกคุกคาม ลามไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นประเทศไทยควรเร่งดำเนินการปรับตัวเพื่อบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับสาธารณสุขให้ตระหนักรู้รับและปรับตัวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงด้านภูมิอากาศ ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนทั้งสิ้น การศึกษาต้องเตรียมตัวสร้างคนที่สามารถรับมือกับความเสี่ยงได้ โดยเน้นสร้าง Health Literacy (ความรู้ทางสุขภาพ) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพซึ่งเป็นการส่งเสริมเพิ่มความสามารถ ทักษะให้แก่บุคคลในการพัฒนาสุขภาพที่จะเป็นทุนที่สะสมตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่บ้าน โรงเรียนและชุมชน ดังนั้น การศึกษาต้องเตรียมตัวสร้างคนที่สามารถรับมือกับความเสี่ยงได้ ทั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า Health Literacy มีความสัมพันธ์กับการอ่านออกเขียนได้ (Literacy and Numeracy) และเป็นพื้นฐานของการรับรู้สุขภาพ ทำให้บุคคลที่อ่านออกเขียนได้ในระดับต่ำ จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาส่วนบุคคล สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความรู้ทางสุขภาพในระดับต่ำด้วย โดยเน้นสร้าง Health Literacy Sustainability Mindset ซึ่งพื้นฐานสำคัญคือการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียน

3) โครงสร้างประชากรเปลี่ยน (Demographic change)

ปัจจุบันจากข้อมูลจาก สำนักทะเบียนกลาง เรื่องจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 23 มกราคม 2567 พบว่า อัตราการเกิดของเด็กไทยมีแนวโน้มลดลงและมีอัตราการเกิดต่ำกว่า 5 แสนคน ขณะที่จำนวนประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ขณะที่โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ทั้งในแง่ของความหลากหลายทางอายุและรุ่น บทบาทและหน้าที่ รวมถึงรูปแบบความคาดหวังและความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ครอบครัวที่มีสมาชิกโดยในสังคมมีการอยู่ร่วมกันของแต่ละเจเนอเรชัน อาทิ Baby boomer เกิดระหว่าง พ.ศ. 2489 - 2507, Generation X เกิดระหว่าง พ.ศ. 2508 - 2523,) Millennial หรือ Generation Y เกิดระหว่าง พ.ศ. 2524 - 2539, Generation Z เกิดระหว่าง พ.ศ. 2540 - 2555 และ Generation Alpha เกิดหลัง พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2567 ซึ่งในแต่ละ Generation มีพฤติกรรม ความคิด และความเชื่อไม่เหมือนกันโดยสิ้นเชิง (TCDC, 2020) อาทิ ด้านวิชาการในโรงเรียน มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อรองรับเด็กยุคเทคโนโลยีที่เริ่มเรียนรู้เร็ว มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ชอบความรวดเร็ว และอาจมีความสนใจการเรียนในระบบทดลอง (สมบัติ นพรัค, 2563) เช่นเดียวกับด้านการประกอบอาชีพ ผลการวิจัยของ Gallup พบว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่มีโอกาสในการเปลี่ยนงานมากกว่าคนรุ่นก่อน เพื่อแสวงหาโอกาสและสังคมใหม่ที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของตนเองได้ (พสุ เดชะรินทร์, 2562) การเรียนรู้ระหว่างช่วงวัยที่จะสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมจึงเป็นทิศทางที่สำคัญมาก

ปัจจุบันกลุ่มคนยุคใหม่ ถือกำเนิด “ Gen Beta ” (เจนเบต้า) คือ กลุ่มคนยุคใหม่ที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2568 - 2582 เป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่เกิดหลังยุคโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งเป็นตัวแทนของเจเนอเรชันกลุ่มประชากรรุ่นใหม่ที่เกิดโตมาในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่สุดในประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วยความเป็นไปได้แบบไร้ขีดจำกัดท่ามกลางเทคโนโลยีขั้นสูง อย่าง AI , VR , หุ่นยนต์ ทำให้ AI เป็นเครื่องมือที่มีผลในการกำหนดรูปแบบการใช้ชีวิต การเรียนรู้ การเล่น และการทำงาน รวมถึงการทำงานภายหลังการเกิดโรคระบาดโควิด-19 ก็ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของทุกคนไปอย่างสิ้นเชิง และสร้างความเปลี่ยนแปลงในหลายๆ รูปแบบ โดยเฉพาะ "ตลาดแรงงาน" ที่ทั้งองค์กร และนายจ้าง มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะพฤติกรรมการทำงานไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยของ ไพรินทร์ ชูโชติถาวร ในปี 2563 พบว่า ความสามารถของคนในแต่ละช่วงอายุจะเกิดจากการเรียนรู้และเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ แต่ละช่วงวัยมีจุดแข็งจุดอ่อนที่แตกต่างกัน ทางที่ดีที่สุดจึงเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากข้อดีของทุกช่วงวัยอย่างเต็มประสิทธิภาพและการอยู่ร่วมกันของแต่ละเจเนอเรชันต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ต่างรุ่นซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ซึ่งการรักษาความสัมพันธ์ต่างรุ่นให้แข็งแรงต้องอาศัยความเข้าใจและการเสริมสร้าง 4R นี้ ได้แก่ (1) ความเคารพ (Respect) โดยเฉพาะสำหรับเด็กมีต่อผู้ใหญ่ แสดงถึงการให้ความสำคัญและความผูกพัน (2) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ในการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือสมาชิกครอบครัวตามความจำเป็น (3) การตอบแทนซึ่งกันและกัน (Reciprocity) เด็กสนับสนุนผู้ใหญ่ ขณะที่ผู้ใหญ่ก็ให้ความช่วยเหลือเด็ก และ (4) ความยืดหยุ่น (Resiliency) ในการจัดการความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัว (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2567) โดยคนไทยในแต่ละเจเนอเรชันควรมีทักษะจำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) ตามช่วงวัยที่เหมาะสมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

กล่าวโดยสรุป ปัจจุบันอัตราการเกิดของประชากรมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง และลักษณะของบุคคลในแต่ละ Generation มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นที่แตกต่างกัน ปัจจัยที่ควรคำนึงถึง และเป็นประเด็นท้าทายในการจัดการศึกษาในอนาคต ได้แก่ การเปลี่ยน Generation Skill และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น การทำความเข้าใจในคนในแต่ละ Generation จะช่วยให้เราอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคม ซึ่งการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมรับมือกับจำนวนนักเรียนที่ลดลง และควรเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและเป็นผู้รับฟังที่ดี (Empathy & Active Listening)

4) การสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Character Education)

การสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือ “ คุณลักษณะศึกษา ” (character education) ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มุ่งเน้นพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรม จิตใจ และความคิดที่ดั่งงามตามอุดมคติที่สังคมพึงประสงค์ ตลอดจนเป็นไปตามค่านิยม จารีต ประเพณี มาตรฐาน และกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด (Berkowitz, 2005) เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความก้าวหน้าในเทคโนโลยีและดิจิทัล การติดต่อสื่อสาร การทำงาน หรือการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างง่ายและรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อให้บุคคลมีมารยาท มีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และเป็นพลเมืองดี การศึกษาควรพัฒนาคุณลักษณะเชิดชูคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมรูปแบบ หนุนสร้างบุคลิก และอุปนิสัยดีตัว (characters) ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรม และความคิดที่ดั่งงามรวมไปถึงจิตใจ

อย่างไรก็ตาม ทักษะอารมณ์และสังคม (Social-Emotional Skills) เป็นรากฐานสำคัญของการรู้จักจัดการอารมณ์ตนเอง รู้จักควบคุมพฤติกรรม อีกทั้ง ทักษะทางอารมณ์และสังคม (Social-Emotional Skills) เป็นทักษะสำหรับ 2030 (Skill for 2030) โดย OECD Learning Compass 2030 กล่าวว่า การมีทักษะด้านอารมณ์ และสังคมที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งการมีทักษะทางอารมณ์ และสังคมเป็นรากฐานสำคัญของสุขภาพจิตที่ดีและความพึงพอใจในชีวิตและเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตด้านต่าง ๆ อาทิ ความสำเร็จทางด้านวิชาการความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ สุขภาพกายและใจที่ดี

ดังนั้นการพัฒนาทักษะอารมณ์และสังคม ควรเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน (OECD, 2024) ซึ่งการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์ในช่วงปฐมวัย จะส่งผลต่อทักษะทางสังคมของเด็กในอนาคต ซึ่งการฝึกฝนและส่งเสริมสมรรถนะนี้จะช่วยพัฒนาทักษะในการคิด วิเคราะห์ เรียนรู้และแก้ปัญหา (Cognitive Skills) และจะช่วยให้มนุษย์คนหนึ่งดำรงชีวิตได้ราบรื่นขึ้น เกิดสัมพันธภาพเชิงบวกกับผู้อื่นตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ (S. Trawick, 2014) ซึ่งการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์และสังคมต้องได้รับการสนับสนุนทักษะและทัศนคติที่ถูกต้อง พร้อมทั้งค่านิยมที่ดีเพื่อนำทางจริยธรรมอันดีงามอันจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาทักษะความคิดริเริ่มนอกกรอบ ที่จะช่วยก่อเกิดความเจริญของมนุษยชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2021 อ้างถึง OECD, 2019)

จะเห็นได้ว่า จากรายงานการวิจัยด้านการศึกษาในช่วงที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ของทัศนคติที่ดีของผู้เรียนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอนาคต แนวโน้มการพัฒนาผู้เรียนจึงต้องเน้นการพัฒนาทักษะ ควบคู่กับการสร้างทัศนคติที่ดีให้กลายเป็นคุณลักษณะของผู้เรียน นอกจากนี้ หลายประเทศได้ให้ความสำคัญ กับทักษะอารมณ์และสังคมมากขึ้น จึงเป็นรากฐานสำคัญของการรู้จักการจัดการอารมณ์ของตนเอง รู้จักควบคุมพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตท้ายที่สุด “ทรัพยากรมนุษย์” คือ ทรัพยากรล้ำค่า จำเป็นต้องให้ความสำคัญตั้งแต่เด็ก ซึ่งการลงทุนในเด็กต้องเพิ่มขึ้นทั้งด้านการศึกษา สุขภาพ และสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อลดความเครียดทางเศรษฐกิจของครอบครัว สนับสนุนสวัสดิการในสถานที่ทำงานเพื่อช่วยให้พ่อแม่มีเวลา และความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร ส่งเสริมการเกิดในเชิงคุณภาพและให้คุณค่าแก่บทบาทของพ่อแม่ในสังคมต่อไป

นอกจากนี้ จากการประเมิน The Global Talent Competitiveness Index (GTCI) โดยสำรวจ และจัดอันดับศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์จาก 134 ประเทศทั่วโลกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดข้อมูล และแนวปฏิบัติให้แต่ละประเทศสามารถพัฒนา ดึงดูด และเสริมพลังทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถสร้างผลิตภาพ และความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศได้ ผลการจัดอันดับ พบว่า ประเทศไทยมีความสามารถทางการแข่งขัน ในภาพรวมอยู่ในอันดับท้าย ตรงกันข้ามกับประเทศสิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้ ซึ่งอยู่ในอันดับต้น สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างยิ่งโดยดัชนีชี้วัดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ The Global Talent Competitiveness Index (GTCI) จะพิจารณาข้อมูล ทั้งด้านการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และทักษะความรู้ในระดับสากล ในปี ค.ศ. 2023 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 79 จาก 134 ประเทศ ผลคะแนน ตัวชี้วัดด้าน Vocational and Technical skills และ Global Knowledge Skills ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษา ยังมีคะแนนไม่ดีนัก ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษามากขึ้นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ของประเทศและความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศไทยในเวทีโลก

อย่างไรก็ตาม ในโลกยุคใหม่ที่มีการแข่งขันสูง ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างรายได้เปรียบ ในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยี AI จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นตัวขับเคลื่อน หลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ อาทิ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศในสหภาพยุโรป ดังนั้น การศึกษาไทยจึงต้องเตรียมตัวและให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ (Talent education) นี้ด้วย

กล่าวโดยสรุป สิ่งสำคัญสำหรับประเด็นท้าทายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาในอนาคต คือ การให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพจิต รวมทั้งทักษะการจัดการอารมณ์ของตนเอง เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการใช้ AI ในระบบการศึกษา ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการจัดทำหลักสูตร ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และมีบูรณาการสมรรถนะ ที่เน้นทักษะทางสังคม อารมณ์ และด้านดิจิทัล เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการเด็กผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนการศึกษาของประเทศ ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างรายได้เปรียบในระดับนานาชาติ

4.2 การลดช่องว่างด้านการศึกษา (Narrow the gap) : แนวทางและกลยุทธ์เพื่อความเสมอภาค

ความเสมอภาคถือเป็นคุณค่าพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษาและยังเป็นเป้าหมายหลักของนโยบายการศึกษาทั่วโลก ความเสมอภาคในการศึกษาเป็นหลักการทางจริยธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรม ซึ่งเป็นบรรทัดฐานที่กำหนดให้ทุกคน ไม่ว่าจะมาจากภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต่างกัน ต้องมีโอกาสในการใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกกีดกันจากอุปสรรคใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานะทางสังคม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความพยายามในการพัฒนาการศึกษาทั่วโลก แต่ปัญหาความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและผลการเรียนรู้ยังคงเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่ต้องเผชิญในหลายประเทศ ช่องว่างทางการศึกษาไม่เพียงแต่จำกัดอยู่แค่ในแง่ของการเข้าถึงการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความแตกต่างในคุณภาพของการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของแต่ละกลุ่มที่ได้รับ ซึ่งเกิดจากปัจจัยที่หลากหลายและมีความซับซ้อน ดังนั้น การทำความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาแนวทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การศึกษาที่ไม่เท่าเทียมเกิดจากหลายปัจจัยที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน ดังนี้

1) ฐานะทางเศรษฐกิจ

การศึกษาในประเทศไทยและหลายประเทศยังคงมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เด็กจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยมักจะมีขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา เช่น การเรียนพิเศษ หนังสือ หรือแม้กระทั่งโอกาสในการเรียนรู้ที่บ้าน ส่งผลให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสน้อยในการพัฒนาความสามารถทางการศึกษา การศึกษาของเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจนจึงมักจะมีคุณภาพต่ำกว่าเมื่อเทียบกับเด็กในครอบครัวที่มีฐานะดี ซึ่งผลการศึกษาของ OECD ระบุว่า อัตราการเข้าเรียนในระดับ Grade 7 ขึ้นไปของเด็กอายุ 15 ปี ในแต่ละประเทศ/เขตเศรษฐกิจค่อนข้างมีความหลากหลาย โดยมีตั้งแต่ร้อยละ 36 ในกัมพูชา และร้อยละ 48 ในกัวเตมาลาไปจนถึงร้อยละ 90 ขึ้นไปใน 34 ประเทศและเศรษฐกิจ และในกลุ่มประเทศสมาชิก OECD นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าจะทำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ได้มากกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่อยกกว่า โดยเฉลี่ยถึง 93 คะแนน ช่องว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (The performance gap) ที่เกิดจากสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนมีค่าต่างกันมากกว่า 93 คะแนนใน 22 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ และต่างกันน้อยกว่า 50 คะแนนหรือต่ำกว่าใน 13 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ

Table I.2. Snapshot of socio-economic disparities in academic performance [1/2]

	Coverage Index 3: Coverage of 15-year-old population	Strength: Percentage of variance in mathematics performance explained by ESCS ¹	Percentage of disadvantaged students who are academically resilient ¹	Difference between advantaged ² and disadvantaged students in mathematics Score dif.	Short-term change in performance in mathematics, by socio-economic background (PISA 2018 to PISA 2022)		
		%	%		Difference between advantaged and disadvantaged students ³ Score dif.	Disadvantaged students ³ Score dif.	Advantaged students ³ Score dif.
OECD average		15.5	10.2	93	7	-17	-10
Cambodia	0.36	1.9	18.2	21	m	m	m
Uzbekistan	0.88	2.0	19.6	22	m	m	m
Kazakhstan	0.93	3.9	16.8	41	8	0	7
Albania	0.79	4.5	17.1	49	12	-68	-57
Philippines	0.83	4.8	11.6	36	-38	20	-18
Jordan	0.94	5.2	14.5	40	-15	-32	-47
Indonesia	0.85	5.5	15.2	34	-17	-6	-23
United Arab Emirates	0.94	5.8	9.5	68	-35	7	-28
Jamaica*	0.58	6.1	15.2	45	m	m	m
Saudi Arabia	0.81	6.4	14.2	47	-20	27	7
Georgia	0.86	7.8	13.9	65	-12	-1	-13
Morocco	0.76	8.5	15.8	43	-8	1	-7
Iceland	0.94	9.3	11.3	72	2	-36	-34
Montenegro	0.93	9.5	14.0	67	10	-29	-19
Norway	0.91	9.6	12.6	81	12	-31	-19
Thailand	0.75	10.1	15.0	61	-10	-22	-32

ที่มา : PISA 2022 Results The State of Learning and Equity in Education Volume I (OECD)

2) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (เช่น พื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท)

ช่องว่างการศึกษามักมีความสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัย การศึกษาของเด็กในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลมักจะได้รับผลกระทบจากปัญหาการขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ โรงเรียนไม่เพียงพอ และความยากลำบากในการเดินทางไปโรงเรียน ทั้งนี้ การศึกษาผลการเรียนของนักเรียนในโครงการ PISA 2022 เผยให้เห็นข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังผู้อพยพและผลการเรียน โดยทั่วไปพบว่า นักเรียนที่ไม่มีภูมิหลังเป็นผู้อพยพมีแนวโน้มที่จะทำผลงานได้ดีกว่าในทุกวิชาที่ประเมินในการศึกษาของ PISA ในหลายประเทศ (แม้ว่าจะไม่ทั้งหมด) อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่มีภูมิหลังเป็นผู้อพยพมักไม่ประสบความสำเร็จเทียบเท่ากับนักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพ โดยเฉพาะในประเทศสมาชิก OECD นักเรียนที่มีภูมิหลังเป็นผู้อพยพมีสัดส่วนของนักเรียนที่ด้อยโอกาสถึง 37% ซึ่งสูงกว่าสัดส่วนที่พบในกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพที่มีสัดส่วนเพียง 22% นอกจากนี้ นักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพยังมี 52% ที่สื่อสารด้วยภาษาที่บ้านซึ่งแตกต่างจากภาษาที่ใช้ในการประเมินผลของ PISA ในขณะที่นักเรียนที่มีภูมิหลังเป็นผู้อพยพมีเพียง 4% เท่านั้นที่พบภาวะดังกล่าวในประเทศ OECD ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายที่กลุ่มนักเรียนผู้อพยพต้องเผชิญในการศึกษา

อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบผลการเรียนระหว่างนักเรียนผู้อพยพและนักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพที่มีพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และภาษาที่คล้ายคลึงกัน ชี้ให้เห็นว่าในบางประเทศหรือเศรษฐกิจ นักเรียนผู้อพยพมีผลการเรียนที่ดีกว่านักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพ โดยพบว่าผลการเรียนของนักเรียนผู้อพยพดีกว่าผลการเรียน

ของนักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพในประเทศหรือเศรษฐกิจจำนวนมาก ซึ่งตรงข้ามกับสถานการณ์ในประเทศหรือเศรษฐกิจที่มีนักเรียนผู้อพยพน้อยกว่า 5% การดำเนินนโยบายที่มุ่งลดความเสียเปรียบและอุปสรรคด้านภาษา ซึ่งอาจรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาที่เหมาะสมให้กับนักเรียนผู้อพยพที่มาจากภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจที่ด้อยโอกาส จะสามารถส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนผู้อพยพมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ในกลุ่มประเทศสมาชิก OECD นักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพ จะทำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เป็นผู้อพยพ 29 คะแนน แต่เมื่อดำเนินถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมและภาษาหลักที่ใช้ในครัวเรือนแล้ว นักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพกลับทำคะแนนได้มากกว่านักเรียนผู้อพยพเพียง 5 คะแนนเท่านั้น

Table I.4. Snapshot of immigrant students [1/2]

	Percentage of immigrant students %	Performance in mathematics			Score-point difference in mathematics performance associated with immigrant background	
		Non-immigrant students	Second-generation immigrant students	First-generation immigrant students	After accounting for students' socio-economic status	After accounting for students' socio-economic status and language spoken at home
		Mean score	Mean score	Mean score	Score dif.	Score dif.
OECD average	12.9	479	459	435	-15	-5
Qatar	59.1	378	428	458	66	61
United Arab Emirates	52.9	390	466	489	88	88
Switzerland	34.9	528	477	472	-19	-5
Canada*	34.4	497	517	499	16	15
Australia*	29.3	483	509	506	26	25
Singapore	28.6	568	608	591	15	19
New Zealand*	28.5	479	500	482	16	24
Austria	26.6	505	451	439	-25	-5
Germany	25.8	495	457	398	-32	-8
United States*	23.7	470	466	441	16	28
Sweden	21.3	499	449	423	-34	-27
Belgium	20.5	504	452	439	-25	-17
United Kingdom*	20.1	494	507	483	12	16
Ireland*	17.4	495	489	484	0	0
France	16.5	485	438	425	-17	-9
Thailand	2.5	397	364	366	-12	-10

ที่มา : PISA 2022 Results The State of Learning and Equity in Education Volume I (OECD)

3) เพศ

แม้ว่าในหลายประเทศจะมีการผลักดันให้เกิดความเสมอภาคทางเพศในด้านการศึกษา แต่ข้อมูลจากการศึกษาผลการเรียนของนักเรียนในโครงการ PISA 2022 พบว่า ในกลุ่มประเทศสมาชิก OECD นักเรียนชายทำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดีกว่านักเรียนหญิง โดยเฉลี่ย 9 คะแนน และนักเรียนหญิงทำคะแนนวิชาอ่านได้ดีกว่านักเรียนชาย โดยเฉลี่ย 24 คะแนน ส่วนคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนชายและหญิงนั้นไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

Table I.3. Snapshot of gender gaps in performance [1/2]

	Mathematics performance				Reading performance				Science performance			
	Girls	Boys	Difference between boys and girls	Short-term change in gender gap (PISA 2018 to PISA 2022) ¹	Girls	Boys	Difference between boys and girls	Short-term change in gender gap (PISA 2018 to PISA 2022) ¹	Girls	Boys	Difference between boys and girls	Short-term change in gender gap (PISA 2018 to PISA 2022) ¹
	Mean score	Mean score	Score dif.	Score dif.	Mean score	Mean score	Score dif.	Score dif.	Mean score	Mean score	Score dif.	Score dif.
OECD average	468	477	9	4	488	464	-24	5	485	485	0	2
Albania	378	359	-19	-14	379	339	-40	-2	391	362	-28	-12
Jordan	368	353	-15	-9	364	318	-46	m	390	358	-33	m
Philippines	362	348	-14	-3	364	329	-35	-8	363	349	-15	-11
Jamaica*	384	370	-13	m	426	391	-35	m	412	392	-20	m
Brunei Darussalam	448	437	-11	-4	447	413	-34	-4	452	440	-12	-5
Malaysia	414	403	-10	-4	404	373	-31	-5	423	410	-13	-7
Qatar	418	410	-8	16	440	399	-40	25	443	422	-21	18
United Arab Emirates	435	428	-7	2	440	396	-45	12	441	424	-17	9
Indonesia	369	362	-6	3	370	347	-23	2	385	380	-5	2
North Macedonia	392	386	-6	1	372	346	-26	26	388	373	-15	4
Thailand	397	391	-6	10	391	365	-27	12	414	404	-10	9
Bulgaria	420	415	-6	-4	422	389	-33	7	430	413	-16	-1
Mongolia	427	422	-6	m	391	366	-25	m	420	405	-15	m

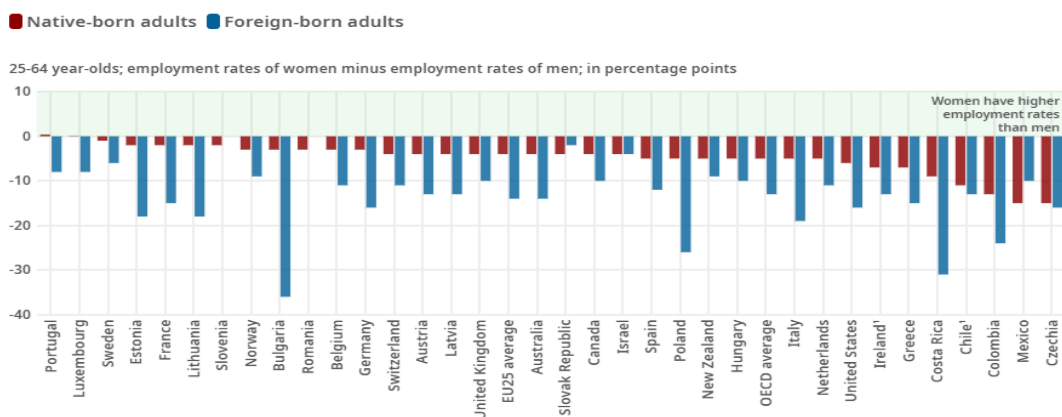
ที่มา : PISA 2022 Results The State of Learning and Equity in Education Volume I (OECD)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาจากรายงาน Education at a Glance 2024 ชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงมีผลการเรียนดีกว่าผู้ชายโดยวัดจากวิธีการประเมินที่มีอยู่ ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงมักได้รับคะแนนสอบสูงกว่าในการประเมินมาตรฐาน และมีโอกาสเข้าชั้นในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่ำกว่าเด็กผู้ชายและผู้ชายร้อยละ 28 นอกจากนี้ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะสำเร็จการศึกษามากกว่าผู้ชายร้อยละ 10 สอดคล้องกับแนวโน้มที่ผู้หญิงจะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าผู้ชาย และสัดส่วนของผู้หญิงอายุระหว่าง 25-34 ที่มีวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 54 ของผู้หญิงเทียบกับผู้ชายร้อยละ 41 ใน OECD)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้หญิงจะมีการศึกษาสูงกว่า แต่พวกเธอก็ยังคงเสียเปรียบในแง่ของตลาดแรงงาน ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะมีงานทำน้อยกว่า การทำงานของผู้หญิงอายุ 25-34 ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ที่ร้อยละ 47 ต่ำกว่าผู้ชายถึงร้อยละ 25 ผู้หญิงที่มีวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีงานทำร้อยละ 84 ซึ่งต่ำกว่าอัตราการมีงานทำของผู้ชายที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันร้อยละ 6 นอกจากนี้ ผู้หญิงยังมีรายได้น้อยกว่าผู้ชาย โดยมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าผู้ชายร้อยละ 15 สำหรับผู้หญิงที่ไม่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และต่ำกว่าร้อยละ 17 ในผู้หญิงที่มีวุฒิการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

Gender differences in employment rates by tertiary-educated native and foreign-born

Percentage point difference, 2023

Note: 1. Year of reference differs from 2023. Refer to the source table for more details. Countries are ranked in descending order of the difference in employment rates between native-born tertiary-educated men and women. Source: OECD (2024), Table A3.4. For more information see Source section and Education at a Glance 2024 Sources, Methodologies and Technical Notes.

ที่มา Education at a Glance 2024 (OECD)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ช่องว่างด้านการศึกษา (Educational Gaps) สามารถเกิดขึ้นได้จากปัจจัยที่หลากหลาย เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ เพศ เป็นต้น และแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แต่ในปัจจุบันยังพบว่า การเข้าถึงการศึกษาคุณภาพสูงยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่สำหรับประชาชนในบางพื้นที่ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนการศึกษา (ODOS: One District One Scholarship) เป็นโครงการที่ถูกริเริ่มขึ้นในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้การสนับสนุนทางการศึกษาแก่เยาวชนที่มีความสามารถแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยการให้ทุนการศึกษาผ่านการคัดเลือกในระดับอำเภอ ซึ่งโครงการนี้ไม่ได้เป็นแค่การช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการเสริมสร้างโอกาสและความหวังในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน ได้ผ่านการบริหารงานของรัฐบาลมาหลายยุคสมัย และในช่วงที่มีการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน มีการเปลี่ยนแปลง ยกเลิกโครงการ แต่ในปี 2568 รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงได้นำโครงการนี้กลับมาอีกครั้ง โดยมอบทุนการศึกษาให้นักเรียนไปศึกษาต่อระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในประเทศและต่างประเทศ และรวมถึงนักเรียนดีที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ให้กลับเข้าสู่ระบบได้ และเพิ่มเติมทุนการศึกษาภาคฤดูร้อน เพื่อเปิดโลกกว้างให้นักเรียนไทย รวมถึงพัฒนาโรงเรียนประจำอำเภอ เป็นโรงเรียนต้นแบบ “หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน” โดยเพิ่มบุคลากรทางการศึกษา เต็มเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ใช้เครื่องมือในการสอนสองภาษา (Bilingual) สอน AI Prompt, Coding และ Programing จะเห็นได้ว่า โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน (ODOS) ถือเป็นกลไกสำคัญอีกประการหนึ่งในการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและลดช่องว่างทางการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทย ผ่านการให้ทุนการศึกษาซึ่งไม่เพียงแค่ช่วยเหลือนักเรียนที่มีความสามารถในด้านวิชาการ แต่ยังช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและโอกาสทางสังคม พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันในอนาคต

อย่างไรก็ดี การที่จะลดช่องว่างด้านการศึกษา จำเป็นต้องมีการดำเนินการในหลายระดับ ดังนี้

1. การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรทางการศึกษา

การเพิ่มการลงทุนในด้านการศึกษาโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและห่างไกลเป็นสิ่งจำเป็น รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมเพื่อพัฒนาสถานที่เรียน การจัดหาครูที่มีคุณภาพ และอุปกรณ์การเรียนที่เพียงพอ การลงทุนในเทคโนโลยีการศึกษาที่เข้าถึงได้สามารถช่วยลดช่องว่างนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การส่งเสริมการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการลดผลกระทบของภูมิหลังครอบครัวที่มีต่อโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงการศึกษาที่ช่วยลดช่องว่างในการพัฒนาของเด็กก่อนวัยเรียน โดยการให้การศึกษาที่มีคุณภาพ ตั้งแต่เริ่มต้นจะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานทางการศึกษาที่แข็งแกร่ง และลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในระดับการศึกษาขั้นสูงขึ้น (UNICEF, 2020)

3. เพิ่มความเท่าเทียมในการเรียนรู้ด้วยการสนับสนุนเฉพาะบุคคล

การแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเพศในการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาคณิตศาสตร์ ควรเป็นเรื่องสำคัญ นักเรียนหญิงมีความสามารถในการใช้กลยุทธ์การควบคุมตนเองสูงกว่านักเรียนชาย แต่นักเรียนหญิงก็มีความวิตกกังวลในระดับที่สูงกว่าอีกด้วยเช่นกัน นโยบายที่มุ่งเน้นการลดอคติทางเพศและสนับสนุนความมั่นใจในทั้งสองเพศ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างผลลัพธ์ทางการศึกษาที่เท่าเทียม

4. เพิ่มการสนับสนุนจากครูเพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระในการเรียนรู้ของนักเรียน

การสนับสนุนจากครูมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการเรียนรู้เชิงรุกและแรงจูงใจของนักเรียน ดังนั้น การเสริมสร้างศักยภาพของครูในทุกระดับการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการลดช่องว่างด้านการศึกษา การฝึกอบรมครูอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มทักษะการสอนที่ตอบโจทย์กับนักเรียนที่มีความหลากหลาย เช่น นักเรียนที่มีความพิการหรือเด็กที่มีพื้นฐานทางการศึกษาต่างกัน จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการพัฒนาขีดความสามารถของครูในการส่งเสริมความเป็นอิสระในการเรียนรู้ของนักเรียน การคิดวิเคราะห์ และการมีส่วนร่วมของนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งมีส่วนช่วยลดความวิตกกังวลของนักเรียน และปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การลดช่องว่างของคุณภาพการศึกษายังคงเป็นปัญหาที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก โดยพบว่า เกิดความเหลื่อมล้ำในเชิงคุณภาพสูงมากระหว่างนักเรียนแต่ละสังกัด และแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ทำให้เกิดช่องว่างทางการศึกษานอกจากสังกัด และพื้นที่ แล้วยังพบว่าปัจจัยด้านครอบครัว ทั้งในเรื่องการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว และฐานะทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม PISA 2022 ยังชี้ให้เห็นว่า 1 ในแนวทางที่จะลดปัญหาช่องว่างทางการศึกษา คือ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้าง Shared Mindset ให้เกิดขึ้นในเด็กทุกคน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นที่บ้าน โดยผู้ปกครองเป็นผู้ดำเนินการหลัก

กล่าวโดยสรุป การลดช่องว่างด้านการศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความร่วมมือจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล โรงเรียน ครู หรือชุมชน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานการศึกษา การพัฒนาครู และการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมสำหรับเด็กทุกคนจะช่วยให้เราสามารถลดช่องว่างทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืนและช่วยสร้างสังคมที่มีความเสมอภาคและเป็นธรรมมากขึ้น

4.3 เชื่อมต่อทุกมิติทางการศึกษา (Connect the Dots)

การพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศไทยให้สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมนานาชาติ มีกระบวนการสำคัญที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม คือ ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานทั้งภายในประเทศและหน่วยงานในระดับนานาชาติ โดยดำเนินการในทุกมิติเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างครอบคลุม

การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในประเทศ

1. ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับหลากหลายหน่วยงาน สำหรับในประเทศไทยมีหน่วยงานภาครัฐระดับกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผลลัพธ์ทางการศึกษาของประเทศ อันจะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศได้ในที่สุดนั้น จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการแล้ว ยกตัวอย่างเช่น

1) การจัดทำตัวชี้วัดขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกัน (Joint KPIs) โดยมีมติคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ครั้งที่ 2/2567 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2567 เห็นชอบประเด็นการยกระดับผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนตามมาตรฐานสากล (PISA) ให้เป็นตัวชี้วัดขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกัน (Joint KPIs) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเรียบร้อยแล้ว ในส่วนนี้จึงเป็นการดำเนินงานขับเคลื่อนตัวชี้วัดร่วมกันระหว่าง กระทรวงศึกษาธิการ (สพ.ศธ., สกศ., สพฐ., สอศ.) กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) และกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สพ.อว) ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวได้ดำเนินการขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกันแล้ว ดังนี้

1.1) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ยกร่าง “แผนปฏิบัติการด้านการยกระดับความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล พ.ศ. 2568 – 2570” ขึ้น โดยได้เชิญหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อทบทวนแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 เพื่อระดมความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการพิจารณาทบทวนและจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ให้มีความสมบูรณ์ หลังจากนั้นได้เสนอต่อคณะกรรมการสภาการศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2567 ซึ่งมติที่ประชุมสภาการศึกษาได้ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการด้านการยกระดับความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล พ.ศ. 2568 – 2570 โดยให้ตรวจสอบความถูกต้องของแผนฯ และจัดทำให้ครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

1.2) การประชุมหารือยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยใช้องค์ความรู้จาก PISA เป็นการประชุมของคณะกรรมการ PISA แห่งชาติ (เดิม) ซึ่งอยู่ระหว่างเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ ใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการ PISA และพัฒนาคุณภาพการศึกษาแห่งชาติ” โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานกรรมการ องค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ได้มีการประชุมคณะกรรมการชุดดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU) ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ บันทึกความเข้าใจในการยกระดับผลการจัดอันดับของประเทศไทยที่จัดโดยสถาบัน International Institute for Management Development (IMD) ระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กับ สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประสานความร่วมมือทางวิชาการ โดยมุ่งเพิ่มขีดความสามารถในการบูรณาการการดำเนินงานทางวิชาการ การวิจัยและการพัฒนา รวมถึงการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ฐานข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่ทันสมัย และทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนการนำผลงานที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาภายใต้บันทึกความเข้าใจ ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ) ได้มอบหมายให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการวางยุทธศาสตร์ “Thailand Zero Dropout” ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล ให้นำเด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษา กลับเข้าสู่ระบบและสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ประชุมหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2567 เพื่อการจัดทำระบบ Tracking System เพื่อตอบโจทย์ Thailand Zero Dropout ร่วมกับ ทพ.กฤษดา เรืองอารีย์รัชต์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนายวรพงษ์ น่วมอินทร์ ผู้อำนวยการกลุ่มเทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ รวมทั้งข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมวางแผนและแลกเปลี่ยนมุมมองในการสร้างระบบ Tracking System เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมเสนอแนวคิดว่าจุดตั้งต้นของโครงการนี้ คือการออกแบบระบบที่จะรองรับข้อมูลให้ชัดเจน

เพื่อเข้าสู่กระบวนการนำข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป ซึ่งผลจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในครั้งนี้ จะนำไปสู่การวางแผนงานในการจัดทำระบบติดตามเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษา (Out of School Children: OOSC) ให้กลับเข้าสู่ระบบ เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สู่การพัฒนาศักยภาพ “ทุนมนุษย์” ที่ยั่งยืน

2. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการศึกษาใน 3 มิติ ได้แก่ 1) ภาคเอกชนในฐานะผู้ใช้บัณฑิต (User) 2) ภาคเอกชนเข้าไปช่วยเหลือด้านการศึกษาในทุกระดับในฐานะเป็นผู้ให้ (Giver) และ 3) ภาคเอกชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษา (Partner) ดังนั้น ภาคเอกชนจึงเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่สำคัญ ภาคส่วนหนึ่ง ซึ่งการพัฒนาการศึกษาจะต้องสร้างความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สอดคล้องตรงตามความต้องการของภาคเอกชนอย่างแท้จริง จากการทำงานที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้ภาคเอกชนเข้ามามีความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย อาทิ

1) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ เรื่อง ความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยเพื่อพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์และวิทยาการข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษา ระหว่าง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กับ สมาคมปัญญาประดิษฐ์ประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2567 บันทึกความเข้าใจดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประสานความร่วมมือทางวิชาการ โดยมุ่งเพิ่มขีดความสามารถในการบูรณาการการดำเนินงานทางวิชาการ การวิจัย พัฒนาและประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านปัญญาประดิษฐ์และวิทยาศาสตร์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษา รวมถึงแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนการนำผลงานที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาภายใต้บันทึกความเข้าใจฯ ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านปัญญาประดิษฐ์และวิทยาศาสตร์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษาและด้านการศึกษาของประเทศ

2) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดการประชุมสัมมนา เรื่อง การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (Executive Forum for Fostering Excellence in Education) เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2567 ณ โรงแรมปรีณัฐพาเลซ กรุงเทพมหานคร โดยมี พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานเปิดการประชุมและปาฐกถาพิเศษนโยบายการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ โดยมีการแสดงวิสัยทัศน์และมุมมองด้านการศึกษาของภาคเอกชน รวมทั้งการแสดงวิสัยทัศน์ และความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน จาก ผู้บริหารระดับสูงจากภาครัฐ ผู้บริหารภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และสื่อมวลชนกว่า 150 คน ผลจากการประชุมสัมมนาดังกล่าว ทำให้ได้ข้อเสนอในการพัฒนาการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทย ดังนี้

(1) **พัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นทักษะสูง (High Skilled Labor)** ให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานที่มีทักษะสูงในอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอัตโนมัติ (Automation) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เป็นต้น

(2) **เร่งสร้างบุคลากรด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน** ทั้งในระบบ e-learning และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่รองรับการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาที่รองรับการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย รวมทั้งการพัฒนาทักษะครูและอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่

(3) **ส่งเสริมการศึกษาเพื่อสนับสนุนเทคโนโลยีสะอาด (Clean Technology)** ทั้งการกำหนดหลักสูตรการใช้พลังงานหมุนเวียน การจัดการสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีลดคาร์บอน (CCUS: Carbon Capture, Utilization, and Storage) เพื่อให้นักเรียนมีความตระหนักและความรู้ด้าน climate change และ carbon credit ผ่านระบบการศึกษา เพื่อให้เกิดการดูแลสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

(4) **จัดทำแพลตฟอร์ม (Platform) เพื่อการสื่อสารระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน** ในการ Feed back ข้อมูลเพื่อการพัฒนากำลังคน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการออกแบบระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

3) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการหลักสูตรทวิภาคีโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน (Public-Private Partnership) เพื่อเป็นการบูรณาการการจัดการศึกษาร่วมกัน โดยปรับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและทักษะตามความต้องการของสถานประกอบการ ดังนั้น ทวิภาคีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทางอาชีวศึกษาได้ดำเนินการ นอกจากนี้ ได้มีการทำ MOU ขึ้น ระหว่าง อาชีวศึกษาและภาคเอกชน อาทิ สภาหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัท หัวเว่ย เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด กลุ่มเซ็นทรัลกรุ๊ป เป็นต้น

4) ความร่วมมือภาคประชาสังคม มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี (CONNEXT ED) เป็นองค์กรที่ดำเนินการภายใต้ความเชื่อที่ว่า “การศึกษาไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคน” จึงมุ่งมั่นรวมพลังคนรุ่นใหม่และสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการมอบโอกาสและยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย สู่รากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ล่าสุด เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2567 CONNEX ED ได้ผนึกความร่วมมือ รวมพลังระดับชาติ ทั้งภาครัฐ ประชาสังคม และ 55 องค์กรเอกชน เร่งขับเคลื่อนภารกิจปฏิวัติการศึกษาไทย มุ่งขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่ความยั่งยืน โดยจัดการประชุม “ความร่วมมือ 3 ภาคส่วน รวมพลังสานอนาคตการศึกษาไทยที่ยั่งยืน” ประจำปี 2567 นำโดย องคมนตรี พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ ในฐานะประธานที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ คณะที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐ โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รวมทั้งภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ท้าหรือและวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป อันได้แก่ การใช้ระบบ School Management System ครอบคลุมทุกโรงเรียนในสังกัด สพฐ. เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การระดมทุนในโครงการ " โน้ตบุ๊กเพื่อการศึกษา " ให้ครบตามเป้าหมาย 88 ล้านบาท อีกทั้งจัดตั้งศูนย์ Learning Center นำร่องในโรงเรียนคุณภาพทั่วประเทศ รวมถึงพัฒนาผู้นำด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ICT Talent) ให้ครอบคลุมทุกโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ภายในปี 2570 ควบคู่กับการจัดหลักสูตรอบรมเพิ่มพูนทักษะการบริหารและการสอนร่วมกับ สพฐ. และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ภายใต้ความร่วมมืออันเข้มแข็งต่อเนื่องของทุกภาคส่วน ปัจจุบัน มีโรงเรียนคอนเน็กซ์อีดีที่อยู่ในสังกัด สพฐ. เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 6,949 แห่งทั่วประเทศ มีนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาสะสมแล้วกว่า 2.31 ล้านคน ขณะที่ผู้มีผู้ร่วมใหม่ (School Partner) จำนวน 1,900 คน พร้อมด้วย ICT Talent อีก 2,400 คน เพื่อติดตามและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ อีกทั้ง ยังพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา 82,000 คน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณรวม 3,757.59 ล้านบาทในระยะดำเนินงานที่ผ่านมา โดยผลการดำเนินงานของมูลนิธิฯ มีความคืบหน้าอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ 5 ยุทธศาสตร์หลัก ผ่านความร่วมมือในการดำเนินงานของ 5 คณะทำงานที่มาช่วยเสริมแกร่งให้เป็นไปตามเป้าหมายของมูลนิธิฯ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การเปิดเผยข้อมูลสถานศึกษาสู่สาธารณะอย่างโปร่งใส (Transparency) มุ่งเน้นให้มีการนำระบบ School Management System (SMS) มาใช้กับโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการ พร้อมสร้างมาตรฐานการประเมินเชิงคุณภาพด้วย Chula Model และการปรับตัวชี้วัดตามบริบทโรงเรียน ทั้งนี้ ยังวางแผนถอดบทเรียนโรงเรียนต้นแบบเพื่อขยายผลสู่โรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : กลไกตลาดและวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม (Market Mechanisms) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาไทย โดยเปิดโอกาสให้ร่วมระดมทุนในโครงการ " โหนดบุ๊กเพื่อการศึกษา " โดยมีเป้าหมายจัดหาโน้ตบุ๊กให้โรงเรียนทั่วประเทศ ซึ่งขณะนี้ระดมทุนได้แล้วกว่า 23 ล้านบาท ทั้งนี้ ยังพัฒนาศักยภาพ School Partner พนักงานจิตอาสา ให้มีส่วนร่วมวิเคราะห์และประเมินโรงเรียนตามหลักยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน (High Quality Principals & Teachers) มูลนิธิฯ มีนโยบายพัฒนา “ ICT Talent ภาครัฐ ” ให้ครอบคลุมทุกโรงเรียนภายในปี 2570 รวมถึงการปรับหลักเกณฑ์การโอนย้าย การประเมินวิทยฐานะ และการปรับเงินเดือนให้กับครูและผู้บริหาร นอกจากนี้ ยังมีโครงการอบรมเข้มข้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้สอนสู่การเป็นครูผู้ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : เด็กเป็นศูนย์กลาง เสริมสร้างคุณธรรมและความมั่นใจ (Child Centric & Curriculum) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ Learning Center ในโรงเรียนคุณภาพ 1 โรงเรียนต่อ 1 เขตพื้นที่ เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เด็กได้เรียนตามความสนใจ พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านทักษะสำคัญในยุคดิจิทัล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของสถานศึกษา (Digital Infrastructures) มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลในโรงเรียน เพื่อรองรับการเรียนรู้แห่งอนาคต รวมถึงการติดตั้งการคัดกรองข้อมูล (Filtering Software) เพื่อให้เยาวชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย พร้อมส่งเสริมหลักสูตรด้านเทคโนโลยี AI และทักษะดิจิทัล

การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานในระดับนานาชาติ

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา : The Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลวิจัยและคำปรึกษา แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริม ความมั่นคง ความเท่าเทียม ความเป็นอยู่ที่ดี และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามวิสัยทัศน์ “Better Policies for Better Lives” ซึ่งประเทศไทยมีเจตจำนงในการเข้าเป็นสมาชิก OECD ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2566 โดยมีสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และกระทรวงการต่างประเทศ (กต.) เป็นหน่วยงานประสานหลักในการขับเคลื่อนการเข้าเป็นสมาชิกของประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีสถานะเป็น Accession Candidate Country หรือประเทศที่อยู่ในกระบวนการเข้าเป็นสมาชิก OECD แล้ว และเพื่อให้การเป็นสมาชิก OECD ประสบผลสำเร็จ ไทยจะต้องร่วมมือกิจกรรมกับคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของ OECD รวม 26 ชุด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบ“ คณะกรรมการนโยบายการศึกษา หรือ EdPC ”

ทั้งนี้ ขั้นตอนสำคัญในการเข้าเป็นสมาชิกที่หน่วยงานไทยต้องเข้ามามีส่วนร่วมตามแผนการเข้าเป็นสมาชิก OECD ของประเทศไทย (Roadmap for the OECD Accession Process of Thailand) คือ

- (1) การจัดทำข้อตกลงเบื้องต้น Initial Memorandum (IM) เพื่อประเมินความสอดคล้องของประเทศไทยกับตราสารทางกฎหมายของ OECD และเมื่อดำเนินการแล้วเสร็จทั้ง 26 คณะแล้ว จะมีการดำเนินการ
- (2) การประเมินทางเทคนิคเชิงลึก (Technical Review) เพื่อพิจารณาความมุ่งมั่นและศักยภาพของประเทศไทยในการปรับปรุงกฎระเบียบภายในประเทศ และปฏิบัติตามตราสารทางกฎหมาย แนวนโยบาย และแนวปฏิบัติที่ดีของ ของ OECD

สำหรับแนวทางการจัดทำ Initial Memorandum หรือ บันทึกความตกลงเบื้องต้น คือ การประเมินตนเอง (Self-Assessment) โดยประเทศผู้สมัคร เพื่อประเมินกฎหมาย (Legislation) นโยบาย (Policies) และแนวปฏิบัติ (Practices) ภายในประเทศว่ามีความสอดคล้องกับ OECD Legal Instruments มากน้อยเพียงใด เมื่อประเมินแล้วเสร็จ จึงจะนำไปประกอบเป็น Initial Memorandum (IM) เสนอ คณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบแล้วจึงยื่นให้กับ OECD หลังจากนั้น คณะกรรมการ OECD จะใช้ข้อมูลจาก Initial Memorandum (IM) ในการวางแผนทำการประเมินเทคนิคเชิงลึก (Technical Reviews) ร่วมกับประเทศไทย โดยกระบวนการประเมินตนเอง (Self-Assessment) ของประเทศไทยในแต่ละส่วน ต้องสรุปข้อมูล ความสอดคล้องระหว่างกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติของตนกับตราสารของ OECD โครงสร้างของบันทึกแบ่งตามเนื้อหาของแต่ละตราสาร และมีการให้ข้อมูลอ้างอิงเพื่อสนับสนุนบทวิเคราะห์ สำหรับกระทรวงศึกษาธิการต้องจัดทำ Legal instrument จำนวน 4 เรื่อง คือ

- (1) Guideline for Quality Provision in Cross-Border Higher Education
- (2) Guideline on Earthquake Safety in School
- (3) Declaration on Building Equitable Societies through Education
- (4) Declaration on Future Educational Policies in the Changing Social and Economic

แนวทางการประเมินตนเองในแต่ละตราสาร มีรายละเอียดดังนี้

- การประเมินความสอดคล้องกับตราสาร (Self-Assessment of Alignment) รวมถึงข้อสรุปการประเมินตนเองโดยย่อ โดยระบุว่ามีความสอดคล้องในระดับใด เช่น สอดคล้องทั้งหมด (fully aligned) สอดคล้องบางส่วน หรือไม่สอดคล้อง โดยหากสอดคล้องบางส่วน หรือไม่สอดคล้องต้องมีการระบุแนวทางหรือ แผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินงานต่อไป

- เสนอข้อสงวน (Proposed Reservations/Observations) ระบุข้อสงวนที่เกี่ยวข้องหากมีความจำเป็น โดยต้องสอดคล้องกับแนวปฏิบัติทั่วไปของสมาชิก OECD

- การดำเนินงานที่จำเป็น (Further Actions Required) ระบุแผนปฏิบัติการโดยละเอียด (Detailed plan of action) และตารางเวลาของมาตรการที่ประเทศผู้สมัครเสนอเพื่อให้กฎหมาย นโยบาย และแนวปฏิบัติของประเทศผู้สมัครสอดคล้องกับตราสารของ OECD ในกรณีที่ต้องมีการดำเนินงานเพิ่มเติม

กล่าวโดยสรุป เรื่องการศึกษาไม่ใช่เรื่องของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคน การพัฒนาการศึกษาให้ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังท่ามกลางสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย ทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือกันเพื่อรวมพลังสร้างให้เกิดการพัฒนาการศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ เพื่อสร้างทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาประเทศได้ต่อไป การพิจารณาจุดเชื่อมต่อทางการศึกษาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ในทุกมิติทางการศึกษาเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาให้เกิดการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผลลัพธ์ทางการศึกษาของประเทศ และส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศได้ในที่สุด

4.4 ทลายทุกอุปสรรคของการเรียนรู้ (Break the wall)

แม้ประเทศไทย จะมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมมากเพียงใด แต่หากระบบการศึกษาไม่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์และความต้องการทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ระบบการศึกษาจะกลายเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้เสียเอง

กำแพงอุปสรรคที่กีดขวางการเรียนรู้ของเด็กไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้วิเคราะห์อุปสรรคและแนวทางการทลายอุปสรรคการเรียนรู้ของเด็กไทย เป็นประเด็น ดังนี้

1. กำแพงอุปสรรคที่เกิดจากระบบการศึกษา : การศึกษาที่แข็งตัวและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ระบบการศึกษาที่มีโครงสร้างแข็งตัวและขาดความยืดหยุ่นอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา โดยเฉพาะในบริบทที่สังคมและเศรษฐกิจกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การยึดติดกับรูปแบบการเรียนการสอนและหลักสูตรแบบดั้งเดิม อาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้ นอกจากนี้ ค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มากกว่า การศึกษาในระบบ อาจทำให้แนวทางการเรียนรู้แบบเดิมไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เรียนและตลาดแรงงาน

2. กำแพงอุปสรรคที่เกิดจากสภาวะแวดล้อม : การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมลพิษ

ในยุคที่โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงผันผวนอย่างรวดเร็ว รูปแบบการเรียนรู้ก็ต้องปรับเปลี่ยนตามสังคมที่แปรเปลี่ยนไป เหตุการณ์สำคัญที่เข้ามามีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ในปี 2019 เกิดการระบาดโรคติดต่อร้ายแรง Covid-19 อุบัติใหม่ขึ้น สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงไปทั่วโลก แต่ทุกการเปลี่ยนแปลง ก็มักจะมีโอกาสดี ๆ แฝงอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ เทคโนโลยีจึงเข้ามาช่วยให้ในการปรับตัว และพร้อมรับทุกการเปลี่ยนแปลงที่มาถึง เปิดโอกาสการเรียนรู้ใหม่ การสร้างธุรกิจรูปแบบใหม่ วิถีชีวิตแบบใหม่ จะเห็นได้ว่า Covid-19 เป็นเพียงหนึ่งในหลายปัจจัยที่เร่งให้เกิดการปรับเปลี่ยนและท้าทายการใช้ชีวิตที่ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัญหามลพิษเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษา ความรุนแรงของภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมและคลื่นความร้อน อาจทำให้สถานศึกษาได้รับความเสียหาย และเกิดการหยุดชะงักทางการเรียนรู้ ในขณะเดียวกัน ปัญหามลพิษ เช่น ฝุ่นละออง PM 2.5 สามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพของนักเรียนและลดประสิทธิภาพการเรียนรู้ของพวกเขา การศึกษาในบริบทปัจจุบันจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ระบบการศึกษามีความยืดหยุ่นและรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

3. ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบและกลุ่ม NEETs

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ซับซ้อนส่งผลให้เกิดปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา (dropout) และกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เรียนในระบบการศึกษา ไม่ได้ทำงาน หรือการฝึกอบรม NEETs ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการถูกกีดกันจากโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม การที่ระบบการศึกษาไม่สามารถรองรับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน หรือขาดกลไกสนับสนุนที่เหมาะสม อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนเลือกที่จะออกจากระบบการศึกษา

4. ผลกระทบจากฝุ่น PM 2.5 ความร้อน และอุทกภัยต่อสุขภาพและการเรียนรู้

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศจากฝุ่น PM 2.5 อุณหภูมิที่สูงขึ้น และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพของนักเรียนและคุณภาพการเรียนรู้ ปัญหาเหล่านี้อาจนำไปสู่การขาดเรียน บ่อยครั้ง สมรรถนะทางกายและสมาธิที่ลดลง ตลอดจนปัญหาทางสุขภาพระยะยาวที่อาจมีผลต่อพัฒนาการทางการศึกษา การออกแบบระบบการศึกษาที่คำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนา

เมื่อโลกไม่เคยหยุดนิ่ง การเรียนรู้ต้องปรับเปลี่ยน เมื่อโลกเกิดผลกระทบจากฝุ่น PM 2.5 พื้นที่หลายแห่ง มีคุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์เกินมาตรฐาน ส่งผลกระทบต่อทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อันตรายด้านสุขภาพที่ร้ายแรง คือ เสียงสูงเกิดมะเร็งปอด¹ ซึ่งเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับหนึ่งในกลุ่มโรคมะเร็งทั้งหมด นอกจากผลกระทบต่อสุขภาพแล้ว PM 2.5 ยังส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ด้วย จากรายงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของมลพิษทางอากาศ PM 2.5 ต่อผลการเรียน : การสอบปลายภาคของนักเรียนฟินแลนด์² ผลการวิจัยได้เก็บข้อมูลการสอบปลายภาควิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษา (การอ่านและการเขียน) ของนักเรียนระดับมัธยมปลาย จำนวนกว่า 370,000 การสอบ จาก 253 โรงเรียนในฟินแลนด์ ระหว่างปี 2006 - 2016 ในช่วงเวลาจากสถานีวัดคุณภาพอากาศที่อยู่ใกล้เคียง พบว่า การสัมผัส PM2.5 มีผลกระทบต่อคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องใช้ทักษะด้านความคิดเชิงตรรกะ แต่กลับไม่มีผลกระทบต่อคะแนนวิชาภาษา ในรายงานดังกล่าว ได้เสนอให้นำผลกระทบของมลพิษทางอากาศมาเป็นส่วนหนึ่งในพิจารณาณโยบายด้านการศึกษา แม้ว่าฟินแลนด์ จะเป็นประเทศที่มีปัญหาระดับมลพิษต่ำ แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการจัดการคุณภาพอากาศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ในขณะที่ประเทศไทย ต้องเกิดวิกฤตกับปัญหาฝุ่น PM2.5 อย่างหนักเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะช่วงหน้าแล้ง ฝุ่นผงละอองขนาดเล็กมักพุ่งสูงเกินค่าความปลอดภัย กรมควบคุมมลพิษ ได้กำหนดมาตรฐานฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน ในบรรยากาศทั่วไป จะต้องไม่เกิน 37.5 มคก./ลบ.ม. และกำหนดดัชนีคุณภาพของประเทศไทย (Air Quality Index : AQI) เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพอนามัย ซึ่งได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2566 แบ่งเป็นเกณฑ์ 5 ระดับสี ตั้งแต่ 0 ถึงมากกว่า 200 หากมีค่าสูงเกินกว่า 100 แสดงว่า ค่าความเข้มข้นของมลพิษทางอากาศเกินมาตรฐาน AQI

¹ “ผลกระทบของฝุ่น PM 2.5 เสียงสูงเกิดมะเร็งปอด” ดร.อนันต์ จงแก้ววัฒนา ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยนวัตกรรมสุขภาพสัตว์และการจัดการ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (BIOTEC)

² “The impact of ambient PM 2.5 air pollution on student performance: Evidence from finnish matriculation examinations” Matti Koivuranta, Marko Korhonen, Janne Lehto. Department of Economics, University of Oulu, Finland, Economics Letters 235 (2024) 111542.

0 - 25 สีฟ้า (คุณภาพอากาศดีมาก) 26 - 50 สีเขียว (คุณภาพอากาศดี) 51 - 100 สีเหลือง (คุณภาพอากาศปานกลาง) ควรลดระยะเวลาการทำกิจกรรมที่ใช้แรงมาก 101 - 200 สีส้ม (คุณภาพอากาศเริ่มมีผลต่อสุขภาพ) ควรใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเอง เช่น หน้ากากป้องกันทุกครั้งที่ยากนอกอาคาร กำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรม 201 ขึ้นไป สีแดง (คุณภาพอากาศมีผลต่อสุขภาพ) งดกิจกรรมกลางแจ้ง หากมีความจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองทุกครั้ง

อย่างไรก็ตาม จากผลกระทบจาก PM 2.5 กรุงเทพมหานคร ได้ประกาศมาตรการรับมือกับปัญหา PM 2.5 ด้วยกิจกรรมรณรงค์คุณภาพอากาศ เช่น ประกาศปิดการเรียนการสอนสถานศึกษาในสังกัด หากค่า PM 2.5 เป็นอันตรายต่อผู้เรียน และขอความร่วมมือให้บุคคลกรร่วมมาตรการปรับการทำงานตามสถานการณ์ที่รองรับการทำงานวิถีใหม่ให้เหมาะสม ซึ่งมีรูปแบบของการปฏิบัติงาน อาทิ การปฏิบัติงาน ณ สถานที่ตั้ง การเลื่อนเวลาทำงาน ส่งงานผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรการป้องกันแก้ไข ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ลงวันที่ 18 มกราคม 2566 ที่ให้ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจพิจารณา ปิดสถานศึกษาหากสถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่มลพิษทางอากาศเกินมาตรฐานในเกณฑ์สีแดง ซึ่งส่งผลที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญในสถานการณ์โลกที่ส่งผลกระทบต่อ การเรียนการสอน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายรองรับที่สำคัญ เพื่อสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ในการสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ **นโยบาย Anywhere Anytime** ที่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา โดยการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นการสนับสนุน การเรียนรู้อย่างไร้ขีดจำกัด ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับยุคดิจิทัล โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชัน (Application) ระบบ e-learning ระบบ VDO Conference โดยไม่จำกัดสถานที่ สามารถเรียนรู้ในจังหวะที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจ เป็นการเรียนรู้ตามความสะดวกของผู้เรียน สามารถเรียนในช่วงเวลาที่เหมาะสม เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงความรู้ได้ เหมาะสำหรับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

นอกจากนี้ การศึกษาต้องเตรียมตัวสร้างคนที่สามารถรับมือกับความเสี่ยงได้ โดยเน้นสร้าง Health Literacy (ความรู้รอบรู้ทางสุขภาพ) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพซึ่งเป็นการส่งเสริมเพิ่มความสามารถ ทักษะให้แก่บุคคลในการพัฒนาสุขภาพที่จะเป็นทุนที่สะสมตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่บ้าน โรงเรียนและชุมชน รวมถึง การพัฒนา Growth Mindset คือ ทักษะคิดและแนวคิดแบบยืดหยุ่น ถึงแม้จะอยู่ท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทาย เนื่องจาก บุคคลที่มี Growth Mindset ที่ดี สามารถมองปัญหาเป็นโอกาส สามารถแก้ปัญหา และสามารถ พัฒนาตนเองให้ยิ่งดีขึ้น

5. นโยบาย Thailand Zero Dropout : การติดตามเด็กและออกแบบการศึกษาให้ตอบโจทย์เงื่อนไขชีวิต

นโยบาย Thailand Zero Dropout มุ่งเน้นการติดตามและสนับสนุนเด็กที่มีแนวโน้มหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยใช้กลไกการเก็บข้อมูลเชิงรุกและการออกแบบแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละบุคคล การศึกษาที่ปรับให้เหมาะกับเงื่อนไขชีวิตของผู้เรียน เช่น การเรียนออนไลน์ การเรียนแบบยืดหยุ่น หรือระบบการศึกษาทางเลือก เป็นแนวทางสำคัญในการลดอัตราการหลุดออกจากระบบและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนทุกกลุ่ม

6. การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษา : การทำฉากทัศน์เพื่อเตรียมความพร้อม

การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษา (Educational Risk Management) เป็นแนวทางสำคัญในการรับมือกับความไม่แน่นอนและความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หนึ่งในเครื่องมือสำคัญคือ การทำฉากทัศน์การศึกษา (Educational Scenario Planning) ซึ่งช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถคาดการณ์แนวโน้มที่อาจเกิดขึ้น และวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อลดผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี หรือสิ่งแวดล้อม

7. การศึกษาไม่ควรปรับเปลี่ยนเฉพาะเมื่อเกิดปัญหา แต่ควรเป็นแผนระยะยาว (Long-Term Planning)

ระบบการศึกษาควรมีการวางแผนเชิงรุกและมุ่งเน้นการพัฒนาในระยะยาว แทนที่จะรอให้เกิดปัญหาแล้วจึงปรับเปลี่ยน การให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้าง แนวโน้มในอนาคต และการคาดการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น จะช่วยให้การศึกษาเป็นระบบที่สามารถปรับตัวได้และพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง การพัฒนานโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่มีวิสัยทัศน์จึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เมื่อโลกเปลี่ยน เป้าหมายชีวิตเปลี่ยน เป้าหมายของการศึกษาก็เปลี่ยนไป จากอดีตที่การศึกษา มุ่งเน้นเพื่อความสำเร็จ ปริญาบัตรเป็นเป้าหมายสำคัญสู่การประกอบอาชีพ แต่การศึกษายุคใหม่ที่มุ่งเป้าหมายเฉพาะตัวบุคคลมากยิ่งขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เนื้อหา บทเรียนและคลังข้อสอบตลอดจนแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สามารถหาและเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง สะดวก รวดเร็ว การเรียนตลอดชีวิตเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น กระบวนการทำงานที่ซับซ้อนถูกแทนที่ด้วย AI เนื่องจาก รวดเร็ว ตอบโจทย์การมุ่งเน้นเฉพาะบุคคลได้ สอดคล้องกับการประชุม Education for the Future Challenge to Curriculum Design and Effective implementation³ ได้กล่าวถึง แนวความคิดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปจากอดีตที่เข้มงวด หลักสูตรการเรียนการสอนเน้นให้มีความรู้ ความเข้าใจขั้นสูง แต่ปัจจุบันหลักสูตรจะเกี่ยวกับกลยุทธ์ แนวทางที่จำเป็นในการเรียนรู้ ความสามารถ

³ การประชุม Education for the Future Challenge to Curriculum Design and Effective implementation 17 ธันวาคม 2567 ประเทศโปแลนด์

ในการคิดเชิงอภิปัญญา ความอยากรู้อยากเห็น เห็นใจและเข้าใจผู้อื่น เพื่อเป็นรากฐานพัฒนาเป็นบุคลิกภาพที่ดีเมื่อเติบโตขึ้น ดังนั้น หลักสูตรการศึกษารูปแบบใหม่จึงจำเป็นต้องออกแบบให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ รู้จักแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ สร้างการเรียนรู้ในเชิงลึก มองปัญหาและตอบปัญหาในหลากหลายมิติและรอบด้าน สร้างเป้าหมายเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง รู้จักและค้นพบตัวตนได้เร็วเพื่อมุ่งไปสู่ความเชี่ยวชาญได้ ด้วยแนวคิดการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่ ประเทศไทย ได้เห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมเป็นสมาชิก OECD องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development) ซึ่งเป็นความร่วมมือทางวิชาการงานวิจัยที่เป็นประโยชน์มากมาย เช่น การเข้าร่วมรับการทดสอบ PISA ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญมิใช่เพียงผลของคะแนนการทดสอบ แต่เป็นการนำองค์ความรู้ของข้อสอบ PISA มายกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ PISA แห่งชาติขึ้น เพื่อขับเคลื่อนส่งเสริมสนับสนุนให้ครู นิสิตครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่จะเป็นครูในอนาคต รู้จักเข้าใจการจัดทำข้อสอบแนว PISA แนวการสอนเพื่อให้เด็กไทยมีทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียน และทักษะการคำนวณ ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นพื้นฐานในการเข้าใจและเรียนรู้ในศาสตร์อื่น ๆ ต่อไป

สิ่งที่ยังคงเป็นจุดอ่อนของระบบการศึกษา คือ การให้ความสำคัญต่อการท่องจำมากกว่าคิดนอกกรอบกฎระเบียบต่าง ๆ ในโรงเรียนที่มากเกินไป อาจเป็นตัวปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีประกาศยกเลิกระเบียบที่เป็นภาระแก่เด็กและผู้ปกครองในหลายประเด็นแล้วก็ตาม เช่น ประกาศยกเลิกระเบียบว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ.2563 ตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2566 แล้วก็ตาม แต่บางสถานศึกษาหรือครูบางคนก็ยังคงยึดมั่นเข้มงวดใช้ระเบียบดังกล่าวอยู่ ซึ่งครู คือหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ ครูนอกจากมีหน้าที่หลักในการชี้แนะทางวิชาการแล้ว ครูต้องมีหน้าที่สร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์กับความเข้าใจ เน้นแนวคิดและพัฒนาทักษะซึ่งตั้งบนพื้นฐานของความเหมาะสม ให้เด็กได้ค้นพบตัวตนและพึ่งพาตนเองในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศให้เทียบเท่าสากล จำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ตอบโจทย์การเติบโตเชิงรุกตามบริบทโลก การศึกษาไทยต้องเตรียมพร้อมและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และทักษะที่จำเป็นในอนาคต ต้องพัฒนาหลักสูตร ทรัพยากร และการเรียนการสอนให้ทันสมัยและสอดคล้องกับแนวโน้มโลก (Global Trends) การศึกษาไม่ควรปรับเปลี่ยนเฉพาะเมื่อเกิดปัญหาขึ้น แต่ควรเป็นแผนเพื่ออนาคต (Long-Term Planning) การให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ปัญหาและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นเพื่อออกแบบระบบการศึกษาที่สามารถรับมือกับปัญหาที่จะปรากฏขึ้นได้ การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เทียบเท่าสากลนั้น ไม่ใช่เพียงการแก้ไขจุดอ่อน แต่เป็นการสร้างระบบที่สามารถเติบโตและปรับตัวไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลง **ก้าวข้ามข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ เพราะ การเรียนรู้ต้องเอื้อต่อผู้เรียน ยืดหยุ่น พัฒนา และเติบโตไปพร้อมกันกับผู้เรียน**

แนวทางการหลายทุกอุปสรรคของการเรียนรู้

1. การจัดทำระบบติดตามนักเรียนรายบุคคล (Tracking System) ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการทำงาน การพัฒนาระบบติดตามนักเรียนรายบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการประเมินและส่งเสริมความก้าวหน้าทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระบบดังกล่าวช่วยให้สามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงการเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยใช้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม ปัญหา และความต้องการเฉพาะของผู้เรียน สิ่งนี้จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและครูสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ลดอัตราการหลุดออกจากระบบ และสนับสนุนการพัฒนาทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

2. การให้ความสำคัญกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ระบบการศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะกลุ่มนอกรั้วเรียนและผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม การขยายโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตามเงื่อนไขและบริบทของตนเอง นอกจากนี้การออกแบบหลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ จะช่วยให้ระบบการศึกษามีความครอบคลุมและเท่าเทียมมากขึ้น

3. การกระจายอำนาจทางการศึกษาให้กับท้องถิ่น การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ การเปิดโอกาสให้หน่วยงานการศึกษาในท้องถิ่นสามารถกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาได้เอง จะช่วยให้สามารถออกแบบหลักสูตร กิจกรรม และนโยบายที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและองค์กรท้องถิ่นยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกใหม่ ประเด็นท้าทายที่การศึกษาต้องปรับตัว ทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (AI) ในช่วงที่ผ่านมา มีบทบาทในกิจกรรมทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของทุกคนทั่วโลก ทำให้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญมากขึ้น ทักษะดิจิทัลมีความสำคัญมากขึ้นต่อวิถีชีวิตและการปฏิบัติงาน โดยมีโควิด-19 เป็นตัวเร่งที่สำคัญ รวมทั้งโลกเปลี่ยนแปลงไปด้วยความซับซ้อน คลุมเครือ เพราะบาง และยากที่จะอธิบาย สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล รวมถึงปัจจุบันโลกโลกต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างร้ายแรง ทำให้กิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ต้องเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ การประกอบธุรกิจและอาชีพในปัจจุบันและอนาคตเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน อันส่งผลย้อนกลับมาที่การจัดการศึกษาที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้รับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้

ทั้งนี้ ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษามาโดยตลอด แต่ผลลัพธ์ที่ปรากฏกลับไม่น่าพึงพอใจในหลายมิติ เช่น ด้านคุณภาพการศึกษา จากข้อมูลพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนจากการทดสอบระดับชาติ อาทิ การทดสอบ O - NET และจากผลการจัดอันดับที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษาในระดับนานาชาติของหน่วยงานในต่างประเทศ อาทิ PISA ยังอยู่ในระดับต่ำ นักเรียนเป็นจำนวนมากไม่สามารถทำคะแนนได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งผลการจัดอันดับด้านการศึกษาของประเทศไทยในระดับนานาชาติ จากรายงาน IMD อยู่ในอันดับที่ไม่น่าพึงพอใจและมีแนวโน้มของคะแนนและอันดับที่ลดลง สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการศึกษาไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก รวมถึงทักษะและสมรรถนะที่ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ PISA และพัฒนาคุณภาพการศึกษาแห่งชาติ” โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ องค์กรประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกสังกัด ทั้งนี้ได้มีการประชุมคณะกรรมการชุดดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้การดำเนินงานยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน และสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยให้สูงขึ้น สิ่งสำคัญคือการพัฒนาการเรียนรู้ในชั้นเรียน รวมถึงควรมีระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องตรงกับศักยภาพของผู้เรียน อะไรที่เป็นสิ่งขัดแย้งต้องจัดการออกให้หมด และต้องมีกลไกที่ทำให้การจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นทุกระบบ และมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ เช่น การเรียนรู้ตามระดับการศึกษาปกติ โรงเรียนสามารถกำหนดวิธีการเรียน วิธีการประเมินผลของตนเองได้ แต่ต้องมีกระบวนการรับรองคุณภาพขั้นต่ำ เช่น เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีพฤติกรรมที่พร้อมจะปรับตัว และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพจิต เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการใช้อิ AI ในระบบการศึกษา และควรให้ความสำคัญกับการสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะทางสังคม อารมณ์ และด้านดิจิทัล เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพการศึกษา สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ คุณภาพของครู เนื่องจากครูมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการศึกษา จึงควรมีการปรับครูทั้งระบบ ทั้งในด้านพฤติกรรมและทัศนคติ

นอกจากนี้ ได้มีการบูรณาการความร่วมมือกับภาคเอกชน หน่วยงานทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ เนื่องจากการศึกษาเป็นเรื่องของทุกคน จุดเชื่อมต่อสำคัญเพื่อการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ทั้งในประเทศ และระดับนานาชาติ เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเป็นเอกภาพ โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะสูง ให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงาน ที่มีทักษะสูง เช่น การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี (AI) รวมทั้งจัดทำแพลตฟอร์ม (Platform) เพื่อการสื่อสารระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ในการ Feed back ข้อมูลเพื่อการพัฒนากำลังคน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการออกแบบระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

ในด้านการสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ เรื่องการบริหารจัดการระบบข้อมูล โดยให้กระทรวงศึกษาธิการสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และมีระบบฐานข้อมูลทางการศึกษาเพียงระบบเดียว ที่ใช้เพื่อการบริหารจัดการการศึกษาของประเทศ เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพให้มีความสำคัญกับระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงเป็นจุดเดียว (Big data) มีข้อมูลที่ต้องการ ครบถ้วน และทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาได้อย่างครอบคลุม ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ) ได้มอบหมายให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการวางยุทธศาสตร์ “ Thailand Zero Dropout ” ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล ให้นำเด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษา กลับเข้าสู่ระบบและสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา เพื่อวางแผนและแลกเปลี่ยนมุมมองในการสร้างระบบ Tracking System เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการวางแผนวางแนวทางการจัดทำระบบติดตามเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษา (Out of School Children: OOSC) ให้กลับเข้าสู่ระบบ เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สู่การพัฒนาศักยภาพ “ทุนมนุษย์” ที่ยั่งยืน

ส่วนที่ 5

การประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่รายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

“การศึกษาไทยในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง”

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่รายงานสภาวะ
การศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ.2568
“ การศึกษาไทยในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง ”

(Thai Education in a changing World)

โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.ประวิต เอราวรรณ์
เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นประธานเปิดการประชุม
และนำเสนอ รายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1

และมีผู้บริหาร ผู้แทนสถานศึกษา อุดมศึกษา ภาคเอกชน ผู้ประกอบการและสื่อมวลชนกว่า 120 คน
ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้
ในวันอังคารที่ 28 มกราคม 2568 ณ ห้องกรุงธนบอลรูม โรงแรมรอยัล ริเวอร์ ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ได้รับเกียรติจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายพิเศษ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

5.1. ผลการศึกษาจากโครงการ PISA - based Test for Schools

โดย รศ.ดร. วีระชาติ กิเลนทอง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย
เพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย (RIPED) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

5.2. ความท้าทาย บริบทที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทย ปี ๒๕๖๘

โดย ผศ.ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว อาจารย์ประจำสาขาเศรษฐศาสตร์
คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

5.1. ผลการศึกษาจากโครงการ PISA - based Test for Schools โดย รศ.ดร.วีระชาติ กิเลนทอง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย (RIPED) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

รศ.ดร.วีระชาติ กิเลนทอง บรรยายพิเศษ เรื่อง “ ผลการศึกษาจากโครงการ PISA - based Test for Schools ” นำเสนอถึง

จุดเริ่มต้นของโครงการ PISA - based Test for Schools ผลการศึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ว่า การศึกษาวิจัยโครงการ PISA - based Test for Schools เป็นการดำเนินการร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และคณะ PISA for Schools ขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) โดยที่คณะของ OECD ได้พัฒนาแบบทดสอบใหม่ที่เรียกว่า PISA - based Test for Schools (PBTS) ซึ่งเป็นการทดสอบที่เพิ่มเติมจากการทดสอบ PISA จุดมุ่งหมายของงานวิจัยนี้คือการประเมินการดำเนินงานของ PBTS ในปี 2023 ซึ่งดำเนินการใน 16 จังหวัด โดยการสุ่มเลือกโรงเรียนจำนวน 150 แห่งทั่วประเทศ ระหว่างเดือนธันวาคม 2023 ถึง มกราคม 2024 ซึ่งการทดสอบนี้มีการดำเนินการหลังจากการทดสอบ PISA 2022 ที่ผ่านมา

สำหรับกลุ่มเป้าหมายของการทดสอบ PBTS คือ นักเรียนอายุ 15 ปี หรือไม่เกิน 16 ปี 2 เดือน ซึ่งเทียบได้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4 จำนวนทั้งสิ้น 5,845 คน แต่การคำนวณคะแนนจริงได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5,683 คน เนื่องจากบางคนมีอายุเกินขอบเขตที่กำหนด จึงไม่สามารถนำคะแนนของกลุ่มนักเรียนเหล่านั้นมาคิดรวมได้ นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพครัวเรือนของนักเรียนเพื่อเสริมการวิเคราะห์ นอกเหนือจากการทดสอบความสามารถที่ทำการประเมินในช่วงเวลานั้น รวมถึงการประเมิน *Executive Function (EF)* โดยทำการทดสอบกับนักเรียนจำนวน 1,165 คน ซึ่งเป็นการทดสอบโดยตรงผ่านเกมส์ (games based) ที่ได้รับการทดลองใช้งานแล้วและได้นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษานี้ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง *Executive Function* กับคะแนนการทดสอบ PISA ทั้งนี้ PBTS ได้รับการออกแบบมาตรฐานให้สามารถเชื่อมโยงกับคะแนน PISA โดยคะแนน PBTS สามารถเชื่อมกลับมาที่คะแนน PISA ซึ่งหมายความว่า คะแนน PBTS เทียบเคียงได้กับคะแนน PISA อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาคะแนน PISA ควรเป็นการเปรียบเทียบกับเด็กอายุ 15 ปีในช่วงเวลานั้น เนื่องจากคะแนน PISA ไม่มีการกำหนดคะแนนเต็ม แต่คะแนน 500 คะแนนที่ถูกนำมาใช้นั้น คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนของเด็ก OECD เมื่อต้นปี 2000 ซึ่งคะแนน PBTS ก็เป็นเช่นเดียวกัน ดังนั้น การมองคะแนน PISA จึงควรมองเป็นการเปรียบเทียบกับเด็กอายุ 15 ปีในช่วงเวลานั้น การทำความเข้าใจในลักษณะนี้จะช่วยให้การตีความคะแนนนี้มีความชัดเจนขึ้น

จากผลการศึกษา พบว่า คะแนน PISA ในทั้ง 3 วิชา คือ คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นในปี 2012 ซึ่งเป็นปีที่มีการปรับกลุ่มตัวอย่าง เช่นเดียวกับคะแนน PBTS ที่ได้มีการทดสอบทั้งสิ้น 2 ครั้ง คือ ในปี 2020 และ 2023 ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มของคะแนนลดลง และคะแนน PBTS ต่ำกว่าคะแนน PISA อย่างชัดเจน โดยวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาที่มีช่องว่างระหว่างคะแนน PBTS และคะแนน PISA เยอะที่สุด ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ผลการทดสอบในวิชานี้ต่ำกว่ามาจากหลายปัจจัย เช่น นักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาวิชา ความยากของเนื้อหาวิทยาศาสตร์ ขาดเครื่องมือหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ขาดแรงจูงใจในการเรียน และการขาดครูที่มีความเชี่ยวชาญในด้านวิทยาศาสตร์โดยตรง

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาระดับสมรรถนะของผู้เรียน หรือ Competency level ซึ่ง PISA มีการแบ่งระดับสมรรถนะ (competency level) ออกเป็น 6 ระดับ โดยระดับที่ 1 เป็นระดับพื้นฐานที่สุด และระดับที่ 6 เป็นระดับสูงที่สุด ซึ่งประกอบไปด้วยการทดสอบที่มีความซับซ้อนและนามธรรมที่เด็กอาจไม่คุ้นเคย ทั้งนี้ เมื่อทำการเปรียบเทียบสัดส่วนนักเรียนที่มี Competency level ตั้งแต่ระดับ 4 ขึ้นไป พบว่า ในวิชาคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ สัดส่วนนักเรียนที่สอบ PBTS Competency level ตั้งแต่ระดับ 4 ขึ้นไป มีสัดส่วนต่ำกว่านักเรียนที่สอบ PISA และนักเรียนร้อยละ 57 ที่สอบวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 59 ที่สอบการอ่าน และร้อยละ 51 ที่สอบวิชาวิทยาศาสตร์ มี Competency level อยู่ในระดับ 1

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อสังเกตถึงสาเหตุที่ทำให้ผลคะแนน PBTS ที่ต่ำกว่า PISA ว่า อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการทดสอบ PBTS เป็นนักเรียนจากเครือข่ายของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจน โดยได้มีการศึกษาเศรษฐกิจฐานะของนักเรียนที่เข้าสอบ PBTS ซึ่งพบว่า นักเรียนร้อยละ 40 มีฐานะยากจน ในทางกลับกันนักเรียนที่สอบ PISA โดยส่วนใหญ่มีฐานะที่ดีกว่า และเมื่อพิจารณาสัดส่วน Competency level ของนักเรียนที่มีฐานะยากจน 25% ล่างของควอไทล์ ในทั้ง 3 วิชา จะพบว่า นักเรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มี Competency level อยู่ในระดับที่ 1

นอกจากนี้ ได้มีการศึกษาผลของเศรษฐกิจฐานะต่อ PISA ซึ่งพบว่า เมื่อเศรษฐกิจฐานะสูงขึ้น ผลของเศรษฐกิจฐานะจะมีผลต่อคะแนน PISA เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ แต่เมื่อกลุ่มตัวอย่างนี้ได้มีการควบคุมด้วยผล O-NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า เศรษฐกิจฐานะระดับมัธยมจะไม่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะของเด็ก หากเราทราบคะแนน O-NET ป.6 ซึ่งนอกจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจฐานะแล้ว ผลการศึกษาดังกล่าวยังเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อทำการศึกษาปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อคะแนน PISA ได้แก่ ประเภทโรงเรียนกลุ่มพิเศษ (โรงเรียนเน้นวิทย์ โรงเรียนจุฬารัตน์ราชวิทยาลัย) สภาพแวดล้อมในห้องเรียน (การถูกรบกวนในห้องเรียน (Classroom disruption) การสอนของครู (Teacher instruction) การตอบสนองต่อนักเรียนของครู (Teacher response)) Growth mindset บุคลิกภาพของนักเรียน (Personality) รวมถึง Executive Function (EF) ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม

1. Cognitive flexibility (CF) ความสามารถในการยืดหยุ่น เปลี่ยนความคิดเมื่อกติกาเปลี่ยน สามารถปรับตัวได้ตามกติกาใหม่ 2. Inhibition (INH) การรู้จักยับยั้งชั่งใจ 3. Working memory (WM) การมีความจำที่ดี ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แทบจะไม่ส่งผลต่อคะแนน PISA หากทราบคะแนน O - NET ป.6 จากผลการศึกษาของโครงการ PISA - based Test for Schools ได้พบข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อค้นพบ

1. การทดสอบ PISA ไม่เพียงแต่ประเมินสมรรถนะทางวิชาการ แต่ยังมีการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในครัวเรือน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพห้องเรียน เช่น ความรู้สึกของเด็กเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญและควรได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ ในการทดสอบ O - NET หากมีการเพิ่มคำถามในลักษณะนี้ จะทำให้สามารถได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ในการวิเคราะห์เพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคะแนน PISA จะมีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หากพิจารณาจากคะแนน O - NET ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทักษะที่นักเรียนใช้ในการสอบ PISA เมื่ออายุ 15 ปี นั้นมีต้นกำเนิดจากทักษะที่พัฒนาในช่วงการศึกษาในระดับประถมศึกษา หรืออาจเริ่มตั้งแต่วัยช่วงปฐมวัยและช่วงตั้งครุฑ เนื่องจากทักษะที่ถูกวัดใน O - NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถทำนายหรือส่งผลต่อคะแนน PISA ในอนาคต ดังนั้น การมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานตั้งแต่วัยปฐมวัยและประถมศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคะแนน PISA ของเด็กในอนาคต โดยเฉพาะทักษะขั้นพื้นฐานหรือ foundational skills ที่เด็กควรได้รับการพัฒนาในช่วงระดับประถมศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ในระยะยาว

3. สาเหตุที่คะแนน PBTS (PISA - Based Test for Schools) ต่ำกว่าคะแนน PISA นั้น เกิดจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กจากครัวเรือนที่มีฐานะยากจนมาทำการสอบ PBTS ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของเด็กที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ในทางกลับกันการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวยังสะท้อนถึงความท้าทายที่เด็กกลุ่มนี้เผชิญในการพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็กกลุ่มนี้ โดยเฉพาะเด็กที่มีสมรรถนะอยู่ในระดับ 1 (Competency level 1) ซึ่งมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและโอกาสในการเรียนรู้ที่ดีกว่าเพื่อพัฒนาให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

4. สาเหตุที่ทำให้เด็กไทยมีคะแนนต่ำในด้านการอ่าน คือการที่เด็กสามารถอ่านเนื้อหาได้ แต่ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรืออธิบายความคิดของตนได้อย่างมีเหตุผล เนื่องจาก หัวใจหลักของการสอบ PISA คือ การประเมินความสามารถของนักเรียนในการเข้าใจและตีความสิ่งที่เป็นนามธรรม รวมถึงความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผลอย่างมีหลักการ ดังนั้น การปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการเน้นการอภิปรายในห้องเรียนที่ใช้เหตุผลและหลักฐานในการสนับสนุนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ในวิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยได้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

5. สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลคะแนน PISA ของประเทศไทยต่ำ คือ การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งส่งผลให้เด็กขาดโอกาสในการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง สิ่งนี้สามารถสะท้อนได้จากช่องว่างระหว่างคะแนน PBTS และคะแนน PISA ในวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งบ่งชี้ถึงการขาดทักษะและความสามารถในการถ่ายทอดความรู้จากครูที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ นอกจากนี้ การพิจารณาในการออกแบบประกอบวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาจส่งผลให้เด็กไม่สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนที่มีคุณภาพจากผู้ที่มีความรู้และทักษะเฉพาะทางในแต่ละวิชา ซึ่งอาจทำให้เด็กสูญเสียโอกาสในการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่

6. ผลคะแนนการอ่านของนักเรียนไทยในระดับนานาชาติยังคงอยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีการทดสอบการอ่านในหลายระดับ แต่ยังไม่มีการทดสอบการอ่านในระดับนานาชาติ ซึ่งการทดสอบดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการระบุปัญหาการอ่านในระยะเริ่มต้น หรือที่เรียกว่า early warning system การมีการทดสอบเช่นนี้จะช่วยให้เราสามารถระบุปัญหาด้านการอ่านในช่วงแรก และสามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างทันท่วงที

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการพิจารณาเพิ่มแบบสอบถามในการทดสอบ O - NET ที่นอกเหนือจากวิชาการ
2. ควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานพร้อมทั้งยกระดับคุณภาพตั้งแต่ระดับปฐมวัยและประถมศึกษา
3. ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนที่มี Competency Level 1 ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ รวมถึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเด็กให้สามารถเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ในระดับที่สูงขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและสร้างโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในการเผชิญกับความท้าทายในโลกแห่งการเรียนรู้ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
4. ควรมีการทบทวนมาตรฐานการฝึกอบรมครูให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละวิชา โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญและทักษะเฉพาะทางที่ครูจะต้องมี เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. การพิจารณาและออกแบบประกอบวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรพิจารณาถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบวิชาชีพ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาและสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. ควรพัฒนาและปรับปรุงการทดสอบการอ่านในระดับประเทศให้มีความครอบคลุมและเชื่อมโยงกับการประเมินผลในระดับนานาชาติ

5.2. ความท้าทาย บริบทที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทย ปี 2568

โดย ผศ.ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว อาจารย์ประจำสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว บรรยายพิเศษ เรื่อง ความท้าทาย บริบทที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทย ปี 2568 ได้นำเสนอ ก้าวเข้าสู่ปีใหม่ โลกใหม่ เทรนด์ใหม่ การศึกษาโลก มีการผันเปลี่ยนเข้าสู่โลกยุคดิจิทัล : “ 10 ทิศทางการศึกษาไทย ” ดังนี้

1. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสู่การเรียนรู้ (Digitalization of learning) เป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ ห้องเรียนเสมือนจริง เพื่อการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนสู่โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลให้เข้าถึงทรัพยากรออนไลน์ได้
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Emphasis on lifelong Learning) ประกอบด้วย การเพิ่มทักษะ และการพัฒนาทักษะใหม่ โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาเสริมทักษะ (เพิ่มทักษะ up skill, re-skill) สำหรับตลาดแรงงานซึ่งการสร้างเด็กที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานต้องเริ่มพัฒนาจากครู ครูจะเป็นต้นจุดเริ่มต้นทำให้มองเห็นจุดมุ่งหมายจึงนำมาถ่ายทอดให้เด็กมีสมรรถนะที่ดี เป็นคนเก่ง (Beyond)
3. การศึกษาส่วนบุคคล (Personalized Education) สะท้อนการวิถีการเรียนรู้ของครู Adaptive learning, Personalized approach and bridging the gap เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสอน เพราะนักเรียนแต่ละคนมีการรับรู้ การปรับตัว จุดอ่อน จุดแข็งและระบบการเรียนรู้ต่างกันเฉพาะบุคคล ดังนั้นควรนำระบบ Personalized เข้ามาใช้เพื่อจะได้เป็นการเรียนที่เหมาะสมกับบุคคล ปัญหาเด็กเก่ง/เด็กไม่เก่งจะหมดไป และส่งผลถึงความเท่าเทียมทางการศึกษาอีกด้วย
4. โลกาภิวัตน์ทางการศึกษา (Globalization of Education) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในอาเซียนและนานาชาติ ผลักดันให้ส่งเสริมความสามารถทางภาษาอังกฤษและโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียน เพื่อส่งเสริมและเพิ่มโอกาสให้นักเรียนไทยไปเรียนต่อหรือประกอบอาชีพและเป็นพันธมิตรกับสถาบันระดับโลกพร้อมทั้งเพิ่มช่องทางการเข้าถึงบทเรียนออนไลน์ระดับโลก จาก Harvard และ MIT
5. การเติบโตทางความรู้ (Rise of the Knowledge Economy) เน้นกระบวนการ STEM Focus คิดแบบ STEM, Digital Literacy and Innovation and Entrepreneurship ความรู้ทางด้านดิจิทัลและทักษะการคิดคำนวณ

6. ความมั่นคงอย่างยั่งยืน (Focus on sustainability) การประกอบอาชีพในอนาคตต้องเป็นอาชีพที่ยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Education) รวมถึงต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs)
7. การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาบูรณาการกับการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นรายบุคคล ซึ่ง AI จะช่วยลดช่องว่างทางการเรียนรู้อีกด้วย
8. การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Learning Models) การเรียนผสมผสานต้องมีความยืดหยุ่น ต่อเนื่อง และเชื่อมโยง เช่น ทั้งโรงเรียนมีครูสอนคณิตศาสตร์เก่งและเชี่ยวชาญคนเดียว จึงตัดการสอนออนไลน์ถ่ายทอดให้ได้ เรียนกับครูคนเดียวกัน องค์กรความรู้เท่ากันและแยกทำแบบฝึกหัดเพื่อทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติในบทเรียนต่อไป
9. การพัฒนาทางสังคม (Development of soft Skills) การแก้ปัญหา การรับมือความกดดัน หรือสิ่งที่มีในตัวเป็นอีกสำคัญที่ทำให้เอาตัวรอดในตลาดแรงงานในอนาคตได้ รวมถึงต้องใช้การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ผ่าน Beyond 4.0 (Critical thinking , Experimental Learning)
10. ความเท่าเทียมทางการศึกษา (Addressing Education Inequities) ส่งเสริมความเท่าเทียม ให้เกิดการเข้าถึงการศึกษาเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทพื้นที่ห่างไกลเหมือนในเมือง

บริบทของประเทศไทย (Key Takeaways)

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าอดีต 30 เท่า (Accelerating Growth in Technology) และมีอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และทักษะในศตวรรษที่ 21 after pandemic covid-19 top skill for 2025 สำหรับประเทศไทยยังคงมีประเด็นท้าทายที่ต้องพัฒนา ตัวอย่างเช่น Skill ด้าน EQ ซึ่งในปัจจุบันควรมี EQ ที่สามารถใช้ Resilience (ล้มแล้วลุก) อดทนต่อแรงกดดัน (Stress tolerance) และยืดหยุ่น รับมือกับการเปลี่ยนแปลง (Flexibility) รวมทั้ง คนไทย 4.0 ต้องเป็นมิตรกับเทคโนโลยีสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักตนเอง และมีความคิดสร้างสรรค์ โดยมีสมการชีวิต Intelligence X Attitude X Opportunities แต่ปัจจุบัน ประเทศไทยขาดแรงงานที่มีทักษะตามต้องการ ยิ่งพัฒนา Skill gaps ยิ่งห่าง การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และทิศทางการจ้างงานจะเปลี่ยนไป เพราะอาชีพในยุคใหม่ใช้คนน้อยลง ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ทั้งนี้ จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า การเรียนปริญญาตรีและ ปวส. มีผลของคนเรียนจบมามีงานทำในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ประกอบกับ แนวโน้มการเกิดของประชากรมีจำนวนลดลง ดังนั้นจำเป็นต้องพัฒนาคนให้เก่ง เพื่อเป็นโอกาสที่จะพัฒนาคนให้ดีขึ้น

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาการศึกษาไทย

1. พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างทั่วถึง
 - ลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์เพื่อให้ทุกพื้นที่เข้าถึง
 - พัฒนาและจัดตั้งระบบห้องเรียนเสมือนจริง สำหรับโรงเรียนห่างไกล
2. ส่งเสริมการใช้ AI ในการเรียนรู้ (AI for Education)
 - นำ AI มาใช้วิเคราะห์การเรียนรู้รายบุคคล และพัฒนาระบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ผ่าน AI และ Adaptive Learning
 - พัฒนาคู่มือใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์พฤติกรรมและพัฒนาศักยภาพเด็กรายบุคคล
 - สร้างผู้ช่วยสอนอัจฉริยะ (AI Tutor) สำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทาง
3. พัฒนาทักษะด้าน Soft Skills อย่างเป็นระบบ
 - ปรับหลักสูตรให้เน้น Critical Thinking, Communication, Resilience, Flexibility
 - เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Experiential Learning)
 - สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เด็กได้ลองผิดลองถูก
4. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย AI และ Upskill/Reskill
 - สร้างคอร์สออนไลน์ที่ใช้ AI เพื่อแนะนำเส้นทางอาชีพ และปรับเนื้อหาตามระดับผู้เรียน

ส่วนที่ 6

บทสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทสรุป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยไตรมาส 1 ปีงบประมาณ 2568 เพื่อเผยแพร่รายงานสภาวะการศึกษาไทยไตรมาส 1 ปีงบประมาณ 2568 ที่สะท้อนข้อมูลผลการจัดการศึกษา และความก้าวหน้าของการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา รวมถึงแนวโน้มการจัดการศึกษาตามสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เข้ามาเปลี่ยนกระบวนการในชีวิตของสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง และส่งผลกระทบต่อทุกกิจกรรมทางสังคม ดังนั้น เพื่อการเตรียมการรองรับ การเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่จะเกิดขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งต่อการตรวจเช็คคุณภาพทางการศึกษา เพื่อวินิจฉัยหาปัญหา ทางการศึกษาทางการศึกษา และหาวิธีการแก้ไข รวมทั้งการบำรุงสุขภาพทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีสุขภาพ ที่แข็งแรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ริเริ่มจัดทำการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทย รายไตรมาสขึ้นมา โดยมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิเคราะห์ที่ได้จะมีส่วนช่วยให้ทุกภาคส่วนได้มีข้อมูลที่ครบถ้วน ทันสถานการณ์มากยิ่งขึ้นในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างทันทั่วถึง

การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง

การศึกษาไทยในโลกที่เปลี่ยนไป ยังมีผลการจัดการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับในระดับนานาชาติแล้ว ประเทศไทยยังอยู่ในอันดับรั้งท้ายประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสภาวะการศึกษาไทย ยังไม่ได้มาตรฐานในระดับสากล และจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเปลี่ยนไป รวมทั้ง แนวโน้มการเกิดของเด็กมีแนวโน้มลดลง ขณะที่ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นประเทศท้าทายที่ประเทศไทยต้องเตรียมวางแผนการจัดการศึกษาของชาติให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

สภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

รายงานสภาวะการศึกษาไทย ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2567 ทั้งในเรื่องภาพรวมของการศึกษา ประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้น รวมทั้ง ความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2568 โดยการวิเคราะห์ภาพรวมการศึกษาจะแบ่งออกเป็น 5 มิติ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 คือ 1. คุณภาพการศึกษา (Quality) 2. การเข้าถึงการศึกษา (Access) 3. ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity) 4. ประสิทธิภาพในการ จัดการศึกษา (Efficiency) และ 5. การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) โดยในแต่ละมิติ

มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. คุณภาพการศึกษา (Quality)

คุณภาพการศึกษาไทย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กไทยยังอยู่ในระดับต่ำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากผลการทดสอบทั้งระดับชาติ อาทิ ผลการทดสอบ O – NET และระดับนานาชาติ อาทิ ผลการทดสอบ PISA และเมื่อวิเคราะห์ให้ลึกลงไป ในการสอบ PISA 2022 ประเทศไทยมีกลุ่มเด็กข้างเผือกอยู่ถึง 15% ซึ่งมากกว่ากลุ่มประเทศสมาชิก OECD ที่มีอยู่เพียง 10% สะท้อนให้เห็นว่าภายใต้วิกฤติด้านคุณภาพ หรือแม้กระทั่งวิกฤติด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประเทศไทยยังมีกลุ่มเด็กที่มีศักยภาพนอกจากนี้ ข้อมูลประมาณการอัตราการรู้หนังสือของประเทศไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการทดสอบ PISA 20 ปีที่ผ่านมา เด็กไทยมีทักษะการอ่านอยู่ในระดับต่ำมาโดยตลอด สะท้อนให้เห็นว่า **“คนไทยอ่านได้ แต่ไม่มีคุณภาพ”**

2. การเข้าถึงการศึกษา (Access)

การเข้าถึงการศึกษา พิจารณาได้จากข้อมูลอัตราการเข้าเรียนถือซึ่งเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงการศึกษาได้เป็นอย่างดี เพื่อสะท้อนว่า โดยเมื่อพิจารณาอัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับของประชากรวัย 6 - 14 ปี ในปีการศึกษา พ.ศ. 2566 จะพบว่า มีอัตราสูงถึงร้อยละ 90.30 ถือเป็นจุดแข็งสำคัญของการศึกษาไทยประการหนึ่ง

3. ความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity)

ความเสมอภาคทางการศึกษา พิจารณาได้จากข้อมูลสถิติปีการศึกษาเฉลี่ยในทุกช่วงวัยที่มีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรรุ่นใหม่วัยเด็ก อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยในปีการศึกษา พ.ศ. 2566 มีโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สพฐ. อยู่ถึงร้อยละ 51.16 ทำให้นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก แม้จะมีความเสมอภาคในด้านการเข้าถึงการศึกษา แต่กลับไม่เสมอภาคในเรื่องคุณภาพของการจัดการศึกษาที่ได้รับเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ สะท้อนให้เห็นว่า **“ประเทศไทยเสมอภาคในเชิงโอกาส แต่เหลื่อมล้ำในเชิงคุณภาพ”**

4. ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (Efficiency)

ประเทศไทยมีการลงทุนทางการศึกษาในระดับที่สูง สะท้อนให้เห็นจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี ที่กระทรวงศึกษาธิการมักได้รับการจัดสรรงบประมาณอยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศทุกปี โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP สูงถึงร้อยละ 4.8 และเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP เปรียบเทียบกับต่างประเทศ จะพบว่า งบประมาณดังกล่าวอยู่ในระดับค่อนข้างไปทางสูง แต่ผลลัพธ์ทางการศึกษากลับไม่สูงตามจำนวนงบประมาณ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงว่า **“ประเทศไทยมีทรัพยากรแต่บริหารไม่ดี ผลลัพธ์จึงออกมาไม่ดี”**

5. การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Relevancy)

ความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศไทยในเวทีโลก ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเมื่อพิจารณาจากอันดับการศึกษา

จะพบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 54 จากทั้งหมด 67 ประเทศ ซึ่งถือว่าอยู่ในอันดับท้าย นอกจากนี้ ความต้องการแรงงานในปัจจุบันเน้นไปที่กำลังแรงงานในสายอาชีวศึกษา แต่นักเรียนส่วนใหญ่ยังเลือกที่จะเรียนในสายสามัญอยู่เป็นจำนวนมาก โดยในปีการศึกษา พ.ศ. 2566 มีนักเรียนที่เรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเลือกเรียนสายอาชีวศึกษาอยู่เพียงร้อยละ 33.9 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนจะไม่ปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลกของอาชีพ

อภิปรายผล

ประเด็นท้าทายทางการศึกษาในโลกที่เปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ความเสี่ยงจากความขัดแย้งและภูมิรัฐศาสตร์ของโลก โดยในปีที่ผ่านมา เกิดความขัดแย้งในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกมากมาย รวมทั้งในหลายประเทศมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศ รวมถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยี ทำให้ความต้องการการศึกษาเพื่อความยั่งยืนจึงมีความสำคัญมากขึ้น แนวคิด การศึกษาเพื่อความยั่งยืนในระเบียบโลกใหม่ (Sustainable Education in a New World Order) คือ การศึกษาเพื่อความยั่งยืนไม่เพียงแต่เน้นด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงการสร้างระบบการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว เข้าถึงได้สำหรับทุกคน และมุ่งเน้นไปที่อนาคต ที่ไม่เพียงแค่ตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้แบบดั้งเดิม แต่ยังคงเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะและค่านิยมที่จำเป็นสำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดเดาไม่ได้

ทั้งนี้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกใหม่นี้ การเปลี่ยนแปลงด้านภูมิอากาศที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ปริมาณฝุ่นที่ส่งผลต่อสุขภาพ รวมทั้งภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากภาวะโลกร้อน ย่อมส่งผลกระทบต่อประชากรทั่วโลก ทุกเพศ ทุกช่วงวัย และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนทั้งสิ้น ดังนั้น การศึกษาต้องเตรียมตัวเพื่อการสร้างคนที่สามารถรับมือกับความเสี่ยงได้ ประเด็นหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือการเน้นสร้าง Health Literacy (ความรู้ทางสุขภาพ) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพซึ่งเป็นการส่งเสริมเพิ่มความสามารถทักษะให้แก่บุคคลในการพัฒนาสุขภาพที่จะเป็นทุนที่สะสมตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่บ้าน โรงเรียนและชุมชน ดังนั้น การศึกษาต้องเตรียมตัวสร้างคนที่สามารถรับมือกับความเสี่ยงได้ ทั้งนี้ จากการศึกษา พบว่า Health Literacy มีความสัมพันธ์กับการอ่านออกเขียนได้ (Literacy and Numeracy) และเป็นพื้นฐานของการรอบรู้สุขภาพ ทำให้บุคคลที่อ่านออกเขียนได้ในระดับต่ำ จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาส่วนบุคคล สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความรู้ทางสุขภาพในระดับต่ำด้วย โดยเน้นสร้าง Health Literacy Sustainability Mindset ซึ่งพื้นฐานสำคัญคือการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียน

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (Demographic change) ปัจจุบันอัตราการเกิดของประชากรมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง และลักษณะของบุคคลในแต่ละ Generation มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นที่แตกต่างกัน ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงและเป็นประเด็นท้าทายในการจัดการศึกษาในอนาคต ได้แก่ การเปลี่ยน Generation Skill และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น การทำความเข้าใจในคนในแต่ละ Generation จะช่วยให้เราอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคม ซึ่งการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมรับมือกับจำนวนนักเรียนที่ลดลง และควรเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและเป็นผู้รับฟังที่ดี (Empathy & Active Listening)

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีความก้าวหน้าในเทคโนโลยีและดิจิทัล การติดต่อสื่อสารการทำงานหรือการเรียนเกิดขึ้นอย่างง่ายและรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อให้บุคคลมีมารยาท มีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และเป็นพลเมืองดี การศึกษาควรพัฒนาคุณลักษณะเชิดชูคุณธรรมจริยธรรมเพื่อส่งเสริมรูปแบบและหนุนสร้างบุคลิกและอุปนิสัยติดตัว (characters) ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรม และความคิดที่ดีงามรวมไปถึงจิตใจ ดังนั้น การพัฒนาทักษะอารมณ์และสังคม (Social-Emotional Skills) จึงเป็นรากฐานสำคัญของการรู้จักจัดการอารมณ์ตนเอง รู้จักควบคุมพฤติกรรม อีกทั้ง ทักษะทางอารมณ์และสังคม (Social-Emotional Skills) เป็นทักษะสำหรับ 2030 (Skill for 2030) โดย OECD Learning Compass 2030 กล่าวว่า การมีทักษะด้านอารมณ์และสังคมที่ดีสามารถใช้ความรู้ความสามารถอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งการมีทักษะทางอารมณ์และสังคมเป็นรากฐานสำคัญของสุขภาพจิตที่ดีและความพึงพอใจในชีวิตและเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตด้านต่าง ๆ อาทิ ความสำเร็จทางด้านวิชาการความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ สุขภาพกายและใจที่ดี

ดังนั้น การพัฒนาทักษะอารมณ์และสังคม ควรเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน (OECD, 2024) ซึ่งการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์ในช่วงปฐมวัย จะส่งผลต่อทักษะทางสังคมของเด็กในอนาคต ซึ่งการฝึกฝนและส่งเสริมสมรรถนะนี้จะช่วยพัฒนาทักษะในการคิด วิเคราะห์ เรียนรู้และแก้ปัญหา (Cognitive Skills) และจะช่วยให้นักเรียนหนึ่งดำรงชีวิตได้ราบรื่นขึ้น เกิดสัมพันธภาพเชิงบวกกับผู้อื่นตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ (S. Trawick, 2014)

นอกจากนี้ จากผลการศึกษาของโครงการ PISA-based Test for Schools ได้พบข้อค้นพบที่สำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้แก่ การทดสอบ PISA ไม่เพียงแต่ประเมินสมรรถนะทางวิชาการ แต่ยังมี การสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในครัวเรือน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพห้องเรียน เช่น ความรู้สึกของเด็กเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญและควรได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้ง ผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคะแนน PISA จะมีผลกระทบลดลงหรือแทบไม่ส่งผลเลยหากพิจารณาจากคะแนน O-NET ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทักษะที่นักเรียนใช้ในการสอบ PISA เมื่ออายุ 15 ปี นั้นมีต้นกำเนิดจากทักษะที่พัฒนาในช่วงการศึกษาระดับประถมศึกษา หรืออาจเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัยและช่วงตั้งครรภ์ เนื่องจากทักษะที่ถูกวัดใน O-NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถทำนายหรือส่งผลต่อคะแนน PISA ในอนาคต

ดังนั้น การมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานตั้งแต่ช่วงปฐมวัยและประถมศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคะแนน PISA ของเด็กในอนาคต โดยเฉพาะทักษะขั้นพื้นฐาน หรือ foundational skills ที่เด็กควรได้รับการพัฒนาในช่วงระดับประถมศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษา ยังพบว่า สาเหตุที่ทำให้เด็กไทยมีคะแนนต่ำในด้านการอ่าน คือการที่เด็กสามารถอ่านเนื้อหาได้ แต่ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรืออธิบายความคิดของตนได้อย่างมีเหตุผล เนื่องจาก หัวใจหลักของการสอบ PISA คือการประเมินความสามารถของนักเรียนในการเข้าใจและตีความสิ่งที่เป็นามธรรม รวมถึงความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผลอย่างมีหลักการ ดังนั้น การปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการเน้นการอภิปรายในห้องเรียนที่ใช้เหตุผลและหลักฐานในการสนับสนุนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในวิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยได้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

ทั้งนี้ ผลคะแนนการอ่านของนักเรียนไทยในระดับนานาชาติยังคงอยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีการทดสอบการอ่านในหลายระดับ แต่ยังไม่มีการทดสอบการอ่านในระดับนานาชาติ ซึ่งการทดสอบดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการระบุปัญหาการอ่านในระยะเริ่มต้น หรือที่เรียกว่า early warning system การมีการทดสอบเช่นนี้ จะช่วยให้เราสามารถระบุปัญหาด้านการอ่านในช่วงแรก และสามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างทันท่วงที

ประเด็นท้าทายที่ภาคการศึกษาต้องเฝ้าระวัง

ผลจากการวิเคราะห์สภาวะการศึกษาไทยภาพรวมใน 5 มิติข้างต้น รวมทั้งการประมวลสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา สามารถชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของสภาวะการศึกษาไทยในปี 2567 อยู่ 3 ประการ คือ

1. ช่องว่างทางการศึกษาที่ยังคงอยู่และแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คุณภาพและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาถือเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน และมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ช่องว่างในเรื่องคุณภาพและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาให้เร็วที่สุด สำหรับปี 2567 นั้น ช่องว่างของคุณภาพการศึกษาระหว่างนักเรียนเป็นปัญหาที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก ทั้งจากการวิเคราะห์ผลการทดสอบ PISA และ O - NET โดยหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ โดยพบว่าเกิดความเหลื่อมล้ำในเชิงคุณภาพสูงมากระหว่างนักเรียนแต่ละสังกัด และแต่ละพื้นที่โดยหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้เกิดช่องว่างทางการศึกษาดังกล่าวมากจากครอบครัวทั้งในเรื่องการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว และฐานะทางเศรษฐกิจ ฉะนั้นแนวทางในการลดช่องว่างทางการศึกษาในปัจจุบันจะต้องครอบคลุมมาถึงครอบครัวและชุมชนด้วย นอกจากนี้ อีกหนึ่งโครงการสำคัญที่อยู่ในระหว่างการขับเคลื่อนเพื่อลดช่องว่างทางการศึกษา

ระหว่างนักเรียนที่ขาดแคลน คือ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนการศึกษา ที่จะกลายเป็นอีกหนึ่งโอกาสที่ทำให้นักเรียนที่อยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศได้เติมเต็มการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

2.ขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการในการจัดการศึกษา ในแต่ละปีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการโครงการและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่การทำงานต่าง ๆ ยังไม่สามารถสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการขาดการวางแผนและบูรณาการในเชิงระบบ อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 เริ่มเกิดการดำเนินงานอย่างบูรณาการในการพัฒนาการศึกษา โดยคณะรัฐมนตรีในการประชุมวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567 ได้มีมติเห็นชอบตัวชี้วัดขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกัน (Joint KPIs) จำนวน 6 เรื่อง โดยมีเรื่องการยกระดับผลการประเมิน PISA รวมอยู่ด้วย ซึ่งจะให้เกิดการทำงานอย่างบูรณาการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ประเด็นการเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษาไปสู่มาตรฐานระดับนานาชาติ ความก้าวหน้าสำคัญที่เกิดขึ้น คือ การสมัครเข้าเป็นสมาชิก OECD ซึ่งปัจจุบันอยู่ในช่วงของการประเมินตนเอง (Self-Assessment) โดยมีประเด็นการศึกษาเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการ ผลของการสมัครเข้าเป็นสมาชิก OECD จะทำให้การศึกษาไทยได้มีโอกาสนำองค์ความรู้ประสบการณ์จากประเทศชั้นนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ความก้าวหน้าในการดำเนินการเหล่านี้เสมือนการต่อยอดการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากให้เชื่อมต่อกันให้เห็นเป็นภาพรวมของการจัดการศึกษา

3.มีกำแพงอุปสรรคที่กีดขวางการเรียนรู้ของเด็กไทย แม้ประเทศไทยจะมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมมากเพียงใด แต่หากระบบการศึกษาไม่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์และความต้องการทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ระบบการศึกษาจะกลายเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้เสียเอง โดยในปี 2567 ปัญหาเด็กหลุดออกนอกระบบเป็นปัญหาที่สำคัญของการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กกลุ่ม NEETs มีจำนวนเพิ่มขึ้น นโยบายที่ออกมาเพื่อแก้ไขปัญหา คือ นโยบาย Thailand Zero Dropout ที่เน้นการค้นหาส่งเสริม ดูแลให้เด็กได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง นอกจากนี้ การเข้ามาของเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง AI ที่กลายมาเป็นเครื่องมือที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น เป็นเหมือนดาบสองคมที่ทำให้เด็กที่มีความพร้อมให้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะที่เด็กที่ไม่มีความพร้อมก็สูญเสียโอกาสเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่ไหว้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศึกษาภาพ นอกเหนือจากข้อจำกัดเกี่ยวกับทรัพยากรแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อมและมลภาวะยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่กีดขวางการเรียนรู้ของนักเรียนไทยในปัจจุบัน โดยปัญหาน้ำท่วมในหลายพื้นที่ของประเทศ และปัญหาฝุ่น PM2.5 ทำให้โรงเรียนหลายแห่งไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ และนักเรียนบางส่วนเกิดปัญหาสุขภาพกลายเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของตนเอง การศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อให้สามารถผ่านสถานการณ์เหล่านี้ไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ต้นทุนทางการศึกษาของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกพบว่า ประเทศไทยมีความพร้อมในเกือบทุกด้าน ทั้งการมีงบประมาณที่พร้อมสนับสนุนการจัดการศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา องค์ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนจนการมีส่วนร่วม

สนับสนุนในการจัดการศึกษาของภาคส่วนต่าง ๆ แต่สิ่งที่ทำให้การศึกษาของประเทศไทยไม่ก้าวหน้าอย่างที่ควรจะเป็น คือ ความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาในหลายด้าน ความไม่มีประสิทธิภาพดังกล่าวก่อให้เกิดรอยต่อทางการศึกษานำมาซึ่งความสูญเสียของระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และเป็นบ่อเกิดของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยรอยต่อดังกล่าวมีด้วยกันอยู่ 3 ด้าน คือ

รอยต่อทางการศึกษาในแนวระนาบ เป็นรอยต่อของการทำงานระหว่างหน่วยงาน สังกัด และพื้นที่ ที่มักไม่มีเชื่อมโยง บูรณาการ ร่วมมือ และแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการจัดการศึกษา ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนต่างสังกัดกันหรือต่างพื้นที่กัน รวมทั้งทำให้การดำเนินการทางการศึกษาไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

รอยต่อทางการศึกษาในแนวตั้ง เป็นรอยต่อของการจัดการศึกษาไม่ส่งต่อ และเชื่อมโยงการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับอุดมศึกษา ทำให้การพัฒนานักเรียนในระดับต่าง ๆ ไม่ต่อเนื่อง และส่งต่อกันตามพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย อีกทั้งยังทำให้นักเรียนมองไม่เห็นความก้าวหน้าและเส้นทางในการศึกษา ได้อย่างทันท่วงที ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อการเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงาน

รอยต่อของโลกการศึกษากับโลกของการทำงาน เป็นรอยต่อที่สำคัญที่สุดที่การจัดการศึกษาไม่ยึดโยงกับการทำงาน และไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งโลกของอาชีพที่เปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษามีความรู้ และทักษะไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลให้สถานประกอบการไม่สามารถใช้งานแรงงานได้ทันที ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับสถานประกอบการต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางการดำเนินงาน 3 วิธีการ ประกอบด้วย

- **ลดช่องว่างทางการศึกษา (Narrow the Gap)** โดยใช้แนวคิด ดังนี้
 - ปรับเปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่ไม่ยึดติดกับจำนวนผู้เรียน แต่เพียงอย่างเดียว เพื่อให้โรงเรียนทุกขนาด ทุกสังกัด ทุกพื้นที่ และทุกประเภทสามารถจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน
 - สร้างกลไก Early Warning เพื่อติดตามประเมินผลผู้เรียนได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า เพื่อให้มีโอกาสนำมาพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ยังเล็ก และเน้นการประเมินผลในรูปแบบ Formative Assessment มากขึ้น
 - ส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบ Peer Learning ให้ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียนให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในสภาวะแวดล้อมที่เป็นมิตรกับทุกฝ่าย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

- **เชื่อมต่อทุกมิติการศึกษา (Connect the Dots)** โดยใช้แนวคิด ดังนี้
 - พัฒนาระบบฐานข้อมูลทางการศึกษาให้ครบถ้วน และทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อใช้เป็นฐานในการจัดทำนโยบาย และแผนต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ตอบโจทย์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างตรงเป้า ตรงประเด็น
 - กำหนดความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน (Accountability) รวมทั้งเน้นการกำหนดตัวชี้วัดขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกัน (Joint KPIs) เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการทำงานเป็นทีม
 - นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ และจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Generative AI ซึ่งจะช่วยให้การทำงานต่าง ๆ มีความสะดวกรวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำเพิ่มมากขึ้น

- **ทลายทุกอุปสรรคของการเรียนรู้ (Break the Walls)** โดยใช้แนวคิด ดังนี้
 - จัดทำ tracking system นักเรียนรายบุคคล เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนสู่การทำงาน
 - ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มนอกระบบ และการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพิ่มมากขึ้น อันเป็นไปตามทิศทาง แนวโน้ม และความต้องการทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป
 - เน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้คนในท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาได้ตามบริบทและความต้องการของชุมชน

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ลงวันที่ 18 มกราคม 2566

สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ. (2558). 1 อำเภอ 1 ทุน ทางรอด หรือ ทางเลือก การศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ปทุมธานี : บริษัท นัชชาวัตน์ จำกัด.

สาธิต ใจตรงและคณะ. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะเชิงคุณธรรม จริยธรรมของ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ในกรุงเทพมหานคร. สุทธิปริทัศน์, ปีที่ 3(98), หน้า 73-85.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome) ของผู้เรียนจากผลการทดสอบ PISA. เอกสารประกอบวาระการประชุมประสานภารกิจ กระทรวงศึกษาธิการ ครั้งที่ 3/2568 วันที่ 22 มกราคม 2568 (รายงานการประชุม Education for the Future Challenge to Curriculum Design and Effective implementation 17 ธันวาคม 2567. ประเทศโปแลนด์)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future skill) เพื่อเตรียมการ พัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ของโลก ศตวรรษที่ 21: ผลการศึกษาและแนวทางการส่งเสริม. กรุงเทพฯ: เพชรเกษมพริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). ผลการสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตของคนไทยช่วงวัย เรียนและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

ภาษาอังกฤษ

International Institute for Management Development. (2020).World Competitiveness Yearbook 2020.Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2021).World Competitiveness Yearbook 2021.Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2022).World Competitiveness Yearbook 2022.Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2023).World Competitiveness Yearbook 2023.Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2024).World Competitiveness Yearbook 2024.Switzerland: Lausanne.

Matti Koivuranta, Marko Korhonen, Janne Lehto, The impact of ambient PM 2.5 air pollution on student performance: Evidence from finnish matriculation examinations. Department of Economics, University of Oulu, Finland, Economics Letters 235 (2024) 111542.

OECD. (2024). Education at a glance 2024 OECD indicators: OECD Indicators. OECD Publishing.

OECD. (2024). OECD Learning Compass 2030/ 2 0 4 0 . OECD indicators: OECD Indicators. OECD Publishing.

OECD (2023). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. Paris: OECD Publishing.

OECD (2024). PISA 2022 Results (Volume V): Learning Strategies and Attitudes for Life. Paris: OECD Publishing.

OECD (2024). Education at a Glance 2024: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing,

UNESCO International Forum on the Futures of Education. (2024). Reimagining Our Futures Together: New social contract for education. *the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. doi: 10.54675/ASRB47

เว็บไซต์

- กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ . (2566). **แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ (Thailand's National Adaptation Plan: NAP)**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://hub.mnre.go.th/th/knowledge/detail/65452>
- ชลทิศ อุไรฤกษ์สกุล. (2563). **วิวัฒนาการของ นิยามและ Concept ของ Health Literacy**. วันที่ค้นข้อมูล 2 มกราคม 2568 จาก เว็บไซต์ <https://www.chonlatit.com/bs/issueDisplay.php>
- พรรคเพื่อไทย. (2567). **2568 โอกาสไทยทำได้จริง : ODOS หนึ่ง อำเภอ หนึ่ง ทุนการศึกษา**. วันที่ค้นข้อมูล 10 มกราคม 2568, จาก พรรคเพื่อไทย เว็บไซต์ <https://www.ptp.or.th/>
- มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี. (15 พฤษภาคม 2567). **รวมพลังระดับชาติ...ทั้ง ภาครัฐ ประชาสังคม และ 55 องค์กรเอกชน เร่งขับเคลื่อนภารกิจปฏิวัติการศึกษาไทย ผ่านความร่วมมือ มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี จัดประชุมเข้ม เดินหน้าวางโรดแมป ปี 2568**. มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา. <https://connected.org/foundation/news/detail/95359>
- วันเพ็ญ พุทธานนท์. (2568, 21 มกราคม.) **สะพรึง !! วิจัยจีนชี้ชัดผลกระทบฝุ่น PM 2.5 เสี่ยงสูงเกิดมะเร็งปอด**. <https://www.thebangkokinsight.com/news/politics-general/general> สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2568.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). **สถานะสังคมไทยรายไตรมาส 3**. วันที่ค้นข้อมูล 10 ธันวาคม 2567 จาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เว็บไซต์ https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13633&filename=social_outlook
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2567). **“เจาะเทรนด์โลก 2025”**. วันที่ค้นข้อมูล 9 ธันวาคม 2567 จาก สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). [e-book]. แหล่งที่มา: https://www.tcdc.or.th/th/all/service/resource-center/e-book/34560-Trend_2025
- อนันต์ จงแก้ววัฒนา. (2568, 8 มกราคม.) **ผลกระทบของฝุ่น PM 2.5 เสี่ยงสูงเกิดมะเร็งปอด**. <https://www.facebook.com/ananjongkaewwattana> สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2568.

Brookings Institution. (2024). Transforming Education Systems: Why, What, and How. Retrieved December 15, 2024. From <https://www.brookings.edu/articles/transforming-education-systems-why-what-and-how/>

Brookings Institution. (2024). The Next Decade of Education Transformation. Retrieved December 15, 2024. From <https://www.brookings.edu/articles/the-next-decade-of-education-transformation-5-reports-to-spur-debate-and-discussion/>

European Centre for the Development of Vocational Training. (2024). Next generation skills intelligence for more learning and better matching Skills anticipation trends, opportunities and challenges in EU Member States. Retrieved December 15, 2024. From <http://data.europa.eu/doi/10.2801/180485>

Felix Koch. (2025). The Sustainability Mindset Principle Action Lab: Learn how to embed the Sustainability Mindset Principles into your teaching. Retrieved January 10, 2025. From <https://smindicator.com/new-format-smp-action-lab/>

Hoover Institution. (2024). Understanding the New World (Dis)Order with Stephen Kotkin. Retrieved December 18, 2024. <https://ericed.gov/?id=ED626236#:~:text=Ministers%20of%20education%20around%20the%20world%20are%20seeking,developed%20this%20shared%20vision%20of%20education%20system%20transformation.>

Lourdes, M., (2024). China's New World Order. (2024). Available at <https://edition.cnn.com/interactive/2017/05/world>

OECD. (2019b). OECD Future of education of Education and skill2030. Conceptual Learning Framework. [E-book] Available at <http://www.oecd.org/education/2030-project/contact>

Oxford Brookes University. (2024). Sustainability mindset. Retrieved December 25, 2024. From <https://www.brookes.ac.uk/staff/student-support/ideas-model/elements-of-the-model/sustainability-mindset.>

Trawick-Smith, Early Childhood Development: A Multicultural Perspective, 2014 <https://casel.org>

World health organization. (2024). Understanding the New World (Dis) Order with Stephen Health literacy. Retrieved December 20, 2024. From <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/health-literacy>

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.ประวิต เอราวรรณ์

เลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.นิติ นาชิต

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง จัดทำรายงาน และบรรณาธิการ

นายวีระพงษ์ อุ่เจริญ

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต

ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษา

นางณิชนมล ดวงมาลัย

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

ดร.จุฬาทรร เหมวรรณวดีกุล

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นางสาวรัตนาวดี ภูพันธ์เจริญสุข

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นายกาญจน์วัฒน์ พรหมหา

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวนิชาภา พุ่มจิตร

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ออกแบบปก ภาพประกอบ และพิสูจน์อักษร

นางสาวภาณุมาศ พนมเขต

ผู้ช่วยนักวิชาการ

นางสาวภูษณิศา พูลมา

ผู้ช่วยนักวิชาการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษา

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

99/20 ถนนสุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 0 2668 7123 ต่อ 2311,2312

โทรสาร 0 243 7915

www.onec.go.th